T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YUMUŞAK GÜÇ UNSURU BAĞLAMINDA TÜRKİYE'NİN BALKAN POLİTİKASINDA TRAKYA ÜNİVERSİTESİ'NİN ROLÜ VE ÖNEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

İLKAY NUHTU KALELİ
1168246164

DANIŞMAN
Prof. Dr. SİBEL TURAN

Edirne, 2023

Tezin Adı : Yumuşak Güç Unsuru Bağlamında Türkiye'nin Balkan Politikasında Trakya Üniversitesi'nin Rolü Ve Önemi Üzerine Bir İnceleme

Hazırlayan : İlkay Nuhtu KALELİ

ÖZET

Güç kavramı dünya siyasetinde tarih boyunca belirleyici bir unsur olmuştur. Ülkeler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi, güç unsuruyla yakından ilişkilidir. "Yumuşak güç" kavramı ise, uluslararası ilişkilerin gerek uygulama, gerekse teorik düzleminde 2000 yılı sonrası sıklıkla üzerinde durulan kavramlarından biri haline gelmiştir. Yumuşak güç temelde, ülkelerin askeri ya da finansal yaptırımlar kullanmadan, diğer ülkeler için çekici olabilecek, eğitim ve turizm gibi sosyal alanları da içine alan kültürel ve yaşamsal konularda tercihleri etkileyebilen bir farklılaşmadır. Ülkelerin sahip olduğu yumuşak güç unsurları ne kadar fazla ve ayrıca bu unsurların uluslararası boyuttaki tanıtımı ne kadar başarılıysa diğer ülkeler karşısındaki mukayeseli üstünlüğü de o ölçüde yükselecektir.

Ülkelerin yumuşak güç endeksleri hesaplanırken kullanılan önemli bir değerleme kriteri de eğitimdir. Eğitimin içinde ise, sistemsel özellikler, o ülkede bulunan dil okulları, eğitim kurumlarının diğer ülkelerin eğitim kurumlarıyla olan entegrasyonu ve uyumu gibi konular yer almaktadır. Tüm eğitim kurumları içinde ise yükseköğretim kurumları ayrı bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, köklü, entelektüel ve teknik altyapısı sağlam kurumlar o ülkenin gücünü arttırmaktadır.

Bu çalışmada, Trakya Üniversitesi'nde bilhassa Balkanlar üzerine gerçekleştirilen uluslararası eğitim faaliyetleri incelenmiş, alanına sağladığı katma değeri ortaya koymak hedeflenmiştir. Ayrıca çalışmada, kurumun tüm birimlerine ait

mevcut katkılar ortaya konmuştur. Bu ise gerçekleşen faaliyetlerin net bir şekilde görülebilmesini sağlayacak, geleceğe dair planlamalarına da rehber olabilecektir.

Anahtar Kelimeler : Yumuşak Güç, Trakya Üniversitesi, Türkiye Balkan Politikası, Uluslararası Öğrenciler

Thesis Title : A Review On The Role And Importance Of Trakya University In Turkiye's Balkan Policy Within The Context Of Soft Power

Prepared by : İlkay Nuhtu KALELİ

ABSTRACT

The concept of power has been a determining factor in world politics throughout history. The regulation of relations between countries is closely related to the element of power. The concept of "soft power", on the other hand, has become one of the concepts that are frequently emphasized after 2000, both in practice and in theory. Soft power is basically a differentiation that can be attractive to other countries without the use of military or financial sanctions, and that can affect preferences in cultural and vital issues, including social areas such as education and tourism. The more soft power elements that countries have, and the more successful the international promotion of these elements, the higher their comparative advantage over other countries will be.

Another important evaluation criterion used in calculating soft power indices of countries is education. In education, there are issues such as systemic features, language schools in that country, integration and harmony of educational institutions with educational institutions of other countries. Among all educational institutions, higher education institutions have a special importance. In this context, deep-rooted institutions with strong intellectual and technical infrastructure increase the power of that country.

In this study, the international education activities carried out in Trakya University, especially on the Balkans, were examined and it was aimed to reveal the added value it provided to the field. In addition, the present contributions of all units

of the institution were revealed in the study. This will ensure that the activities carried out can be seen clearly and can guide their planning for the future.

Keywords **:** Soft Power, Trakya University, Türkiye Balkan Policy, International Students

ÖNSÖZ

Siyasette özellikle de uluslararası siyasette yumuşak güç kavramı, globalleşen dünyada ülkelerin rekabet gücü üzerinde önemli bir artı değer haline gelmiştir. Pek çok bakımdan ülkelerin sosyal sermayesi olarak değerlendirilir. Eğitim kurumlarının dünya standartlarına entegre çalışmaları, birliktelikleri ve ilgili organizasyonlara üyelikleri kuşkusuz bu gücü yükseltecektir.

Bu çalışmada konuyla ilgili literatür incelenmiş, Trakya Üniversitesi'nin Balkan ülkeleriyle olan ilişkileri, içinde bulunduğu birlik ve organizasyonlar, kurumun birimler bazında gerçekleştirdiği faaliyetler ele alınmıştır.

Bu çalışmayı gerçekleştirmemde emeği geçen tez danışmanım Prof. Dr. Sibel TURAN başta olmak üzere, tez jürimde yer alan kıymetli hocalarıma, desteğini esirgemeyen eşim Dr. Sumru KALELİ' ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**

ABSTRACT ..... **iii**

ÖNSÖZ ..... **iv**

İÇİNDEKİLER ..... **vi**

TABLOLAR DİZİNİ ..... **ix**

GRAFİKLER DİZİNİ ..... **x**

FOTOĞRAF DİZİNİ ..... **x**

ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **x**

BELGE DİZİNİ ..... **ix**

GİRİŞ **1**

1. BÖLÜM **3**

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜÇ KAVRAMI **3**

1.1. Teorik Çerçevede Güç Kavramı 5

1.1.1. Tarihsel Yaklaşım 8

1.1.2. Modern Yaklaşım 10

1.2. Sert Güç 17

1.3. Akıllı Güç 18

1.4. Keskin Güç 19

1.5. Milli Güç (Ulusal Güç) 20

1.6. Askeri Güç 21

1.7. Yumuşak Güç Tanım ve Temel Özellikleri 21

1.8. Yumuşak Gücün Kaynakları 24

1.9. Yumuşak Güç ve Ülke Örnekleri 27

1.10. Yumuşak Gücün Ölçülmesi 33

2. BÖLÜM..... 37

EĞİTİM ALANINDA YUMUŞAK GÜÇ 37

2.1. Literatür Taraması 38

2.2. Yumuşak Güç Teorisinde Eğitim 41

2.3. Uluslararası İlişkilerde Eğitsel Yumuşak Gücün Kavramsal Çerçevesi 45

2.4. Ulusal Eğitim ve Yumuşak Güç 47

2.5. Eğitimde Uluslararasılaşma 48

2.5.1. Uluslararası Eğitimin Evrimi 49

2.5.2. Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Yumuşak Güç 52

2.6. Türkiye'de Yüksek Öğretimin Uluslararasılaşma Çabaları 56

2.7. Dış Politika Aracı Olarak Eğitim 59

2.8. Yüksek Eğitimde Yumuşak Güç 60

3. BÖLÜM..... 64

EĞİTİM ALANINDA YUMUŞAK GÜÇ, ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ VE BALKAN POLİTİKALARI 64

3.1. Türkiye'nin Eğitim Alanında Balkanlardaki Yumuşak Güç Politikası 65

3.2. Trakya Üniversitesinin Balkanlar Üzerindeki Yumuşak Güç Potansiyeli 72

3.2.1. Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi 75

3.2.2. Balkan Üniversiteler Birliği (BUA) 78

3.2.8. Balkan Kütüphaneler Birliği (BLU) 82

3.2.3. Balkan Araştırma Enstitüsü 83

3.2.5. Balkan Arboretumu ve EDTU Herbaryumu Uygulama ve Araştırma Merkezi 84

3.2.4. Dış İlişkiler Araştırma ve Uygulama Merkezi 85

3.2.6. Rumeli İslam ve Sanatları Uygulama ve Araştırma Merkezi (RUMİSAM).... 86

3.3. Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler..... 87

3.4. Trakya Üniversitesi'nde Uluslararası Öğrenciler..... 89

SONUÇ, DEĞERLENDİRME ve ÖNERİLER 94

KAYNAKÇA 98

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. İlişkisel gücün üç yönü 5

Tablo 2. Yumuşak gücün temelleri 24

Tablo 3. Yumuşak gücün kaynakları 25

Tablo 4. Elcano Global Presence endeksinin değişkenleri, göstergeleri ve kaynakları. 36

Tablo 5. Yumuşak güç değerlendirme raporlarının karşılaştırması 43

Tablo 6. Eğitimin uluslararasılaşma biçimleri 49

Tablo 7. Uluslararası eğitim terminolojisinin evrimi 50

Tablo 8. Yükseköğretimin uluslararasılaşmasında aktörler ve rolleri 52

Tablo 9. Yükseköğretimdeki uluslararası öğrenci sayıları.....59

Tablo 10. Balkanlardaki Türk nüfusu 70

Tablo 11. Aktif uluslararası öğrenci sayıları.....90

Tablo 12. Mezun uluslararası öğrenci sayıları (1982-2023) 85

BELGE DİZİNİ

Belge 1. Balkan Üniversiteler Ağı Protokolü 78

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. En önemli destinasyonlar 2000-2020 54

Grafik 2. Yunus Emre Enstitüsü Kültür Merkezleri-2021 68

Grafik 3. Trakya Üniversitesi'nin konumu 75

Grafik 4. Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayıları (2000-2022) 88

Grafik 5. En fazla uluslararası öğrenciye sahip üniversiteler 91

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. 20. ve 21. yüzyıl dünya düzeninde güç dağılımı. 8

Şekil 2. Uluslararası liberalizm: Kaynaklar ve temel prensipler..... 15

FOTOĞRAF DİZİNİ

Fotoğraf 1. Lozan Anıtı..... 77

Fotoğraf 2. Balkan Üniversiteler Birliği, Birinci Toplantısı 80

Fotoğraf 3. Balkan Üniversiteler Birliği, Altıncı Toplantı..... 81

KISALTMALAR

A.e.g. : Adı Geçen Eser

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BAU : Bahçeşehir Üniversitesi

BLU : Balkan Libraries Union (Balkan Kütüphaneler Birliği)

BUA : Balkan Universities Association (Balkan Üniversiteler Birliği)

BUN : Balkan Universities Network (Balkan Üniversiteleri Ağı)

EDTU : Trakya Üniversitesi Herbaryumu

FIFA :Fédération Internationale de Football Association (Uluslararası Futbol Federasyonu)

GKRY : Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

IISS :The International Institute for Strategic Studies (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü)

IOC : International Olympic Committee (Uluslararası Olimpiyat Komitesi)

J-POP : Japanese Pop Music (Japon Popüler Müziği)

KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

K-POP : Korean Pop Music (Kore Popüler Müziği)

OECD :Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

PISA :Programme for International Student Assessment (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Raporu)

RAND : Research and Development (Araştırma ve Geliştirme)

TGSP : Türkiye Gençlik STK'ları Platformu

TİKA : Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı

TÖMER : Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi

UN : United Nations (Birleşmiş Milletler)

UNCTAD : United Nations Conference on Trade and Development (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)

UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

UNWTO : United Nations World Tourism Organization (Dünya Turizm Örgütü)

USA : United States of Amerika (Amerika Birleşik Devletleri)

WIPO : World Intellectual Property Organization (Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü)

WTO : World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)

YÖK : Yükseköğretim Kurumu

YTB : Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

GİRİŞ

Siyasetin olduğu her yerde güç vardır. Bu nedenle, güç kavramının dünya siyasetinin incelenmesi için temel teşkil etmesi şaşırtıcı değildir. Ülkeler arasındaki ilişkiler tarihin her döneminde önemli olmuştur. Ülkeler arasındaki ilişkiler daha çok askeri ve ekonomik güce dayalı olarak şekillenmektedir. Siyasette özellikle de uluslararası siyasette yumuşak güç ise askeri ve ekonomik güçle ülkeleri zorlamak yerine ortak seçme yeteneğini ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, yumuşak güç, ülkelerin sahip olduğu çekici özellikler yoluyla diğer ülkelerin tercihlerini şekillendirmeyi içermektedir. Yumuşak gücün tanımlayıcı bir özelliği, zorlayıcı olmamasıdır. Para birimi, ülkenin kültürü, siyasi değerleri ve dış politikaları gibi unsurları içerir. Yumuşak gücün etkileri konusundaki farklılıklar yumuşak gücün tanımı ve içeriği konusunda da mevcuttur. 1980 sonrası dönemde ülke liderlerinin söylemlerinin sert gücü mü yoksa yumuşak gücü mü ifade ettiğini ayrıştırmak çok kesin olmamaktadır. Benzer şekilde ülke liderlerinin yumuşak güç kapsamındaki söylemlerinin sonuçlarının çok da yumuşak olmayacağı dile getirilmektedir. Ülkelerin zaman içerisinde değişen durumları da yumuşak güce yeni yaklaşımlar getirebilmektedir.

Yumuşak güçle ilgili farklı görüşlerin olması yumuşak gücün ölçülmesi konusunda da farklı yöntemleri ortaya çıkartmıştır. Yumuşak gücü ölçmeye yönelik çalışmalar oldukça yeni olup 2000 sonrası döneme denk gelmektedir. Bu kapsamda bazı kurum ve kuruluşlar ülkelerin yumuşak güç endekslerini hesaplayarak yayınlamaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar ülkelerin bir dizi özelliğini kullanarak endeksler oluşturmaktadır. Bu endeksi oluştururken dikkate alınan kriterlerden biri de ülkelerin eğitim sistemi ve dil okullarıdır. Bir diğer endekste ise ülkelerin yükseköğretim sisteminin uluslararası alandaki sıralaması yer almaktadır.

Yumuşak güç kapsamında yükseköğretim sadece bir ülkenin kültürüne, değerlerine ve politikalarına dayanmaz. Bununla birlikte uluslararası eğitim standartları, kuralları ve kurumlarından oluşan uluslararası eğitim sisteminin yapısına da bağlıdır. Bundan dolayı ülkeler için en önemli yetenek, potansiyel

kaynaklarını bu alana aktarabilme kabiliyetleridir. Başka bir deyişle, kurumları uluslararası standartlar oluşturmaya yönlendirmektir. Yükseköğretim yapısı yumuşak güç içerisinde yükseköğretimin önemini yumuşak gücün diğer öğelerinden farklılaştırmaktadır. Yumuşak güç içinde yükseköğretimin etkin olabilmesi için bazı nitelikleri olması gerekmektedir. Bunların başında kökleşmiş bir eğitim geleneği gelmektedir. Bunun dışında yükseköğretim sosyolojik ve teknolojik ilerlemeye katkıda bulunmalı, yayılma ve rekabet edebilme yeteneği olmalı ve dinamik bir yapıya sahip olmalıdır.

Bu çerçevede günümüz dünyasında önemli bir kavram olarak karşımıza çıkan yumuşak gücü ve bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti'nin uygulamakta olduğu uluslararası eğitim faaliyetlerinin giderek önem kazandığı bir dönemde yer almaktayız. Trakya Üniversitesi'nin vizyonunda yer alan Balkanlar ve uluslararası alanda yaptığı çalışmalar ile tanınırlığı yüksek, saygın bir üniversite olmak için bünyesinde yer almış/alan Balkanlar üzerine çalışma yapan/yapmış birimlerinin faaliyetleri incelenecektir.

1. BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜÇ KAVRAMI

Güç tarihin her döneminde bireyler ve ülkeler arasında üzerinde durulan bir kavram olmuştur. Gücün elde edilmesi ve korunması konusundaki çalışmalar da gücün tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Siyasetin çoğu tanımı gücü içerir. Çoğu uluslararası etkileşim politiktir veya politika için sonuçları vardır. Bu nedenle, Thucydides'ten başlayarak geçen sürede güç bağlamında yapılan tartışmaların uluslararası ilişkilerde ön planda olması şaşırtıcı değildir. Bunun yanında gücün uluslararası ilişkilerdeki rolüne yönelik tartışmaların tarihi, çok fazla anlaşma sağlamayı başaramamıştır. Akademisyenler sadece gücün rolü konusunda değil, aynı zamanda gücün doğası konusunda da anlaşamamaktadırlar.[1]

Yaklaşık 500 yıl önce Machiavelli'nin İtalyan prenslere korkulmanın sevilmekten daha önemli olduğunu tavsiye etmesinden günümüzün (2022) küresel bilgi çağındaki zihinleri ve kalpleri kazanmanın önemli olduğu düşüncesine kadar gücün doğası değişmiştir. Bilgi güçtür ve modern bilgi teknolojisi bilgiyi tarihte hiç olmadığı kadar geniş bir alana yaymaktadır. Yine de siyasi liderler, gücün doğasının nasıl değiştiğini ve daha spesifik olarak, yumuşak boyutları gücü kullanma stratejilerine nasıl dahil edeceklerini düşünmek için çok az zaman harcamışlardır.[2]

1960'larda uluslararası politikanın teorik çekirdeği olarak güç kavramı önemli hale gelmeye başlamıştır. Bu görüşe göre, tüm siyaset bir güç mücadelesidir. Bunun ortaya çıkması da insanın hükmetme arzusundan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, hükümetin amaç ve hedefleri ne olursa olsun, tüm devlet eylemlerinin acil amacı, gücü elde etmek ve artırmaktır. Tanımı gereği tüm devletler güçlerini maksimize etmeye çalıştıklarından, uluslararası politika, diğerlerine hükmetmeye

[1] David A. Baldwin, "Power and International Relations", *Handbook of International Relations*, Edited by Walter Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons, SAGE, 2013, s.273.
[2] Joseph S. Nye Jr, Soft Power The Means to Success in World Politics, New York, 2004, s.1.

çalışan bağımsız birimler arasındaki bir mücadele olarak düşünülebilir ve analiz edilebilir.[3]

Güç kavramı ve türevleri uluslararası ilişkiler literatüründe yoğun olarak kullanılan/tartışılan bir kavramdır. Uluslararası süreçler incelenirken güç kavramının verimli bir yaklaşım olarak kullanılabileceği savunulmuştur. Buna karşılık kavram sistematik olarak çok fazla incelenmemiştir. Uluslararası ilişkilerde sık kullanılan bir kavram olmasına karşılık tanımı ve kapsamı konusunda belirgin bir sınır bulunmamaktadır. Bazıları, kavramın uluslararası politikadaki her büyük fenomeni analiz etmek için kullanılabileceğini iddia etmişlerdir. Diğer bir görüş ise gücü kabaca bir amaç olarak tanımlamıştır. Bazıları terimi bir ülkenin askeri güçlerini belirtmek için kullanmışlar, ancak bu şekilde kullanıldıklarında gerçekten ülkenin sistemdeki etkisinin miktarını değil, yalnızca bir ülkenin askeri kapasitesini tartışmışlardır. Konuyla ilgili literatürde gücün tanımı ve kapsamıyla ilgili bireysel sınıflandırmalar kullanıldığı gibi belirli gruplara ait sınıflandırmalar da mevcuttur.[4] Bundan dolayı ele alınan konunun daha iyi anlaşılması ve hangi yaklaşımlara göre incelemenin yapılacağını göstermesi açısından öncelikle güçle ilgili temel kavramları açıklamak faydalı olacaktır.

Tesir, kontrol, baskılama, şiddet, ikna, caydırma, teşvik vb. gibi güç terimleri arasında ayrım yapmak çoğu zaman yararlı olsa da, bu tür terimlerin hepsinin altında yatan ortak unsurları belirlemek mümkündür. Konuyla ilgili önemli çalışmalardan biri, uluslararası politikanın teorik çekirdeği olarak güç kavramını savunmuştur. Bu görüşe göre, tüm siyaset bir güç mücadelesidir. Bu nedenle, hükümetin amaç ve hedefleri ne olursa olsun, tüm devlet eylemlerinin öncelikli amacı, gücü elde etmek ve artırmaktır.

Güç aslında uluslararası ilişkilerde askeri/ekonomik güç olarak anlaşılması daha kolay bir kavram olarak tanımlanmış ve bu şekilde kullanılmıştır. Sert güç ise zora dayalı olarak kullanılır bu ise; güç kullanımı, güç tehdidi, ekonomik müeyyideler veya mali yardım teşviklerini içerir. Sert gücün zora dayalı yapısının

[3] Kalevi Jaakko Holsti, "The Concept of Power in the Study of International Relations", Background, Feb., 1964, Vol. 7, No. 4 (Feb., 1964), s.179
[4] Kalevi Jaakko Holsti, a.g.e., 179

tersine, yumuşak güç, uluslararası politika amaçlarına ulaşmak için pozitif çekim ve ikna etmeyi kullanma olarak tanımlanır. Yumuşak güç, yapısı itibarıyla konvensiyonel dış politika araçlarını kullanmaktan kaçınır. Yumuşak güç geleneksel araçlar yerine networkler kurarak, güçlü iknalar yaparak, uluslararası normlar oluşturarak bu şekilde ülkenin mevcut trendden faydalanarak güç elde etmesini sağlamaya çalışır.[5] Uluslararası ilişkilerde güç tarihsel süreç içerisinde değişmiştir. Bu değişimin ilişkisel yönü Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. İlişkisel gücün üç yönü

BİRİNCİ YÜZ: A, B'nin davranışını B'nin ilk tercihlerine ve stratejilerine karşı değiştirmek için tehditler veya ödüller kullanır. B bunu bilir ve A'nın gücünün etkisini hisseder.
İKİNCİ YÜZ: A, eylem gündemini B'nin strateji seçimlerini sınırlayacak şekilde kontrol eder. B bunu bilebilir veya bilmeyebilir ve A'nın gücünün farkında olabilir.
ÜÇÜNCÜ YÜZ: A, B'nin temel inançlarını, algılarını ve tercihlerini oluşturmaya ve şekillendirmeye yardımcı olur. B'nin bunun farkında olması veya A'nın gücünün etkisini fark etmesi olası değildir.

Kaynak: Joseph S. Nye, Jr, The Future of Power, Public Affairs, New York, 2011, s.4.

1.1. Teorik Çerçevede Güç Kavramı

Güç kavramı insanlık tarihinin her döneminde gündemde olan bir kavramdır. Zaman içerisinde gücün tanımı, içeriği ve elde etme yöntemleri değişmiş olsa da önemini kaybetmemiştir. Güç modern dünyada uluslararası her türlü ilişkide kendine yer bulmuş bir kavramdır. Güç toplumsal bir ilişki içindeki aktörün, bu olasılığın dayandığı temele bakılmaksızın, direnişe rağmen kendi iradesini yerine getirebilecek durumda olma olasılığı olarak tanımlanmıştır.[6] Diğer bir tanımlamada ise güç bir

[5] Portland, "What is Soft Power", https://softpower30.com/what-is-soft-power/, (16.12.2021).
[6] Max Weber, *The Theory of Social and Economic Organization*, Translated by A.M Henderson, Talcott Parsons, New York, 1964, s.152.

aktörün diğerini belirli bir şekilde hareket etmeye veya hareket etmemeye ikna etme veya zorlama arzusu olarak tanımlanmıştır.[7]

Farklı bir tanımlamada uluslararası ilişkilerde güç, bir devletin kendini savunma, çıkarlarını koruma ve iradesini diğer devletlere dayatma yeteneği olarak tanımlanmıştır. Ama bir devlete bu yeteneği veren nedir? Sadece silahlar mı yoksa korku gibi daha az elle tutulur bir şey mi? Gücün en eski somutlaşmış örnekleri bilenmiş taşlar ve ateş yanında, aynı zamanda totemler ve sembollerdi. Eski tarihten beri askeri güç, ekonomik, finansal zenginlik ve ayrıca din önemli güç biçimleri olmuştur.[8]

Uluslararası ilişkiler kapsamda yapılan analizlerin çoğunun dayanağını güç oluşturmaktadır. Uluslararası ilişkilerde etkinlik güç kavramıyla ilişkilendirilmektedir. Bu çerçevede ülkeler kendilerini güçlü kılacak unsurları ortaya çıkarmaya çalışmaktadırlar. Güç kavramı modern uluslararası ilişkilerde önemli bir kavram olmasına karşılık bakış açılarındaki farklılıktan dolayı literatürde farklı tasnifler yer almaktadır. Ayrıca güç somut güç ve somut olmayan güç olarak da ikiye ayrılmaktadır. Coğrafya ve demografi, ekonomik araçlar, askeri araçlar, kurumlar ve bilgi teknolojileri, gibi ulusal gücün somut araçları ülkelerin hem sert hem de yumuşak gücüne katkıda bulunmaktadır. Ulusal gücün somut olmayan araçları ise kültür, tarihi geçmiş, ideoloji, diplomatik araçları, liderlik ve prestij politikalarının niteliği olarak sıralanabilir. Bunlar da hem sert hem de yumuşak güce katkı sağlamaktadır.[9]

Gücün gözlemlenmesi ve ölçülmesine yönelik üç ana yaklaşım vardır. Bunlar kaynaklar üzerinde kontrol, aktörler üzerinde kontrol ve olaylar ve sonuçlar üzerinde kontroldür. Olaylar ve sonuçlar üzerinde kontrol yaklaşımı, çağdaş uluslararası siyasette gücün ölçülmesine yönelik en iyi yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır.

---

[7] Brian Hocking, Michael Smith, *World Politics*, Routledge; 2nd edition, 1996, s.196.
[8] Eric B. Shiraev, Vladislav M. Zubok, *International Relations*, Oxford University Press, New York, 2015, s.41
[9] Esra Erguvan, *The Instruments Of Soft Power Wıthın Turkısh Foreıgn Polıcy In The Post- Cold War Era: Turkısh Internatıonal Cooperatıon And Development Agency (TİKA) As A Case Of Turkey's Soft Power Applıcatıon*, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler (Ing) Bilim Dalı Baılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010, ss.18-34.

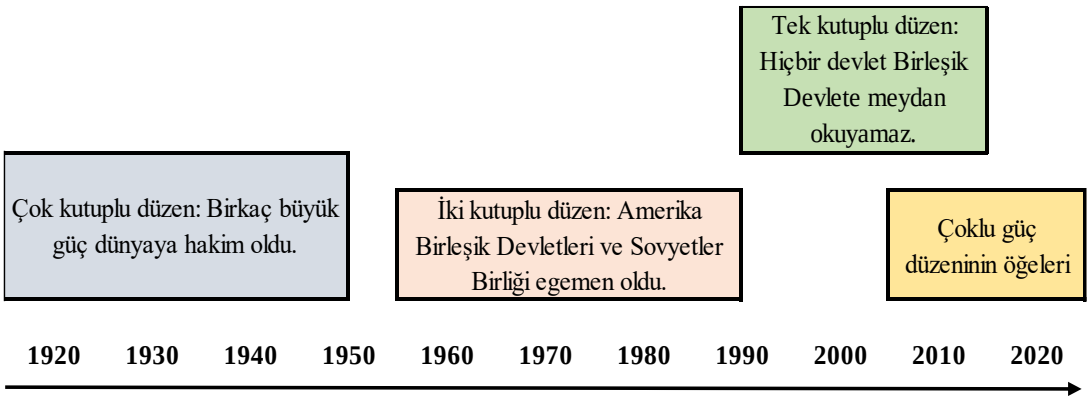
Bunun nedeni yaklaşımın karşılıklı bağımlılık ve toplu eylem olasılığını hesaba katan tek yaklaşım olmasıdır. Aktörler üzerinde kontrol ise diğerinden daha genel bir yaklaşımdır. Olaylar ve sonuçlar üzerinde kontrol yaklaşımı hem tanımlayıcı hem de normatif avantajlara sahip bir analiz türüdür. Bu yaklaşım, çağdaş uluslararası siyasette gücün ölçümünde diğer ikisinden daha üstün olduğu iddia edilmektedir. Bu yaklaşım karşılıklı bağımlılık ve kolektif eylemin türetilebileceği durumlara daha uygundur.[10] Uluslararası ilişkilerde gücün tanımı ve ölçülmesi üzerine birçok çalışma olmasına karşılık gücü ölçebilecek bir formül oluşturulması oldukça güçtür. Yıllar boyunca, çeşitli analistler uluslararası ilişkilerde gücü ölçebilecek formüller sağlamaya çalışmışlardır. Uluslararası ilişkiler açısından gücün formüle edilmesi oldukça zor olmasına karşılık, literatürde bazı güç formülleri vardır. Bertrand Russell 1977 yılında gücü ifade eden bir formül yazmıştır. Bana göre güç;

Algılanan Güç = (Nüfus + Bölge + Ekonomi + Askeri) × (Strateji + İrade) şeklindedir.[11]

Uluslararası ilişkiler alanının temelleri incelenirken farklı sınıflandırmalar olmasına karşılık ikili bir ayrım yapmak mümkündür. Bu ikili ayrım "Tarihsel yaklaşım" ve "Modern yaklaşım" olarak yapılmaktadır. Bu çerçevede ele alınan konunun daha iyi anlaşılması açısından literatürde güçle ilgili yer alan yaklaşımlara kısaca değinmek faydalı olacaktır. Ancak bu yaklaşımlara geçmeden önce tarihsel süreç içerisinde dünyadaki güç dağılımını grafiksel olarak göstermek aşağıda açıklanacak yaklaşımları daha anlaşılır kılacaktır.

[10] Jeffrey Hart "Three approaches to the measurement of power in international relations", *International Organization*, 1976, 30, s.289.
[11] Joseph S. Nye, Jr, *The Future of Power*, Public Affairs, New York, 2011, s.4.

Şekil 1. 20. ve 21. yüzyıl dünya düzeninde güç dağılımı.

Kaynak: Eric B. Shiraev, Vladislav M. Zubok, International Relations, Oxford University Press, New York, 2015, s.44.

1.1.1. Tarihsel Yaklaşım

Literatürde tarihsel yaklaşımın ilk örneklerinin eski Yunan'a kadar dayandığı ifade edilmektedir. Thucydides'in Peloponez Savaşı (Peloponnesian War) ile ilgili yazdıkları uluslararası ilişkilerle ilgili geliştirilecek olan kavramların ilk öncüleri olarak kabul edilmektedir. Aynı dönemde çalışmalar yapmış olan Mencius ve Kautilya gibi yazarların çalışmaları da ülke sınırlarını aşan görüşler içermektedir.[12]

Tarihsel yaklaşımda dönemlerinin önemli düşünürleri olan Aristo (Aristotales), Augustinus (Aurelius Augustinus, Aziz Augustinus ya da Hippo'lu Augustinus), Machiavelli (Niccolò di Bernardo dei Machiavelli), Hobbes (Thomas Hobbes), Locke (John Locke), Kant (Immanuel Kant) konuyla ilgili çalışmalar yapmıştır. Çalışmaları genelde ülke içi politikayla ilgili olmakla birlikte kendinden sonrakiler için bir temel hazırlamışlardır. 15. Yüzyılda konuya katkı sağlayan ilk düşünürler Francesco Guicciardini ve Machiavelli gibi İtalyan tarihçiler ile Francisco de Vitoria isimli İspanyol hukukçulardı.[13]

[12] Mustafa Aydın, "Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51 (01), 1996, s.86.
[13] Mustafa Aydın, a.g.e.86

17. yüzyıla gelindiğinde uluslararası ilişkilerde dünya hayatına odaklanan yaklaşımlar görülmeye başlamıştır. Bu dönemde Jean Bodin ve Thomas Hobbes gibi düşünürlerin görüşleri önemli olmuştur. Doğal hal (state of nature) kavramı ülkeler arasındaki ilişkilerde kullanılmaya başlanmıştır. Yapılan çalışmalar devletlerin güç kazanması ve bu gücü koruyacağı üzerine yoğunlaşmıştır. Güç dengesi kuramı birçok yazar tarafından ele alınmış önemli bir klasik teoridir. Güç dengesi teorisi başlarda ülkeler arasında ikili dengeyi ele alırken sonraki çalışmalarda çoklu denge kavramı kullanılmış ve teorinin son hali ülkelerin dengeleyiciliği üzerine evrilmiştir.[14]

İkili denge ve çoklu denge yaklaşımları ve uluslararası anarşi kavramları yeni teorilere zemin hazırlamıştır. Bu teorilerden biri olan, dünya-yönetim teorisi, uluslararası ilişkilerin doğal bir yapısı olduğu varsayımından yola çıkmıştır. Teoriye göre ülkeler arasındaki sorunların temelinde düzensizlik varsa istenmeyen bu durumdan kurtulmanın yolu devletlerin egemenliği yerine tek bir egemen dünya hükümeti kuran toplumsal bir sözleşme yapmaktır. Dante'nin monarşik dünya hükümeti bu modelin iyi bir örneğidir. Fakat Dante'nin bu görüşü toplumsal sözleşme teorisyenleri tarafından bile kabul görmemiştir.[15]

1970 sonrası dönemde uluslararası ilişkiler alanında birçok yeni görüş ortaya çıkmıştır. Bu görüşlerin bir kısmı birbiriyle rekabet içerisindeyken diğer bir kısmı ise belirli bir yaklaşımın spesifik alanlarını incelemektedir. 1970-2022 arasında ülkeler arasındaki ilişkileri etkileyen önemli gelişmeler olmuştur. 1980'lerdeki gelişmeler ve 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması, 1991'de Soğuk Savaş'ın bitmesi yeni gelişmeleri tetiklemiştir. Doğu Avrupa'da sosyalist rejimlerin düşmesi, Almanya'nın birleşmesi, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Varşova Paktı'nın feshi gibi olaylar uluslararası ilişkilerde yeni yaklaşımları ortaya çıkartmıştır. Literatürde bu yaklaşımlar genel olarak "Modern Yaklaşım" başlığı altında ele alınmaktadır.

---

[14] Ernst B. Haas, "The Balance of Power: Prescription, Concept, or Propaganda", *World Politics*, Jul., 1953, Vol. 5, No. 4, Cambridge University Press, ss.455-458.

[15] Arend Lijphart, "The Structure of the Theoretical Revolution in International Relations", *International Studies Quarterly*, 1974, Vol. 18, No. 1, ss.44-45.

1.1.2. Modern Yaklaşım

Uluslararası ilişkilerde Tarihsel Yaklaşım 1990'larda sonlanmış olsa da Modern Yaklaşımın kökenleri I. Dünya Savaşı'na kadar inmektedir. Modern yaklaşım kendi içerisinde alt başlıklar içermektedir. Bu alt yaklaşımlar arasında ise kesin ayrımlar yoktur. Bu görüşler birbirine paralel olarak gelişme göstermişlerdir. Aralarındaki fark, olayları incelerken kullandıkları araç ve yöntemlerin farklı olmasıdır. Aynı konu üzerinde farklı araç ve yöntemlerin kullanılması farklı sonuçları ortaya çıkartır. Bunun sonucu olarak uluslararası ilişkiler literatürüne katkı sağlarlar.[16] Joseph Badaracco'nun dediği gibi, Gerçekçilikle (Realizm) tavlanmayan idealizm, çoğu zaman dünyayı iyileştirmek için çok az şey yapar.[17]

İdealizmin temelleri eski Yunan'a kadar götürülebilir. İdealizmin temelleri 17.yüzyılda başlayıp (John Locke, 18.yüzyıl (Jean-Jacques Rousseau, Immanuel Kant, David Hume), 19.yuzyıl (Jeremy Bentham, John Stuart Mill) ve 20.yüzyılda (Arnold Toynbee, Norman Angell, Alfred Eckhard Zimmern) tarafından temel çerçevesi çizilmiştir. İdealist görüş, güç temelinde faaliyetlerde bulunan realistlerden farklı olarak ahlak ve evrensellik temelinden beslenmektedir.[18] İdealizm yaklaşımı yaklaşık olarak 1919-1940 dönemi olarak ifade edilmektedir. Bu yaklaşım genel olarak I. Dünya Savaşı sonrasında benzer bir yıkımın yaşanmaması için neler yapılması gerektiği üzerine çalışmıştır. Ayrıca uluslararası ilişkilerin akademik bir disiplin halini alması da bu dönemde olmuştur. İdealizm uluslararası politika açısından, bağımsız bir devletin ülke içi tanımlanmış siyasi politikalarını uluslararası ilişkiler faaliyetleri haline getirmesi gerektiğini savunmaktadır.[19]

Uluslararası ilişkilerle ilgili akademik literatürde idealizm genelde iki farklı şekilde tanımlanmaktadır. Bunlardan ilki geniş, diğeri dar tanımlamadır. Geniş tanımlama idealizmi, bağımsız siyasi toplulukların bir karmaşa durumunda, yani merkezi hükümetin işlevsel olduğu bir dönemde gözlemlenebilecek, dünya

[16] Mustafa Aydın, a.g.e., ss.90-91.
[17] Joseph S. Nye Jr, *The Powers to Lead, New York, 2008*, ss.110-111.
[18] Bilal Karabulut, "Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkilerde İdealizmin Yükselişi", *Gazi Akademik Bakış*, 2014, s.66.
[19] Keith Dowding, *Encyclopedia of POWER*, Thousand Oaks, USA: SAGE, Publications, 2011, s.331

sorunlarına yönelik kalıcı bir ilke veya yönelim olarak görmektedir. İdealizm, uluslararası anarşiyi aşmayı ve daha çok uluslu ve uyumlu bir dünya düzeni yaratmayı amaçlayan iyimser bir yaklaşımdır. Dar anlayış, idealizmi iki savaş arası döneme (1919-1939) yakından bağlı olarak görür. Uluslararası ilişkiler kuramlaştırmasının ilk aşamasına egemen olan, insanlığın artan karşılıklı bağımlılığını ve birliğini vurgulayan ve Birleşmiş Milletler olan enternasyonalizm deneyi ile bağlantılı bir doktrindir.[20]

Realizm (Gerçekçi Yaklaşım ya da Gerçekçilik), devlet gücü, güvenliği ve çıkarlarına odaklanan uluslararası ilişkilerde bir yaklaşımdır. Realizme göre, uluslararası ilişkilerde sadece "devletler" (egemen ülkeler) oyuncu olabilir. Çıkarlarını savunurlar, kaynaklarını korurlar, ittifaklar kurarlar, dış tehditlere tepki verirler ve isteklerini başkalarına empoze ederler. Bunu yapabilme yeteneklerine güç denir. Tarih boyunca, devlet çıkarları değişir ve genişler; bunun sonucu olarak güç farklı biçimler alır. Güç, askeri, ekonomik, politik ve diğer türde olabilir.[21]

Realizm görüşünün 1930'lar ve 1960'larda ön planda olduğu belirtilmektedir. Morgenthau'nun 1948'de yayınladığı "Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace- Milletler Arasında Siyaset: Güç ve Barış Mücadelesi" kitabı onu uluslararası ilişkilerde gerçekçilik (realizm) teorisinin önde gelen akademik savunucusu yapmıştır. Morgenthau, coğrafya, doğal kaynaklar, üretim kapasitesi, askeri hazırlık düzeyi, nüfus yapısı, ulusal özellikler, ulusal moral, diplomasi kalitesi ve hükümet kalitesi dâhil olmak üzere ulusal gücün dokuz unsurunu tanımlamış, bu unsurların her biri, bir ülkenin savaşma yeteneğine potansiyel katkısı açısından değerlendirilmiştir. Morgenthau, tüm ulusları sürekli olarak savaşa hazırlanan, savaşan veya savaştan kurtulan olarak görmüştür.[22]

Gücün kullanım şekli dünya siyasetini şekillendiriyorsa, onun tasavvur edilme şekli de uluslararası ilişkileri şekillendirmektedir. Uluslararası siyasetle ilgilenen bilim adamları arasında güç kavramının ortaya çıkışı bu disiplinin ortaya çıkışıyla paralellik göstermiştir. İlk realistler tarafından geliştirilen ve sonraki

[20] Keith Dowding, a.g.e., s.331.
[21] Eric B. Shiraev, Vladislav M. Zubok, a.g.e., s.41
[22] Keith Dowding, a.g.e., s.426.

realistler tarafından benimsenen bu kavram, gücü bir varlık olarak tasavvur etmektedir ve askeriye, zenginlik ve coğrafya gibi somut şeyleri güç kavramı içinde ele almaktadır.[23] Literatürde hâkim görüş yakın dönemlere kadar uluslararası ilişkiler alanında egemen görüşün "realizm" olduğudur.

1960'larda siyaset bilimci Kenneth Waltz, uluslararası ilişkileri tek bir faktörün açıklayabileceği sonucuna vardı. Waltz'a göre eğer dünya Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği arasında bölünürse, diğer tüm devletler bu iki kutuplu yapıya uyum sağlamak zorunda kalacaktır. Dünya çok kutuplu bir yapıya sahip olsaydı, davranışları farklı olurdu. Devletler güç uğruna daha fazla güç aramazlar; uluslararası düzenin (veya sistemin) yerleşik yapısı içinde daha fazla güvenlik ararlardı. Bunun sonucu olarak istikrar artar ve savaşlar kontrol altına alınabilir. Bu sonuçlar, yapısal gerçekçilik olarak da adlandırılan Yeni-Gerçekçiliğin (Neorealizm) temeli oldu. Daha önceki realist analistlerin aksine, Yeni-Gerçekçiler insan doğasının, saldırganlığın ve açgözlülüğün uluslararası coşkuların doğasıyla hiçbir ilgisi olmadığına inanırlar. Ayrıca, siyasi liderliğin ve iç politikanın doğası, uluslararası ilişkilerin yapısına göre ikincildir. Güvenlik arayan egemen devletler uluslararası sisteme uyum sağlar ve liderler ve iç politika sadece bu tür bir uyum ihtiyacını yorumlayıp uygular.[24]

Davranışçılık, 1950'lerden 1970'lere kadar Amerikan sosyal bilimlerinde baskın hale gelen bir paradigmadır. Etkileri 1980'lerin ötesine geçmemiş olsa da Amerikan siyaset bilimini ve uluslararası ilişkiler alanlarını o kadar derinden dönüştürmüştür ki, etkileri örtük de olsa uzun bir süre devam etmiş ve etmektedir.[25] 1960'lı yıllarda realizmi eleştiren görüşler ortaya çıkmıştır. Özellikle realizmin güce dayanan baskıcı yapısı eleştirilmiştir. Uluslararası ilişkilerde tek bir aktörün belirleyici olamayacağını, diğer faktörlerin de uluslararası ilişkilerde rolü olduğu vurgulanmıştır. Bu eleştirel yaklaşımlar behaviouralist (davranışsalcı) okulu uluslararası ilişkilerde bir alternatif olarak ortaya çıkarmıştır.[26]

---

[23] Janice Bially Mattern, "The Concept of Power and The (Un)discipline of International Relations", *The Oxford handbook of international relations*, Oxford University Press, 2008, s.692.
[24] Eric B. Shiraev, Vladislav M. Zubok, a.g.e., s.45
[25] Inanna Hamati-Ataya, "Behavioralism", *Centre for Research in the Arts, Social Sciences and Humanities (CRASSH)*, University of Cambridge, 2019, s.2.
[26] Mustafa Aydın, a.g.e., s.94

Davranışçılığın siyaset biliminde ilk kez ABD'de 1930'lu yıllarda ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Davranışçılık siyasal olayları açıklamak ve tahminlemek için nesnel ve ölçülebilir bir yaklaşımı vurgulamada önceki yaklaşımlardan keskin bir farklılığı temsil etmektedir. Bu durum, doğa bilimlerinden sonra modellenen davranış bilimlerinin yükselişiyle ilişkilidir. Davranışçılık, politik davranışı, tarafsız bir bakış açısıyla açıklayabileceğini iddia eder.[27] Davranışsal yaklaşım, tercihlerin öngörülebilir bir şekilde yapılandırılmasına yardımcı olabilecek karar verme eğilimlerini tanımlar. Beklenti teorisi, bireylerin toplam getirilere göre değil, statükoya bağlı sapmalara göre seçim yapma eğiliminde olduklarını öne sürer. Bireylerin kazançlar açısından riske karşı daha isteksiz ve kayıplar açısından daha fazla risk arayıcı oldukları eğilimini gösterir.[28]

Postmodern uluslararası ilişkiler, 1980'lerden beri uluslararası ilişkiler biliminin parçası olan bir yaklaşımdır. Çeşitli düşünce türleri olmasına rağmen, postmodernist teorilerin kilit unsuru, gerçeğe doğrudan erişimi olduğunu iddia eden insan yaşamının herhangi bir açıklamasına güvensizliktir. Postmodern uluslararası ilişkiler teorisi, Marksizm gibi tarihe kapsamlı bir üst anlatı sağlayan teorileri eleştirir. Önemli postmodern düşünürler arasında Jean-François Lyotard, Michel Foucault ve Jacques Derrida bulunmaktadır.[29]

Liberalizm aslen hem derin bilimsel hem de felsefi köklerden doğmuştur. Teorinin temel ilkesi uluslararası iş birliği ve barış olmakla birlikte, aynı amacı paylaşan bazı büyük dini uygulamalarda erken etkiler görülmektedir. Uluslararası ilişkiler açısından liberalizme bakıldığında devlet odak noktasındadır. Bundan dolayı devletler uluslararası ilişkiler açısından incelenmesi gereken tek unsurdur. Liberalizm yaklaşımına göre uluslararası sistem ülke, birey, çıkar grupları, uluslararası örgütleri içeren büyük bir yapıya sahiptir. Teori yapı içindeki aktörleri

[27] James John Guy, *People, Politics and Government: A Canadian Perspective*, Pearson Education Canada, 2000, s.58.
[28] Ismail Siddiqui, "A Behavioural Approach to International Relations: The Case of China", *SSRN*, 2020, s.2.
[29] John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens, *The Globalızatıon Of World Polıtıcs: An Introductıon To Internatıonal Relatıons*, 8. Editions, Oxford University Press, Glasgow, 2020, s.11.

rasyonel kabul eder ve devletlerin tercihlerini/davranışlarını etkileyerek kendi çıkarlarını en iyi duruma getirmeye çalışırlar.[30]

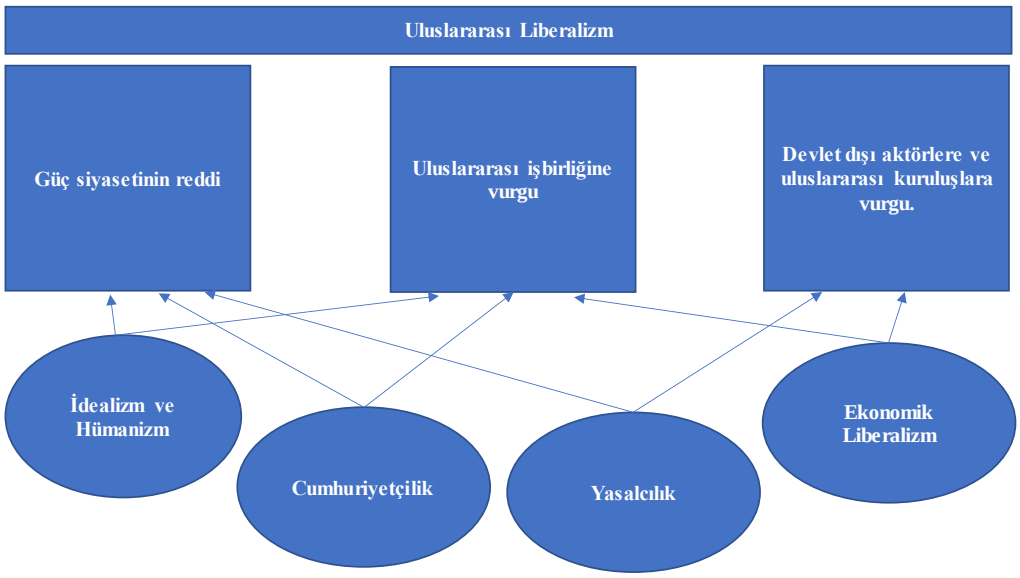
Özellikle yirminci yüzyılda liberalizmin yayılmasıyla, liberal devletler hem sivil toplumda hem de ekonomide devlet dışı aktörler tarafından ağır bir şekilde kısıtlanmıştır. Mesele sadece, devletlerin, diğer aktörlerin şiddetin düzenlenmesi üzerindeki etkilerinin dünya sistemine kanalize edilmesinde hâlâ birincil araç olmalarıdır. Belki de devlet dışı aktörler, değişimin başlatıcıları olarak devletlerden daha önemli hale geliyor, ancak sistem değişikliği nihayetinde devletler aracılığıyla oluyor. Bu anlamda devletler hâlâ uluslararası sistemin merkezindedir ve bu itibarla, bir uluslararası politika teorisini "devlet merkezli" olmakla eleştirmek, bir orman teorisini "ağaç" olmakla eleştirmekten daha mantıklı değildir.[31]

Liberalizm görüşünün uluslararası ilişkilere en önemli katkısı demokratik barış teorisidir. Bu teori demokratik devletlerin birbirleriyle savaşa girme olasılığının çok düşük olduğunu iddia etmektedir. Bu fenomen için iki parçalı bir açıklama vardır. Birincisi, yukarıda açıklandığı şekliyle demokratik devletler, yönetim üzerindeki endojen kısıtlamalarla tanımlanır. İkincisi ise, demokrasiler birbirlerini yasal ve tehdit edici olmayan olarak görme eğilimindedir ve bu nedenle demokrasi olmayanlara göre birbirleriyle iş birliği yapma kapasiteleri daha yüksektir.[32] Liberalizmin birkaç önemli kaynağı vardır. Realizme alternatif bir yaklaşım olarak gelişmeden çok önce, Avrupa'da yetiştirilen zengin felsefi ve politik geleneklere dayanan bir dizi fikir olarak ortaya çıkmıştır. Şekil 2'de uluslararası liberalizmin kaynaklarını ve temel prensipleri görülmektedir.

---

[30] Gizem Nida Mercan, "Liberalizm", *TUIC Akademi*, 2014, https://www.tuicakademi.org/liberalizm/, (16.12.2021).
[31] Andrew Moravcsik, "Liberalism and International Relations Theory", *Center for International Affairs*, Harvard University, 1992, s.2-3.
[32] Jeffrey W. Meiser, "Introducing Liberalism in International Relations Theory", *E-International Relations*, 2018, s.1-2.

Şekil 2: Uluslararası liberalizm: Kaynaklar ve temel prensipler

Kaynak: Eric B. Shiraev, Vladislav M. Zubok, a.g.e., s.47

Yapılandırmacılık (Konstrüktivizm) kavramı ilk kez Nicholas Onuf (2002) tarafından kullanılmıştır. Onuf'a göre yapılandırmacılık kavramının temeli Giddens'ın "structuration theory (yapılandırma kuramı)" dır. Yapılandırmacılık pozitivist sosyal bilimler ile modernite eleştirileri arasında herkesçe uygun bulunabilecek bir çözüm bulma arayışının sonucudur.[33] 1980'lerde yapılandırmacılık, uluslararası ilişkilerin teorileştirilmesinde yeni bir dönüş olarak ortaya çıkmış, başarısına, soğuk savaşın beklenmedik sonu yardımcı olmuştur. Sovyetler Birliği, askeri olarak eskisinden daha az güçlü olmasa da Doğu Avrupa'daki pozisyonlarından barışçıl bir şekilde çekilmeye karar vermiştir. Konstrüktivistler için, soğuk savaşın sonu, materyalist bir güç anlayışının ve bunun bir parçası olan güçler dengesi teorilerinin ne yazık ki yetersiz olduğunu göstermektedir; zirâ, uluslararası politikadaki sonuçlar, değişen yetenek dengeleriyle açıklanamamaktadır. Konstrüktivizm ayrıca, gücün açıklayıcı rolünü eleştirerek, yerleşik uluslararası ilişkiler teorilerinin özünü hedef almaktadır.[34]

[33] Davut Ateş, "Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivizm: Ortayol Yaklaşımının Epistemolojik Çerçevesi", *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008, s.215.
[34] Keith Dowding, a.g.e., s.138.

Uluslararası ilişkilerde yapılandırmacılık, uluslararası ilişkilerin önemli yönlerinin sadece maddi faktörler tarafından değil, (tarihsel ve sosyal olarak inşa edilmiş) fikirsel faktörler tarafından şekillendirildiğini iddia eden bir sosyal teoridir. En önemli fikir faktörleri, topluca tutulanlardır; kolektif olarak sahip olunan bu inançlar, aktörlerin çıkarlarını ve kimliklerini oluşturur.[35]

Rasyonel seçim (Rasyonalizm veya Grotianizm), uluslararası ilişkiler biliminde öne çıkan bir çerçevedir. Rasyonel seçim, uluslararası politikanın temel bir teorisi değil, daha ziyade fenomenler için belirli sosyal açıklama türlerine odaklanan metodolojik bir yaklaşımdır.[36] Uluslararası ilişkilerde rasyonel teoriler farklı modellerden yararlanan (realizm, neo-realizm, liberalizm, neo-liberalizm ve game teori gibi) teorik yaklaşımlardır.[37]

Rasyonalizm veya Grotianizm, uluslararası hukuk ve diplomasi gibi kurumların önemini kabul eder. Bunlar, bir devletin egemenlik haklarını kullanma biçimine sınırlar koymaktadır. Etik kaygılar mümkündür, ancak devletlerin haklarıyla sınırlı kalır.[38]

Marksist ve neo-Marksist uluslararası ilişkiler teorileri, realist/liberal devlet çatışması veya iş birliği görüşünü reddeden, bunun yerine ekonomik ve maddi yönlere odaklanan paradigmalardır. Teorinin odak noktası olarak sınıfın yükselmesine izin veren, ekonominin diğer kaygılarını nasıl alt ettiğini ortaya koyma iddiasındadır.

Uluslararası İlişkiler literatüründe yoğun bir şekilde tartışılan yaklaşımların aksine Marksizm ile ilgili tartışmalar oldukça yeni olup 1980'li yıllara denk gelmektedir. Marksizm genel olarak soğuk savaş dönemi hâkim görüşler ile özdeşleştirilen bir teori olmuştur. Uluslararası ilişkilerle olan bağlantısı da bu

---

[35] Martha Finnemore, Kathryn Sikkink, "Takıng Stock: The Constructivist Research Program in International Relations and Comparative Politics", *Annual Review Polit Science*, 2001, ss.392-393.
[36] Fearon, James, Wendt, Alexander, "Rationalism v. Constructivism: A Skeptical View", *Handbook of International Relations*, 2002, Edt: Carlsnaes, Walter, Thomas Risse, Beth A Simmons, SAGE, s.66.
[37] AUZEF, *Uluslararası İlişkiler Teorisi*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/21_22_Guz/uluslararasi_iliskiler_teorisi/2/index.html#:~:text=Uluslararas%C4%B1%20ili%C5%9Fkilerde%20rasyonalist%20teoriler%20realizm,pozitivist%20ve%20rasyonalist%20yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1n%20ele%C5%9Ftirisidir, (18.12.2021).
[38] Keith Dowding, a.g.e., s.711.

çerçevede ele alınmıştır. Uluslararası ilişkilerde Marksist görüşün göz ardı edilmesinin temel nedeni devlet, güç, güvenlik, ülkeler arasındaki ilişkiler, ittifaklar ve diplomasi konusunda argümanlarının olmamasıdır. Marksizmin literatürde tekrar yoğun olarak ele alınmasında soğuk savaşın sona ermesi ve küreselleşme etkili olmuştur. Bu faktörler Marksizm çerçevesinde uluslararası ilişkilerde yeni görüşleri filizlendirmiştir.[39]

1.2. Sert Güç

Güçle ilgili tanımlamaların çoğunda olduğu gibi literatürde sert gücü tanımlamaya yönelik farklı yaklaşımlar mevcuttur. Sert güç polis gücü, ekonomik güç, işe alma/işten çıkarma yeteneklerin başkalarının konumlarını değiştirmeyi sağlamak için kullanılması olarak tanımlanmıştır.[40] Diğer bir tanımlamada sert güç kullanımı güçle ilgili unsurların uluslararası alandaki aktörleri zorlama, tehdit etme ve caydırma amaçlarıyla kullanımı olarak ifade edilmiştir. Bir diğer tanımlama da sert güç uluslararası alandaki bir aktörün siyasi amaçlarına ulaşmak için diğer aktörlere karşı zorlama, tehdit etme ve askeri güç kullanma gibi uygulamalara başvurması şeklindedir. Uluslararası ilişkilerde uygulanan gücün bir parçası olarak görülen sert güç, karşıdaki faktörün rızası olmadan uygulayıcının istediği yöne yönlendirilmesine hizmet etmektedir.[41]

Sert güç bir politikanın amacına ulaşması için yapılan zorlama, gözdağı verme, askeri güç kullanma gibi uygulamalara yönelme olarak tanımlanabilmektedir. Sert güç uluslararası ilişkilerde uygulayıcının istediği bir durumun uygulananın isteği dışında gerçekleşmesini sağlamaktadır. Sert güç kullanımı her türlü caydırıcı faaliyeti içerebilmesine karşılık genelde askeri ve ekonomik yapıda olmaktadır. Sert

---

[39] Muhammed A. Ağcan, *Klasik Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Uluslararası Sistemin Doğası Sorunu: Realizm, Liberalizm ve Marksizm*, (Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2003, s.128.

[40] Joseph S. Nye Jr, *The Powers to Lead*…, s.29.

[41] Mehmet Çamır, *Yumuşak Güç Kavramı ve Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç*, (Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2009, ss.1-7

güç kavramı her ne kadar askeri güçle özdeşleşmiş olsa da sert gücü açıklamada askeri güç tek başına yeterli değildir. Ülkelerin uluslararası alanda var olma çabaları sadece güvenlik çerçevesinden çıkmış ve ekonomik özgürlük gücüne kaymıştır. Bu iki güç (askeri-ekonomik) birlikte kullanıldığında tek başına yarattıkları etkiden daha fazla etkiye sahiptirler. 2000 sonrası dönemde ülkeler açısından ekonomik güç daha ön plana çıkmış görünmektedir. Uluslararası ilişkilerde gücün elde edilmesi ve korunmasının maliyetinin yükselmesi yeni güç arayışlarını tetiklemiştir. Sert güç kullanımı hala bir seçenek olmakla birlikte sert gücün kullanımı ülke imajı açısından olumsuzluklar yaratmaktadır. Askeri anlamda önemli güce sahip olunması bir ülkeyi güçlü yapmamakta fakat gücün kullanılmasında avantaj yaratmaktadır.[42]

1.3. Akıllı Güç

En basit tanımıyla akıllı güç (smart power) uluslararası siyasette sert ve yumuşak gücün birlikte kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Literatürde akıllı güç kavramı Suzanne Nossel ve Joseph Nye'nin ikisine birden atfedilmektedir.

Daha kapsamlı bir tanımlamaya göre akıllı güç, diplomasinin stratejik kullanımını, ikna etmeyi, kapasite geliştirmeyi, güç ve etkinin esasen hem askeri gücün hem de her türlü diplomasinin katılımına mal olacak şekilde yansıtılmasını içerir.[43] Bu kapsamda akıllı güç, sert ve yumuşak gücün özelliklerini harmanlayarak ortaya çıkmıştır.[44] Farklı bir tanımlamada akıllı güç, sert ve yumuşak gücün iyi bir şekilde birleşimi olarak tanımlanmıştır. Akıllı güç bazen sert bazen de de yumuşak güçten yararlanarak ülkelerin hedeflerine ulaşmak için bütünleşmiş bir strateji, bir altyapı ve bir araç kiti geliştirmek anlamına gelmektedir. Akıllı güç stratejisi, iyi bir ordunun gerekliliğini vurgulayan, ancak aynı zamanda ülkenin etkisini genişletmek

[42] Mehmet Can Işık, "2003-2011 Yılları Arasında Türkiye'nin Ortadoğu'da Yumuşak Güç Uygulaması ve Sonuçlar", *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Kasım 2019, s.77

[43] Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, Pamela Aall, *Leashing the Dogs of War: Conflict Management in a Divided World*, United States Institute of Peace, Washington, 2007, s.13.

[44] Mehmet Can Işık, a.g.e., 78.

ve ülke faaliyetlerinin yasallığını tesis etmek için her düzeyde birlikteliklere, ortaklıklara ve kurumlara büyük yatırım yapan bir stratejidir.[45]

Akıllı güç stratejisinin başarılı olması ülkelerin bazı tercihlerine bağlıdır. Öncelikle akıllı güç hangi hedefler ve sonuçlar için kullanılacaktır bunun belirlenmesi gerekmektedir. Bunun yanında ülkenin ne tür kaynaklara sahip olduğu ve bunların hangisinin kullanılabilir olduğu belirlenmelidir. Akıllı gücün hangi hedefler için kullanılacağı ve hedeflerin konumunun da belirlenmesi gerekmektedir. Akıllı güç kaynaklarından hangilerinin başarılı olma olasılığının yüksek olduğu tespit edilmelidir. Son olarak akıllı güç stratejisinin başarılı olabilmesi için stratejinin genel başarı olasılığı hesaplanmalıdır.[46]

1.4. Keskin Güç

Keskin güç (sharp power), bir ülkenin hedef ülkenin siyasi sistemini etkilemek ve baltalamak için manipülatif diplomatik politikaları kullanmasıdır. Keskin güç kavramı batılı bazı ülkelerin Çin'in liberal demokrasiyle yönetilen ülkelerde gerçekleştirdiği bazı diplomatik faaliyetleri tanımlamak için kullanılmıştır. Çi'in bu faaliyetleri ile ülkelerin karar alma mekanizmalarını etkileyerek demokratik süreçleri işlemez hale getirmeyi amaçladığı ileri sürülmüştür.[47]

Keskin güç, bilginin bir silah haline geldiği, enformasyonun bir kombinasyonunun operasyonları ve siber terörizm yöntemlerini etkilediği çağda uluslararası siyasette etki kazanmanın yeni bir olgusudur. Bu yöntemle güçlü devletler bilgi iletişim teknolojilerini geleneksel araçlarla kullanarak hedefledikleri ülkelerdeki siyaseti etkilemek hatta değiştirmeyi amaçlamaktadır. Literatürde

[45] Richard L. Armitage, Joseph S. Nye, Jr., "CSIS Commission on Smart Power A Smarter, More Secure America", *Center For Strategıc & Internatıonal Studıes*, 2007, s.7.
[46] Joseph S. Nye, Jr, *The Future of Power*..., ss.208-209.
[47] Tolga Bilener, "Dış Politika Analizinde Yumuşak Güç- Keskin Güç Karşılaştırması: Çin Örneği", *The Turkish Yearbook of International Relations*, Volume 50, 2019, s.243.

uygulamanın daha çok batılı devletleri içten zayıflatma amacı taşıdığı belirtilmektedir.[48]

Kesgin gücün amacı, hedef alınan ülkenin iç siyasi süreçlerine müdahale etmek, istikrarını bozmak ve halkın bilinç ve davranışlarını etkileyerek ulusal güvenliğini tehdit etmektir. Keskin gücün uygulayıcıları, yumuşak gücün yaptığı gibi kalpleri ve zihinleri kazanmaya değil, enformasyon operasyonları yürüterek diğer ülkelerin siyaset ve medya alanlarına nüfuz etmeye ve boyun eğdirmeye çalışırlar. Keskin güç teknolojileri arasında kişisel e-postaların hacklenmesi (ele geçirilmesi) ve elektronik yazışmaların çalınması, bilgi akışının tahrif edilmesi, kötü amaçlı yazılımların kullanılması, web sitelerinin tahrif edilmesi, ağ hizmetlerinin ve ana bilgisayar ağlarının tahrip edilmesi yer almaktadır.[49]

1.5. Milli Güç (Ulusal Güç)

Milli güç ya da ulusal güç, ulusal amaçlar doğrultusunda bir ulusun kullanabileceği tüm kaynakların toplamı olarak tanımlanmıştır. Siyasal varlıkların ulusal gücünün değerlendirilmesi klasik antik çağda, orta çağda ve Rönesans'ta ve günümüzde ülkeler açısından üzerinde durulan bir konu olmuştur.[50]

Uluslararası alanda faaliyette bulunan her birimin kendine özgü hedef ve çıkarları bulunmaktadır. Benzer şekilde ülkelerin de hedef ve çıkarları söz konusudur. Ülkeler belirledikleri hedeflere ulaşmak için güç kullanabilmektedirler. Gücün kullanımı aktörlere göre değişkenlik gösteriyor olsa da gücün kaynağı her zaman milli güç olarak ifade edilen milli potansiyelden kaynaklanmaktadır. Bu potansiyel ülkelerin uluslararası alandaki bütün faaliyetlerinin temelini oluşturmaktadır. Uluslararası alanda faaliyet gösteren her birim, öncelikle milli potansiyellerini analiz ederek hedefler belirlemek zorundadır.[51]

---

[48] Bilener, a.g.e., s.243.
[49] Olga Leonova, "Sharp Power – the New Technology of Influence in a Global World", *World Economy and International Relations*. 2019. Vol:63, No:2, s.21.
[50] *DOD Dictionary of Military and Associated Terms*, November, 2021, s.166.
[51] Mehmet Çamır, a.g.e., s.9

1.6. Askeri Güç

Askeri güç denildiğinde genelde savaşmak ve savaşmakla tehdit etmek gibi sert güç davranışının altında yatan kaynaklar (askerler, tanklar, uçaklar, gemiler vb.) akla gelmektedir. Ancak askeri güç askeri kaynaklardan, askeri davranışlar da savaşmaktan veya savaşmakla tehdit etmekten çok daha fazlasını içermektedir. Askeri güç kaynakları, uzun zamandır müttefiklere koruma ve yardım sağlamak için kullanılmaktadır. Müttefikler adına savaşmak bile yumuşak gücü doğurabilmektedir. Askeri kaynakların zorlayıcı olmayan ve iyi niyetli kullanımları, dünya siyasetinde gündem oluşturma, ikna ve çekicilik gibi yumuşak güç davranışının önemli bir kaynağı olabilmektedir.[52]

1.7. Yumuşak Güç Tanım ve Temel Özellikleri

Nye'nin yumuşak güç teorisi, dünya çapında küreselleşme ve uluslararasılaşma eğilimlerini incelemek için kullanılmaktadır. Kavramı ilk kullanan Nye'nin tanımına göre yumuşak güç, uluslararası alandaki aktörlerin tercihlerini şekillendirme kapasitesi ve çekiciliğidir. Yumuşak güç, kültürün iç değerlerinden, politikalarından ve dış politikadan doğar. Kültürün etkilerinin çoğu, iyi ya da kötü, hükümetin kontrolü dışındadır.[53]

Yumuşak güç en basit olarak uluslararası siyasette zorlamak yerine iş birliği yapmayı tercih etmek olarak tanımlanmaktadır. Literatürde yumuşak güçle ilgili diğer bazı tanımlamalar şu şekildedir. Kişinin gündemi belirleyerek ve başkalarını tehdit etmeden veya ödeme yapmadan kendine çekerek istediği sonuçları elde edebilme yeteneği yumuşak güç olarak tanımlanır. Bu güç maddi teşvikleri manipüle etmek yerine başkalarını çekerek istediği sonuçları elde etmektedir. İnsanları

[52] Joseph S. Nye, Jr, *The Future of Power*..., s.25
[53] Joseph S. Nye, Jr., "Soft Power and American Foreign Policy", *Political Science Quarterly*, 2004, Vol:119, No:2, s.266.

zorlamak yerine onları yanına almaktadır.[54] Diğer bir tanımlamada ise yumuşak güç, zorlamadan ziyade çekim yoluyla istenen sonuçlara ulaşma yeteneği olarak ifade edilmiştir. Dünya siyasetiyle ilgili olarak bilimsel düşüncenin ve politika uygulamasının önemli bir parçası haline gelen yumuşak gücün temel bileşeni olan cazibe bilimsel araştırmalarda büyük ölçüde ihmal edilmiştir.[55] Literatürde rastlanan farklı bir tanımlamada yumuşak güç, istenen sonuçları elde etmek için gündemi çerçevelemek, ikna etmek ve çekiciliği ortaya çıkarmak için ortak araçlar aracılığıyla başkalarını etkileme yeteneği olarak ifade edilmiştir.[56]

Yumuşak güç kavramının doğuşu 1970'li yıllara dayanmaktadır. Geleneksel uluslararası ilişkiler teorileri değişen dünya koşullarına göre zayıf kalmıştır ve buna bağlı olarak açıklayıcılık güçleri azalmıştır. Güç ve karşılıklı bağımlılık giderek çok daha fazla kendini göstermiştir. Artan ekonomik karşılıklı bağımlılık, uluslararası rejimler ve kurumlar gücün tanımını değiştirmeye başlamıştır. Amerika'nın bu dönemde zorlama ve ödeme tehditlerinden ziyade cazibe nedeniyle istediği sonuçları alması yeni bir tanımlama olarak yumuşak güç kavramını ortaya çıkartmıştır. Sert güç kaynaklarının iki kutuplu yapısının istikrarı, kısmen merkezi olarak planlanmış ekonomik sistemdeki eksiklikler ve aynı zamanda Sovyet yumuşak gücünün kaybı nedeniyle yanıltıcı olduğu görülmüştür. II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'yı bölen demir perde, askeri gücün sert gücüne dayanıyordu, ancak başlangıçta, Hitler'in faşizmine karşı komünist direnişe yönelik halk hayranlığıyla pekiştirildi. Bu Sovyet yumuşak gücü, 1956'da Macaristan'da ve 1968'de Çekoslovakya'da isyanları bastırmak için sert güç kullanmaları nedeniyle kesintiye uğramıştır.[57]

Yumuşak gücün tanımı ve içeriği zaman içerisinde evrim geçirmiştir. 2009 yılında ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, çok sayıda acil küresel sorunla başa çıkmak için ABD'nin "akıllı güç" olarak adlandırılan şeyi kullanması gerektiğini savunmuştur. Yumuşak güç, akıllı güç kullanılmış ve içeriği de diplomatik,

---

[54] Joseph S. Nye Jr, *The Powers to Lead*…, s.29.

[55] Janice Bially Mattern, "Whysoft power'isn't so soft: representational force and the sociolinguistic construction of attraction in world politics", *Millennium: Journal of International Studies*, Sage Publication, Vol:33, Issue: 3, 2005, s.583.

[56] Walter Carlsnaes, Thomas Risse, Beth A. Simmons, *Handbook of International Relations*, First published, SAGE Publishing, London, 2013, s.289.
Joseph S. Nye, "Soft power: the evolution of a concept", *Journal of Political Power*, 2021, ss.199-200.

ekonomik, askeri, politik, yasal ve kültürel olarak tüm araçları içermektedir. Akıllı güç olarak ise, duruma uygun olarak bunların uygun bileşiminin kullanılması kastedilmiştir. Başka bir anlamda, "akıllı güç", daha iyi bilinen yumuşak güç kavramının retorik olarak hafif bir kaymasıdır da denilebilir. Yumuşak gücün bir diğer değişimi Joseph S. Nye'nin dış politikada kullanımını savunduğu "akıllı gücü", zorlama ve ödemenin sert gücü ile ikna ve çekiciliğin yumuşak gücünün birleşimi olarak detaylandırmasıdır.[58]

Örneğin, ABD'nin yumuşak gücü sağlam ekonomik sisteminden, eğitim sisteminin seviyesinden, ülkedeki siyasetin doğasından, Hollywood gibi dünyaca ünlü varlıklardan ve dünya çapında birçok markadan kaynaklansa da Japonya bu gücü teknolojisi ve kültürel mirasının yardımıyla elinde tutabilmektedir. Bütün bu araçlar, ülkenin niteliklerine ve zamanın uluslararası siyasi ilişkilerinin özelliğine göre değişebilmektedir.[59]

1990 öncesi dönemde uluslararası ilişkilerde güç genellikle askeri/siyasi otorite ve onun türevlerini içermekteydi. Ülkelerin bu alandaki yetenekleri gücün temel ölçütünü oluşturmaktadır. 1990 sonrası dönemde ise gücün içeriği değişerek kamuoyunu yönlendirme, ikna edebilme ve pazarlık yapabilme yeteneğine evrilmiştir. Yumuşak güç şeklinde tanımlanan uygulamalar daha fazla hissedilirken askeri gücün etkisi giderek azalmıştır. Askeri gücün etkisinin azalmasına uluslararası düzenlemeler ve kurumların sayısındaki artış yanında eşzamanlı uygulanmayan yöntemlerin geleneksel orduların etkinliğini ve tehdit edici özelliğini azaltmasıdır.[60]

Yumuşak gücün eğitim alanındaki etkilerine geçmeden önce yumuşak gücün temellerine toplu olarak bakmak faydalı olacaktır. Yukarıdaki açıklamalarda bölüm bölüm değinilmiş olan yumuşak gücün temelleri Tablo 2'de toplu olarak gösterilmiştir.

---

[58] Ty Solomon, "The affective underpinnings of soft power", *European Journal of International Relations*, 2014, s.721.
[59] Esra Erguvan, a.g.e., s.3.
[60] Haluk Özdemir, "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2008, s.126.

Tablo 2. Yumuşak Gücün Temelleri

Joseph Nye	Yumuşak Güç Araştırması (Monocle)	Küresel Varlık Raporu (Elcano)	Yumuşak Güç 30 (Portland)
Kültür	Kültür	İşbirliği geliştirme	Dijitalleşme
Politik değerler	Diplomasi	Eğitim	Kültür
Dış Politika	Eğitim	Bilim	Kurumsal yapı
	İş/Yenilik	Teknoloji	Eğitim
	Devlet	Bilgi	Etkileşim
		Kültür	Hükümet
		Spor	Küresel kültür
		Turizm	Lüks Ürünler
		Göç	Teknoloji Ürünleri
			Yerel mutfak
			Yaşanabilirlik
			Samimiyet
			Dış Politika

Kaynak: *Peter Kacziba, "Political Sources of Hungarian Soft Power", Sciendo, Politics in Central Europe, Vol:16, 2020, s.85*

Mevcut küresel yeniden dengeleme, liderler, diplomatlar ve dış politika yapıcılar için acil bir eylem çağrısı olarak okunmalıdır. Kuşkusuz, ülkelerinin dış politikasını şekillendirmekle görevli olanlar, önümüzdeki belirsiz zamanlara hazır olmalıdır. Ülkeler hızla değişen bağlamı anlamaya ve stratejilerini buna göre ayarlamaya çalıştıkça, hükümetlerin emrindeki yumuşak güç kaynakları, gelecekte ihtiyaç duyulan dış politika araçlarının kritik bir parçası olacaktır. Olumlu iş birliğini kolaylaştırmak için yumuşak gücü kullanmakta iyi olan ülkeler, mevcut belirsizliği ve jeopolitik istikrarsızlığı atlatmak ve nihayetinde küresel olayları şekillendirmek için daha iyi bir konuma sahip olacaklar. Bu çerçevede kullanılacak önemli araçlardan biri de eğitim faaliyetleridir.

1.8. Yumuşak Gücün Kaynakları

Yumuşak gücün kaynaklarıyla ilgili ilk tanımlamada Amerikan kültürü, uluslararası yasalar, kurumlar ve Amerikan çokuluslu şirketleri yumuşak gücün

kaynakları olarak gösterilmiştir.[61] Amerika bu kaynaklara sahip olduğundan uluslararası alanda kendine bir avantaj sağlamaktadır. Bu kaynaklar her ülkede az ya da çok mevcuttur. Ülkeler bu kaynakların gücüne göre uluslararası alanda etkin olarak kullanmak isterler. Bu kaynakların varlığı iyi bir strateji kullanılarak yumuşak gücün etkili bir unsuru olabilir. Literatürde yer alan diğer bir tasnifte ise yumuşak gücün kaynakları ikiye ayrılmıştır. Bu tasnifte yumuşak güç ulusal ve uluslararası olarak ikiye ayrılmış ve her birinin içeriği ayrıca ele alınmıştır. Uluslararası yumuşak güç uluslararası hukuka, uluslararası kurumlara ve uluslararası kurumlara saygı ile bağdaştırılırken, ulusal yumuşak güç ülkelerin kültürü ve siyasal kurumlarından beslenmektedir.[62] Nye'nin yumuşak gücün kaynaklarını ilk tanımlamasından sonra zaman içerisinde yumuşak gücün kaynakları hakkında farklı tasnifler ortaya çıkmıştır. Nye daha sonra Amerikan kültürü, uluslararası yasalar, kurumlar ve Amerikan çokuluslu şirketleri olarak yaptığı sınıflandırmayı kültür, siyasi değerler ve dış politika olarak değiştirmiştir. Bunlar, kültürünün çekiciliği, iç siyasi ve sosyal değerlerinin çekiciliği ve dış politikalarının tarzı ve özüdür.[63] Bu kapsamda yumuşak gücün ortaya çıkmasında temel etkenler Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Yumuşak Gücün Kaynakları

Uluslararası Kaynaklar	**Ulusal Kaynaklar**
Uluslararası yasalara, normlara ve kurumlara saygı	Kültür
	• Belirgin sosyal uyum
Temelde çok taraflılığa dayanma ve aşırı tek taraflılığa karşı eğilim	• Yüksek yaşam kalitesi
	• Özgürlük
	• Yeterli fırsatlar
Uluslararası anlaşmalara ve ittifak taahhütlerine saygı gösterin	• Hoşgörü
	• Çekici yaşam tarzı
Kolektif iyiliğe katkıda bulunmak için kısa vadeli ulusal çıkarları feda etme istekliliği	Siyasi yapılanmalar
	• Elerki (Demokrasi)
	• Anayasacılık
Liberal dış ekonomik politikalar	• Liberalizm/çoğulculuk
	• Devlet otoritesinin iyi işlemesi

Kaynak: Giulio M. Gallarotti, "Soft power: what it is, why it's important, and the conditions for its effective use", Journal of Political Power, 2011, s.30.

[61] Joseph S. Nye Jr. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, 1990, Basic Books, New York, s.159.
[62] Gallarotti, a.g.m., s.30.
[63] Ying Fan, "Soft power: Power of attraction or confusion?", *Place Branding and Public Diplomacy*, Volume 4, 2008, s.149.

Yumuşak gücün kaynaklarından ilki olarak kabul edilen kültür, bir ulusun kültürel çıktılarının küresel erişimi ve çekiciliği hem popüler kültür hem de yüksek kültür öğeleri kapsamında değerlendirilebilir. Kültür, yumuşak güç çerçevesinde "toplum için anlam yaratan bir dizi pratik" olarak tanımlanmaktadır. Bu, toplumsal eğlence hedefi olan edebiyat (yazın), güzel sanatlar, radyo-televizyon-sinema ve müzik gibi yüksek kültürü içerir. Yumuşak gücün dünyayı daha yaşanabilir bir yer yapacak bir etkisi olduğuna inanılmaktadır. Kültürün etkisini ölçmek amacıyla "Softpower30" projesi geliştirilmiştir. "Softpower30" projesi çerçevesinde bu stratejinin etkinliğini ölçmek amacıyla, altı alt indeks için 80 kadar uluslararası anketten sağlanan bir veri seti kullanılmış, bu şekilde yeni bir indeks oluşturulmuştur. Araştırma projesi, dünyanın önde gelen ülkelerinin yumuşak güç kaynaklarını ölçme ve karşılaştırma olanaklarını analiz etmeyi amaçlamaktadır.[64] Yumuşak güç olarak kullanılan önemli stratejiler arasında eğitim-öğretim faaliyetleri, sanatsal ve kültürel faaliyetler ve ülkeye gelen uluslararası öğrencilere gösterilen ilgi sayılabilir. Bunların yanında öğrencilere verilen burslar, kültürel ve eğitim alanında uzun süreli iş birlikleri sayılabilir.

Yumuşak gücün bir diğer kaynağı da siyasi değerlerdir. Bu kapsamda bireysel hürriyet, insan hakları, demokratik kurallara bağlılık ve siyasi otoritenin kalitesi önemlidir. Ülkelerin yumuşak gücünü arttırmada yönetim şeklinin demokratik olması, bireysel hak ve özgürlüklere önem verilmesi, vatandaşlara yönelik yardım politikaları ve çevreye duyarlı politikalar önemli etkenlerdir. Bunların tersi durumlar ise ülkelerin yumuşak gücünü azaltıcı yöndedir.[65]

Dış politika da yumuşak gücün kaynaklarından biri olarak görülmektedir. Bir ülkenin diplomatik ağının gücü ve küresel katılım ve kalkınmaya katkısı bir güç unsuru olabilmektedir. Siyasette (ve özellikle uluslararası siyasette), yumuşak güç, zorlamak yerine (sert gücün aksine) ortak seçme yeteneğidir. Başka bir deyişle, yumuşak güç, çekicilik ve cazibe yoluyla diğerlerinin tercihlerini şekillendirmeyi içerir.

---

[64] Gulnar Nadirova, "Culture As A Source Of Soft Power*", Eurasian Research Institute weekly e-bulletin,* 03.01.2021, No 287, s. 1.
[65] Vedat Demir, *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*, 2012, Beta Yayınları, İstanbul, s.63.

Dış politikada ülkelerin uluslararası konulardaki tutumu diğer ülkeleri etkileyebilmektedir. Uluslararası konularda olumlu etkiler bırakan ülkeler tarafsız politikalarıyla dikkat çekebilmektedirler. Ülkelerin uluslararası alandaki hareketleri imaj kaygısıyla farklılaşabilmektedir. Ayrıca bu kaygılar ülkelerin dış politikasını şekillendirmede de etkilidir. Uluslararası alanda imaj kaygısı olan ülkeler beklenmedik tavizler verebilmektedir. Özellikle 2000 sonrası dönemde iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişme insanların dünyada yaşanan olaylar hakkında daha fazla ve anlık bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Bunun sonucu olarak da ülkelerin uluslararası alanda uyguladıkları politikalara karşı hızlı bir şekilde olumlu ya da olumsuz görüşler oluşabilmektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkisi olan ülkeler askeri güç kullanmayı tercih etmek yerine yumuşak güç kullanmayı daha fazla tercih eder hale gelmiştir.[66]

Yumuşak güç anlamında dış politika çerçevesinde ülkelerdeki demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerler dikkate alınmaktadır. Bunların bir ülkede destekleniyor olması ülkenin yumuşak gücü açısından önemlidir. Ayrıca ülkedeki uygulamaların şeffaf olarak yapılması da önem arz etmektedir. Ülkelerin dış politikada savunduğu değerlerle ülke içi uygulamaların tutarlı olması gerekmektedir. Ülkede ortaya çıkan sorunların güç kullanarak çözümünden ziyade askeri gücün tercih edilmediği yöntemler ülkeye karşı algıyı olumlu yönde geliştirmektedir.[67]

1.9. Yumuşak Güç ve Ülke Örnekleri

Yumuşak gücün tanımı, kapsamı ve temelleri literatürde birçok çalışmada yer almıştır. Literatürde yapılan tanımlamalara uygun olarak ülkelerin yumuşak güce ne derece sahip olduğu ve bunu nasıl kullandığı da önemlidir. Bu çerçevede bir ülkenin yumuşak gücünün ne derecede etkin olduğuna karar verebilmek açısından ülke

[66] Sema Er, *Yumuşak Güç Kavramı Bağlamında Türkiye'nin Uluslararası Eğitim Faaliyetleri*, (Atılım Üniversitesi SBE. Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler YL Programı, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi), Ankara, 2015, s.25.
[67] Sema Er, a.g.e., s.25.

örneklerine bakmak faydalı olacaktır. Literatürde yumuşak güç kullanımı bakımından önemli ülke örnekleri incelenecektir.

2000 sonrası dönemde yumuşak güç, devletin faaliyetlerinin de ötesine, özel sektörün etkinliklerine, topluma ve kültüre kadar ilerlemiştir. Yumuşak gücün etkinliği devletin faaliyetlerinin daha aktif hale gelen insanları doğrudan etkileme kapasitesini geliştirdiğinden dolayı artmıştır. Bu durum otoriter yönetime sahip ülkelerde dahi gözlemlenebilmektedir.[68]

Bilgi çağı aynı zamanda devlet dışı aktörler için yumuşak güç kaynaklarının artmasına neden olmuştur. Öncelikle küresel medyanın kullanımı yoluyla ve daha büyük ölçüde World Wide Web gibi araçları kullanan internet, gayri resmi aktörler olmuştur. Gayri resmi aktörler yumuşak güç kapasitelerini artırabilir ve nihayetinde politika sonuçlarını etkileyebilecek hükümetler üzerinde baskı kurabilir. Paravan örgütler yerine gayri resmi oyuncular, üye toplamak ve seslerini uluslararası arenada yansıtmak için siber savunma örgütleri oluşturabilir. Ülkelerin yumuşak güç kaynakları zaman içerisinde değişebilmektedir. Aşağıda ele alınan ülkelerin yumuşak gücü de farklı kaynaklardan beslenmektedir.

İlk olarak Hindistan'a baktığımızda, Hindistan'ın diğer ülkelerle kültürel etkisinin dinler felsefesi aracılığıyla gerçekleştiği görülmektedir. Hint kültürü yabancı topraklara askeri işgal yoluyla değil, seyyah tüccarlar, düşünürler ve göç aracılığıyla yayılmıştır. Ayrıca numaralandırma sisteminin kökenleri, temel matematiksel işlemler ve astronomi bilgisi Hindistan kaynaklıdır ve Avrupa'ya tanıtılması Arap bilim adamları tarafından olmuştur. 1980 sonrası dönemde Hint sineması, Hint kültürünün dünyaya yayılmasında önemli bir etkendir. Hint sineması dünyanın birçok bölgesinde izleyici bulabilmiştir. Yapılan etkinliklerle Batı toplumunda giderek daha popüler hale gelmektedir. Hindistan'ın modern dünyadaki yumuşak gücünün bir başka örneği de eski Hint yoga uygulamalarının dünyada popüler hale gelmesidir.[69]

---

[68] U.S. Department of Defense, *Report of the Defense Science Board Task Force on Strategic Communication*, September 2004, s.35.

[69] Venkatesan Vembu, "Indian soft power sways China", *https://www.dnaindia.com/world/report-indian-soft-power-sways-china-1063542*, (25.04.2021)

Çin, Konfüçyüs Enstitüleri aracılığıyla geleneksel kültürünü ve dilini öğretmede etkili olmuştur. Çin'deki yabancı öğrencilerin sayısı 2000 yılında 36.000'ken 2010'da 240.000'e yükselmiştir. Çin, uluslararası öğrenciler için önemli bir merkez ve dünyadaki en popüler ikinci eğitim merkezi haline gelmiştir. Çin'deki bu gelişmeler Çin'i birçok derecelendirme kuruluşunun yaptığı sıralamada önemli bir kültürel güç haline geldiğini göstermiştir. Çin'deki ekonomik gelişme ve yaptığı ikili anlaşmalar da Çin'in artan yumuşak gücünün bir göstergesidir. Ayrıca Çin hükümet tarafından organize edilen bir sivil toplum kuruluşu kullanımı yoluyla Afrika'da önemli bir yumuşak güç uygulanmaktadır. Çin yumuşak güç kapsamında sağlık hizmetleri, insani yardım, eğitim ve kültürel anlamda iş birlikleri sunmaktadır. Afrika'da yaklaşık olarak 20 Konfüçyüs Enstitüsü vardır ve 50 kadar yerel lise de Çin dilinin öğretilmesi için finansman sağlanmaktadır. 2004 yılında oluşturulan Afrika Kültürel Ziyaretçiler Programı sonrasında Çin'e çok sayıda Afrikalı girişimci yerleşmiştir. Afrika dışında Çin'in yumuşak gücü Orta Doğu'dan Barbados'a kadar uzanmaktadır.[70]

Fransa tarih boyunca yumuşak gücü kullanmış bir ülkedir. Fransa ve Fransız kültürü dünyanın birçok yerinde yoğun bir ilgi odağı olmuştur. 2017 yılında Fransa, diplomatik ağ genişliği bakımından en büyük üçüncü ülke konumundaydı. Fransa, Aydınlanma Çağı'nın odak noktasıydı. Fransız Devrimi, Avrupa ve dünya tarihinin en önemli olaylarından biridir. Napolyon Yasası, modern çağın en önemli hukuk belgelerinden biri olarak kabul edilir. Fransız dili yüzyıllardır önemli bir diplomatik dil olmuştur. Amacı Fransız dilini ve Fransız kültürünü tanıtmak olan Alliance Française, 1883 gibi erken bir tarihte kurulmuştur. Yumuşak gücü ölçen endekslerde "angajman" kriterlerinde ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca, etkili erişim açısından, Fransa dünyadaki en geniş uluslararası ilişkiler ağına sahiptir. Ayrıca dünyadaki en fazla uluslararası anlaşmaya taraf ülke konumundadır.[71] Fransa'daki laiklik zaman içinde bazı ülkelere ilham vermiştir. Fransa, 2019 yılında 90 milyondan fazla turistle en fazla tercih edilen ülke olmuştur.[72]

---

[70] Roie Yellinek, Yossi Mann, Udi Lebel, "Chinese 'Soft Power Pipelines Diffusion' (SPPD) to the Middle Eastern Arab Countries 2000-2018: A Discursive-Institutional Study", *British Journal of Middle Eastern Studies,* 2021, Voluma:48:5, ss.943-958.

[71] Jonathan Mc Clory, *The Soft Power 30 Report*, Portland, 2015, ss.6, 25, 27, 29.

[72] Murad Asgerzade, "Top 10 most visited countries in 2019", *https://pickvisa.com/blog/top-10-most-visited-countries-in-2019*, (25.04.2021).

Almanya yıllık yumuşak güç sıralaması raporlarına göre yumuşak bir güç olarak yükselişini sürdüren bir ülkedir. Almanya dış ilişkilerdeki hedeflerine ulaşmada siyasi, kültürel ve iktisadi araçları kullanmayı tercih etmektedir. Ülke bu araçları kullanmada oldukça başarılıdır. Almanya temel davranışları sade bir üslupta gerçekleştirerek küresel bir güç haline gelmiştir. Almanların yurtdışında baskın bir imajı vardır ve bu diğer ülkeleri çok fazla rahatsız etmemektedir.[73] Almanya 2017'de diplomatik ağ genişliği bakımından sekizinci sırada yer almıştır.

İtalya sanat, müzik, moda, tasarım ve ikonik yemeklerini yumuşak güç unsuru olarak kullanmaktadır. İtalya operanın ve balenin doğduğu topraklardır. Bu alanlarda uzun yıllar İtalyan dilini kullanmak bir gelenek olmuştur. İtalya turistlerin tercih ettiği birçok destinasyona sahip bir ülkedir. Roma, Roma İmparatorluğu'nun tarihi başkentidir ve burada yer alan Vatikan Papa'nın ikametgâhıdır. Avrupa'da aydınlanmanın başlangıcı kabul edilen Rönesans'ın merkezi Floransa'dır. Torino İtalya'nın eski başkenti olma yanında otomobil endüstrisi açısından önemli bir merkezdir. Milano, dünyada modaya yön veren en önemli merkezdir. Farklı şehir sistemiyle Venedik sanatsal faaliyetlerle birlikte önemli bir turizm cazibe merkezidir. İtalya, UNESCO Dünya Kültür Mirası listesinde 10 şehir ve 500'ün üzerinde eserle ilk sırada yer almaktadır. İtalya, önde gelen sanat hazinelerinin yaklaşık yarısına sahiptir. İtalya'da farklı türlerden örnekleri olan yaklaşık 100.000 anıt yer almaktadır. İtalya, Batı aydınlanmasının başlangıç noktası olarak görülür ve kültürel anlamda süper güç olarak adlandırılır.[74] İtalya 2017'de diplomatik ağ genişliği bakımından on birinci sırada yer almıştır.

Japon yumuşak gücünün ayırt edilebilir üç temel özelliği vardır. Birincisi, manga (çizgi roman) gibi denizaşırı popüler kültürel varlıkları teşvik etmeye, geleneksel anime (animasyonlu çizgi filmler) ve cosplay (kostüm oyunu) bir vurgu vardır. İkincisi, Japonya, deniz trafiği özgürlüğü ve iklim değişikliğiyle mücadele konusunda uluslararası normlara uyum sağlayarak etki yaratmaya çalışmaktadır. Üçüncüsü, başkalarını -örneğin insani yardım sağlayarak- Tokyo'nun politikalarını

[73] FOREIGN POLICY, "Germany tops world 'soft power' rankings", https://www.thelocal.de/20131121/germany-number-one-for-soft-power/, (25.04.2021)
[74] Arab News, "Italy, a cultural superpower", *https://www.arabnews.com/italy-cultural-superpower*, (25.04.2021)

desteklemeye çekmek için Japon askeri varlıklarının tehdit edici olmayan ve nispeten alışılmadık bir şekilde kullanılmasıdır.[75]

Japonya'nın popüler kültürünü tanımlayan "Cool Japan" kavramı 2002 yılında ortaya çıkmış olup Japonya'nın yumuşak gücünün bir parçasıdır. Konsept, Japon devleti ve özel kültür endüstrisinin ticari sermayesinden yararlanmaya çalışan ticaret gruplar tarafından kabul görmüştür. Japonya'nın kültürel etkisinde gençlere yönelik kültürel faaliyetler, J-pop, manga, anime, video oyunu, moda, film, tüketici elektroniği, mimari ve Japon mutfağın rolü önemlidir. Anime, manga ve Japon filmleri yumuşak güç olarak kabul edilir. Bugün, Japonya kültürü, özellikle popüler kültürünün küresel erişimi nedeniyle, dünya çapında en etkili kültürlerden biri olarak görülmektedir.[76] Japonya 2017'de diplomatik ağ genişliği bakımından beşinci sırada yer almıştır.

2000'li yılların ortalarından bu yana Rusya, kendi başına bir yumuşak güç konsepti ve uygulama mekanizması geliştirmeye çalışmıştır. Yumuşak güç ilk olarak 2010 yılında Başkan Medvedev tarafından resmi olarak kullanılmıştır. Yumuşak güç fikri, 2013 yılında Rus dış politika doktrinine resmen dâhil edildi ve üst düzey Rus liderler yumuşak güç araçlarının Moskova'nın dış politika araçlarından en önemlileri olduğunu ilan ettiler.[77] Yumuşak güç geleneksel yaklaşıma alternatif olarak dış siyasetteki amaçlara yönelik olarak sivil toplumu, kültürü, bilgiyi ve teknolojiyi kullanmayı içermektedir. Rusya'nın yumuşak gücü açısından Putin'in 2007'de yılın adamı seçilmesi, 2015 yılında Avrasya Ekonomik Birliği'nin kurulmasındaki liderlik rolü, 2013'te Putin'in bir dergi tarafından en güçlü kişi seçilmesi önemli gelişmelerdir. Rusya'nın Doğu Avrupa, Çin, Vietnam, Küba ve Angola'daki faaliyetleri küresel ağının boyutlarını göstermektedir.[78] Rusya 2017'de diplomatik ağ genişliği bakımından dördüncü sırada yer almıştır.

---

[75] Yee-Kuang Heng, "Three Faces of Japan's Soft Power", *Asian International Studies Review*,Vol:18 No:1, June 2017, s. 171.
[76] Taku Tamaki, "Japan has turned its culture into a powerful political tool", *The Conversation,* April 26, 2017, s.1
[77] Alexander Sergunin, Leonid Karabeshkin, "Understanding Russia's Soft Power Strategy", *Politics,* 2015, Vol:35(3-4), s.347.
[78] Alex Oliver, "Russian spy: How big is the Kremlin's diplomatic network?", *https://www.bbc.com/news/world-43577958,* (25.04.2021).

Kore'nin günümüzde (2022) sahip olduğu iki dikkate değer yumuşak güç kaynağı vardır. Birincisi Kore'nin çok kısa bir süre içinde başarılı modernleşme ve demokratikleşme deneyimleridir. Diğeri ise Doğu Asya'nın birçok yerinde sözde "Kore Dalgaları-Hallyu" dur. Kore Dalgası 2000'li yıllarda Güney Kore kültürünün yayılmasını ifade eden bir kavramdır. Kore'nin iyi bilinen insan kaynakları da kullanılabilir bir yumuşak kaynak olma potansiyeline sahiptir.[79] Yumuşak güç potansiyeli içinde Kore tipi eğlence, Kore mutfağı, Kore modası ve Kore dili vardır. Bunlar ülkenin ihracat hacmini artırmanın yanı sıra, dünya genelinde gençlere ulaşma ve Kore karşıtı duyarlılığı azaltmak için bir yumuşak güç aracı olarak kullanılmaktadır.[80] Kore'nin kültür ve gelenekleri uluslararası alanda ülke için en önemli faktörlerdir. Doğu, Güney ve Güneydoğu Asya televizyonlarında başlayarak dünyaya yayılan Kore dizileriyle ivme kazanan Kore Dalgası YouTube'da Kore pop (K-pop) müzik videolarının yaygınlaşmasıyla artmıştır.[81]

Birleşik Krallık 1814-1914 Pax Britannica'dan bu yana dış ilişkileri önemli bir yumuşak güç bileşenine sahip olmuştur. Bugün (2022) dünyanın en etkili ülkelerinden biri olmaya devam etmektedir. Ülke birçok yumuşak güç endeksinde ilk sırada yer almaktadır. Birleşik Krallık 2017'de diplomatik ağ genişliği bakımından yedinci sırada yer almıştır. Dünya çapında birçok ülke, Westminster sistemi olarak bilinen İngiliz demokrasi ve hükümet biçimini kullanmaktadır. İngiliz kültürü ve sporunun etkisi yaygındır. İngiliz yazılı ve görsel medyasının birçok unsuru uluslararası yayın yapmaktadır. İngiliz sinema endüstrisi ve edebiyatının uluslararası alanda bir tanınırlığı vardır. Ayrıca Londra'daki geleneksel tiyatrolar birçok turisti buraya çekmektedir. İngiltere'deki okullar ve üniversiteler, diğer uluslardan öğrenciler için popüler yerler haline gelmiştir. İngilizcenin yanı sıra İngiliz sözleşme hukuku, uluslararası ticarette en önemli ve en çok kullanılan sözleşme hukukudur. Londra, dünyanın en büyük altı hukuk firmasından dördünün merkezidir. Birleşik Krallık ve daha özel olarak Londra uluslararası bir finans merkezidir.[82]

---

[79] Geun Lee, "A theory of soft power and Korea's soft power strategy", Korean Journal of Defense Analysis, 2007, 21:2, s.213

[80] Cho Chung-un, "Korea to turn hallyu into industry", *The Korea Herald,* 17 Nisan 2012.

[81] Lina Yoon, "Korean Pop, with Online Help, Goes Global", *http://www.time.com/time/world/article/0%2C8599%2C2013227%2C00.html*, (25.04.2021).

[82] Richard Roberts, *The City: A Guide to London Global Financial Centre*, Bloomberg Press, 2004, s.2.

Amerika Birleşik Devletleri'nin dış siyasetinde yumuşak güç uzun zamandır etkindir. Yumuşak güç örnekleri arasında, II. Dünya Savaşı'nda Avrupa'da yapılan faaliyetler, 2000'li yıllarda Afganistan'daki faaliyetler ve İran'daki faaliyetler sayılabilir. Amerika'nın dini kurallardaki serbestisi ülkeye gelen göçmenler açısından bir çekim unsuru oluşturmaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'ya yapılan yardımlar yumuşak güç propagandası açısından iyi bir örnek olmuştur. Amerikan kültürü, on yıllardır dünya çapında benimsenmiş bir kavramdır. Amerika'nın süper güç statüsü nedeniyle, Amerikan kültürü genellikle "hegemonik" olarak görülmektedir.[83]

Amerikan egemenliği ve Amerikan medyasının popülerleşmesi, İngiliz dilinin küresel ortak lingua franca (geçerli dil) olmasına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. Amerikan müziği, dünya çapında müziğin gelişimi üzerinde geniş bir etkiye sahiptir. Amerikan mimarisi ve şehir planlaması, Amerikan politik ve ekonomik felsefesi ve Amerikan film ve televizyonu hem batılı hem de batılı olmayan kültürün şekillenmesinde güçlü roller oynamıştır. Amerikan mutfağı, moda trendleri, edebiyat, tiyatro ve dans da modern çağın küresel kültürünü ve Hippy, Hip-hop, Punk rock, Rock 'n' roll gibi Amerika Birleşik Devletleri'nde doğan çeşitli alt kültürleri geniş ölçüde etkilemiştir. Amerikan teknolojisi ve sosyal medya şirketleri, dünyanın dijital alanı üzerinde tekel sahibidir. Sovyet bloğuna yapılan Amerikan yayıncılığı çalışmaları ve Çek Devleti ve Rusya Devletinin referansları, Soğuk Savaş sırasında Birleşik Devletler ve müttefiklerinin yumuşak güç faaliyetleri sonucunda olumlu koşullar yaratmada başarılı olduğunu desteklemektedir.[84]

1.10. Yumuşak Gücün Ölçülmesi

Yumuşak gücün ortaya çıkmasında ülkelerin çok farklı özellikleri öne çıkmaktadır. Yukarıda verilen ülke örnekleri de bunu açık olarak göstermektedir. Bu çerçevede ülkelerin sahip olduğu yumuşak gücün derecesinin nasıl belirleneceği

[83] Joseph S. Nye Jr., Soft Power: The…, a.g.e., s. x.
[84] Carnes Lord, "Public Diplomacy and Soft Power", *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare*, Edt: Michael Waller, IWP Press, 2008, s. 61.

sorusu akla gelmektedir. Literatürde yumuşak gücün ölçülmesinde ve ülke karşılaştırmalarında kullanılan dört endeks yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu endeksler sırasıyla IFG-Monocle Soft Power Index, The Soft Power 30, Brandfinance's Global Soft Power ve Elcano Global Presence Index ve endeksleridir.

IFG-Monocle Soft Power Index, Monocle dergisiyle ortaklaşa oluşturulan bir endekstir. İngiltere'nin yumuşak güç kaynaklarının, dünyanın diğer büyük oyuncularınınkiyle nasıl karşılaştırıldığını değerlendiren bir ölçüt oluşturmayı amaçlamaktadır. Endeks küresel gücün değişen doğasını ve Britanya'nın diplomatik altyapısının karşı karşıya olduğu kaynak zorluklarını dikkate almaktadır ve 26 ülke için birleşik bir yumuşak güç endeksi oluşturmaktadır.[85]

Portlan şirketi tarafından yayınlanan "Soft Power 30" listesi 2015 yılından beri kullanılmaktadır. Liste ayrıca Joseph Nye'nin önsözünü de içermektedir. Endeks, altı kategorideki (Hükümet, Kültür, Eğitim, Küresel Katılım, İşletme ve Dijital) nesnel verileri ve uluslararası anketleri birleştirerek yumuşak gücün analizi için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Soft Power 30 metodolojisi üç yenilikçi unsurla öne çıkmaktadır. Endeks, Facebook ile iş birliği içinde geliştirilen ve veri bilimi ekibiyle birlikte ülkelerin dijital diplomasisine ilişkin yeni ölçümler oluşturmak ve toplamak için çalışan dijital bir bileşen içerir. İkinci olarak endeks, dünyanın her büyük bölgesini kapsayan 25 farklı ülkeden yapılan uluslararası anketleri içermektedir. Son olarak 75'ten fazla ölçüm, küresel yumuşak güç kaynaklarının genel bir sıralamasına izin veren her ülke için tek bir puan hesaplayan karşılaştırılabilir verilere normalleştirilir.[86]

Elcano Royal Institute tarafından geliştirilen Elcano Global Presence Index 140 ülkelerin dış projeksiyonunu ve uluslararası konumlandırmasını sıralayan, nicelleştiren ve toplayan bir endekstir. Yumuşak güç, nüfus büyüklüğü, somut askeri varlıklar veya bir ulusun gayri safi yurtiçi hasılası gibi nicel ölçütler aracılığıyla,

---

[85] Institute for Government, "Foreign policy: Soft power and national security", https://www.instituteforgovernment.org.uk/our-work/policy-making/foreign-policy, (25.04.2021)
[86]The Soft Power30, "What is Soft Power?", *https://softpower30.com/what-is-soft-power/*, (16.12.2021).

tarihsel olarak ulusal gücün baskın gerçekçi ölçüsü olan sert güçle karşılaştırılır.[87] Endekste yer alan değişkenler Tablo 4 de gösterilmiştir.

Brand Finance, dünyanın önde gelen bağımsız marka değerleme danışmanlık şirketlerinden biridir. Brand Finance, pazarlama ve finans arasındaki uçurumu kapatmak ve şirketlerin sahip oldukları markalarının finansal değerlerini anlamalarına yardımcı olmak amacıyla 1996 yılında kurulmuştur. Bünyesinde birçok farklı ulustan yöneticiye görev verilen kuruluş, bu bakımdan geosentrik bir yapıya sahiptir. Brandfinance's Global Soft Power Endeksi, şirketin geliştirdiği bir endeks olup, bir bakıma pek çok markaya da rehberlik etmektedir.

[87] Elcano Royal Institute, *https://www.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/*, (25.04.2021)

Tablo 4. Elcano Global Presence endeksinin değişkenleri, göstergeleri ve kaynakları.

Gösterge	Açıklama	Kaynak
Ekonomik güç		
Enerji	Enerji ürünleri ihracatının akışı (petrol, rafine ürünler ve gaz)	UNCTADStat
Birincil mallar	Birincil mallar (yiyecek, içecek, tütün, tarım ürünleri, demir dışı metaller, inciler, değerli taşlar ve parasal olmayan altın), yağ hariç.	
Mamul mallar	Mamul mal akışı (kimyasal ürünler, makineler, ulaşım ekipmanları, diğer üretilen ürünler)	
Hizmetler	Taşımacılıkta hizmet ihracatının akışı, inşaat, sigorta, finansal hizmetler, bilişim, medya, fikri mülkiyet, diğer ticari hizmetler, kişisel, kültürel ve eğlence hizmetleri ve kamu hizmetler	
Yatırımlar	Yurt dışında doğrudan yabancı yatırım stoğu	
Askeri güç		
Birlikler	Bölgede konuşlandırılan askeri personel sayısı uluslararası misyonlar ve denizaşırı üsler	IISS – Askeri Denge Raporu
Askeri techizat	Askeri projeksiyon ekipmanının ağırlıklı toplamı: uçak gemileri, firkateynler, kruvazörler, muhripler, nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar, ana amfibi gemiler, orta ve ağır nakliye ve tanker uçaklar	
Yumuşak güç		
Göç	Ülkedeki yılortası tahmini uluslararası göçmen sayısı	Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü
Turizm	Sınırlarda yerleşik olmayan turist gelişi.	UNWTO İstatistik Veritabanı
Spor	FIFA dünya sıralamasındaki puanların ve yaz Olimpiyat Oyunlarında kazanılan madalyaların ağırlıklı toplamı	FIFA ve IOC
Kültür	Görsel-işitsel hizmetlerin ihracatı (sinematografik yapımları, radyo ve televizyon programları ve müzik kayıtları)	DTÖ Uluslararası Ticaret İstatistikleri
Bilgi	İnternet bant genişliği (Mbps)	ITU
Teknoloji	Yabancıya yönelik patentler: Aynı buluşu korumak için bir veya daha fazla yabancı ülkede yapılan birbiriyle ilişkili patent başvurularının sayısı	Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) İstatistik Veritabanı
Bilim	Sanat ve beşeri bilimler, sosyal bilimler ve bilimler alanlarında yayınlanan makalelerin sayısı	Thomson Reuters – Web of Knowledge
Eğitim	Ulusal topraklarda yüksek öğretimdeki yabancı öğrencilerin sayısı	UNESCO İstatistik Enstitüsü, OECD
İşbirliği Geliştirme	Resmi kalkınma yardımı veya karşılaştırılabilir verilerin toplam brüt akışı	OECD İstatistikleri

Kaynak: Iliana Olivié, Manuel Gracia, "Elcano Global Presence Index", *2nd Annual Meeting of Community of Practice on Composite Indicators and Scoreboards*, Ispra, 9-10 November 2017, s.6

2. BÖLÜM

EĞİTİM ALANINDA YUMUŞAK GÜÇ

Dünyanın her yerinde, ekonomik, sosyal ve kültürel ilerleme, toplumun genel gelişimi ve ilerlemesi için yükseköğretime düşen önemli role ilişkin artan bir farkındalık vardır. Aynı zamanda bu farkındalığın bir sonucu olarak, yükseköğretimin kendisi, yeni, daha karmaşık ve daha geniş kapsamlı görevlerine daha iyi uyum sağlamak için amaçlarını, organizasyonunu, içeriğini ve yöntemlerini yeniden gözden geçirme ihtiyacıyla karşı karşıyadır.

Ülkelerin sahip olduğu ulusal eğitim sisteminin görevlerinin başında, yeterli müfredat ve öğrenme programları tasarlayarak farklı konularda araştırmaları teşvik etmek vardır. Bunun yanında barış, silahsızlanma, uluslararası anlayış ve iş birliği gibi alanlarda araştırmaları teşvik ederek küresel, toplumsal sorunlara, kalkınma, ekolojik etik ve bireylerin ve halkların haklarına ilişkin bir farkındalık ve sorumluluk oluşturmaya yardımcı olmaktır. Uluslararasında barış ve anlayış hakkında ve insan hakları ve temel özgürlüklerin gözetilmesi konusunda yükseköğretimin neler yapabileceği konusunda çeşitli ve bazen tartışmalı görüşler ileri sürülse de mevcut eğilim, yükseköğretim kurumlarının karşılıklı ilişkilerin olduğu küresel bir bakış açısı geliştirilmekte ve uluslararası iş birliğini güçlü bir şekilde teşvik etmektir. Aynı zamanda eğitim sistemi hem çalışanları hem de öğrencileri giderek daha fazla uluslararası fikirli hale getirmektedir. Bu nedenle uluslararası eğitim konularında yükseköğretim için özel bir sorumluluk bilinci, bir dizi düşünceden kaynaklanan bir farkındalık mevcuttur.[88]

Ülkelerin siyasi kültürleri kısa sürede değişmezler. Bireysel bir yaşam süresi boyunca edinilir ve dönüştürülürler. Tarihte, siyasi otoritelerin ülkelerindeki eğitim ve bilgiyi kontrol etmesi önemliydi. Otoriter devletler, politik olarak faydalı olabilecek bilgileri yaymak için iletişim araçlarını kullanırlar; kendilerine zarar verebileceğini düşündükleri bilgilere erişimi sınırlamak için sansür kullanırlar.

[88] Dumitru Chitoran, Valai na Pombejr, "The role of higher education in international understanding, co-operation, peace, and human rights", *Higher Education in Europe*, 1984, s.5.

Otoriter devletler ayrıca şiddet ve nefret sloganlarını kullanarak kitleleri diğer devletlere karşı harekete geçirebilir, onları ülke içi sorunlardan uzaklaştırabilirler.[89]

2.1. Literatür Taraması

Uluslararası ilişkilerde yumuşak güç terimi, Joseph Nye tarafından ortaya atıldığında büyük bir tepki almış ve sayısız tartışmayı başlatmıştı. Kaliteli bir eğitim sektörü, bir ülkenin yumuşak gücüne katkı sağlayan önemli unsurlardan biridir. Buna rağmen, eğitim, mevcut uluslararası ilişkiler literatüründe yeterince ele alınmamıştır. Eğitimin uluslararası ilişkilerde yumuşak güç olarak kullanımının ilk örnekleri Çin Halk Cumhuriyeti ve Finlandiya'dan görülmüştür. Ülkeler farklı kanallar kullanarak artan uluslararasılaşmanın eğitim, uluslararası ilişkiler ve dış politika arasında nasıl daha doğrudan bağlantılar kurabileceği üzerine çalışmaktadırlar.[90]

Literatürde yumuşak güçle ilgili birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar içerisinde yumuşak gücün bir unsuru olarak uluslararası ilişkilerde eğitimi ele alan çalışmalar da bulunmakla birlikte çok fazla değildir. Türkiye'de 2022 tarihi itibarıyla YÖK tez merkezine göre yumuşak güç içerikli 122 lisansüstü tez bulunmaktadır. Bunlardan eğitimle bağlantılı olanların sayısı ise beş (5) tir.[91]

Yumuşak gücün uluslararası ilişkilerdeki etkisini eğitim çerçevesinde ele alan çalışmalardan bir kısmı yükseköğretimle ilgilidir. Bu çerçevede yer alan çalışmalardan bazıları aşağıdaki gibidir.

Dumitru Chitoran,Valai na Pombejr (1984) çalışmalarında yükseköğretimin uluslararası anlayış, işbirliği, barış ve insan haklarındaki rolünü ülke ve kurum çalışmaları üzerinden incelemiştir.[92] Lynn M. Kuzma (1998) çalışmasında World

[89] Eric, Shiraev, B., Vladislav M. Zubok, a.g.e.,ss.91-92.
[90] Anna Wojciuka, Maciej Michałekb, Marta Stormowskac, "Education as a Source and Tool of Soft Power in International Relations", *European Political Science*, 2015, s.298.
[91] Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp, (18.01.2022).
[92] Chitoran, Dumitru Valai na Pombejr, a.g.e., s.5

Wide Web ve Aktif Öğrenme konusunu incelemiştir. World Wide Web'in öğrenci ve akademisyenler tarafından nasıl kullanıldığı ve ne çeşit akademik projeler geliştirmede kullanıldığı incelenmiştir. Ayrıca geliştirilen eğitim projelerinin uluslararası ilişkilerde nasıl kullanılabileceğini araştırmıştır.[93] 2010 yılındaki bir çalışmada gelişmiş ülkelerin marka üniversitelerinin diğer ülkelerde yaptığı genişleme ve tanıtım çalışmaları incelenmiştir. Birleşik Devletler ve Çin'in üniversiteleri yumuşak güç tasarlamak ve küresel avantaj elde etmek için nasıl kullandığını gösterilmiştir. Ek olarak, iki eski Sovyet Cumhuriyeti'nde (Azerbaycan ve Kırgızistan) dinsel, kültürel ve dilsel grupların üniversiteleri yumuşak güç tasarlamak için nasıl kullanıldığı gösterilmiştir. Çalışmada üniversiteler arasındaki küresel rekabetin artan bir şekilde yumuşak güç merkezine yerleştiği belirtilmiştir.[94] Nye (2008) çalışmasında Amerika'nın dış politikasında yüksek eğitimin rolünü incelemiştir. 1980 sonrası dönemde Amerika'da eğitimli kişilerin gelecekte dünyayı şekillendirme potansiyeli olan kişiler olduğuna dikkat çekmektedir. Ele alınan dönemde Amerikan yükseköğrenimin Amerika Birleşik Devletleri için önemli bir yumuşak güç ürettiği belirtilmiştir.[95] Yang (2014) çalışmasında Çin'de kurulan Konfüçyüs Enstitüleri'nin yumuşak güce katkısını araştırmıştır. Çalışma Çin yükseköğretim politikasına küresel bağlamda uluslararası güç ilişkileri perspektifinden bakılmıştır. Yüksek öğrenimde uluslararası değişim ve iş birliğinin yeni bir ayırt edici modeli olarak Konfüçyüs Enstitüsü ampirik bir vaka çalışması da incelenmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur.[96] Büyükgöze (2016) çalışmasında Türk yükseköğretimini yumuşak güç çerçevesinde incelemiştir. Sonuç olarak Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşma stratejileri açısından düzeyinin düşük olmasına karşın akademik farkındalığın yüksek olduğu görülmüştür.[97]

---

[93] Lynn M. Kuzma, "The World Wide Web and Active Learning in the International Relations Classroom", *PS: Political Science & Politics*, 1998, s.578.

[94] Joseph Stetar, Colleen Coppla, Li Guo, Naila Nabiyeva, Baktybek Ismailov, "Soft Power Strategies: Competition and Cooperation in a Globalized System of Higher Education*"*, içinde Edt: Laura M. Portnoi, Val D. Rust, Sylvia S. Bagley, *Hıgher Educatıon, Polıcy, and The Global Competıtıon Phenomenon*, Palgrave Macmillan, New York, 2010, s.192.

[95] Joseph Nye, "Soft Power and Higher Education", FORUM, fort he Future of High Education, http://forum.mit.edu/articles/soft-power-and-higher-education/, (19.01.2022).

[96] Rui Yang, "Soft power and higher education: an examination of China's Confucius Institutes", *Globalisation, Societies and Education*, 2010, s.235.

[97] Hilal Büyükgöze, "Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretiminin "Yumuşak Güç" Bağlamında İncelenmesi", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2016, s.41.

Yumuşak gücün uluslararası ilişkilerdeki etkisini yükseköğretim çerçevesinde ele alan çalışmalar yanında genel eğitim sistemi ve kültürle ilişkilendiren çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalardan bazıları aşağıdaki gibidir.

Brigid A. Starkey, Elizabeth L. Blake (2001), çalışmalarında simülasyon yardımıyla eğitimde simülasyon kullanımı ve bunun uluslararası ilişkilere uyarlanması konusunu ele almışlardır. Bilgisayar destekli simülasyonların, bazı durumlarda, diplomasinin gerçek dünyasında beklenen eğilimleri ve diğerlerinde nasıl yanıt vermeye çalıştığına dair incelemeler yapmıştır.[98] Erkki Aho, Kari Pitkänen and Pasi Sahlberg (2006) çalışmalarında Finlandiya'nın eğitim sistemini incelemişlerdir. 1970'lerde başlayan ve 1980'lerde devam eden reformların artan uluslararası rekabet ve teknolojik değişmeden kaynaklanan sorunlara nasıl çözüm bulduğu ve nasıl uluslararası alanda örnek gösterilen bir sistem olduğu ele alınmıştır.[99] Rachel Brooks, Johanna Waters (2011) çalışmalarında neo-liberalizm, küreselleşme ve eğitim arasındaki ilişki incelenmiştir. Öğrenci hareketliliğinin göç ve uluslararasılaşmaya etkisi araştırılmıştır.[100] Kurlantzick (2007) çalışmasında Çin devleti ve milli eğitim bakanlığının Çin dilinin yurt dışında yaygınlaştırılması için yaptığı faaliyetleri ve ülkedeki üniversitelere daha fazla uluslararası çekmek için yapılan tanıtım faaliyetlerini incelemiştir. Yirmi yıllık bir periyotta uluslararası öğrenci sayısının yıllık %20 oranında artış gösterdiği hesaplanmıştır.[101] Lai (2006) çalışmasında kültürün Çin diplomasisinde yeni bir araç olarak kullanımını incelenmiştir. Çin'in son yıllarda yumuşak gücü yansıtmak için kullandığı başlıca araçlardan birinin kültür olduğu ve kültürel değişim platformlarından yararlanan Çin, 2000'li yıllarda dış dünya ile kültürel değişim programlarını, festivalleri, filmleri, müziği, dini forumları, sporu, eğitimi ve turizmi aktif olarak teşvik ettiği belirtilmiştir.[102] Bieber ve Martens (2011) çalışmalarında OECD ülkelerinde Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PISA skorlarının ülkelerin

---

[98] Brigid A. Starkey, Elizabeth L. Blake, "Simulation in International Relations Education", *SIMULATION & GAMING*, 2001, Vol:32, No:4, s.537.
[99] Erkki Aho, Kari Pitkänen and Pasi Sahlberg, *Policy Development and Reform Principles of Basic and Secondary Education in Finland since 1968*, 2006, Washington, The World Bank.
[100] Rachel Brooks, Johanna Waters, Student Mobilities, Migration and the Internationalization of Higher Education, 2011, Great Britain, Palgrave Macmıllan, s.3.
[101] Joshua Kurlantzick, *Charm offensive : How China's soft power is transforming the World*, Yale University Press, New Haven and London, 2007, ss.69,118.
[102] Hongyi Lai, *China's Soft Power and International Relations,* içinde "China's cultural diplomacy: going for soft power", Edt: Hongyi Lai, Yiyi Lu, Routledge, New York, 2012, s.83.

uluslararası ilişkilerine etkisini incelemiştir. Bu kapsamda farklı skorlara sahip ABD ve İsviçre'de eğitim sisteminin yumuşak güç olarak nasıl kullanıldığını analiz etmiştir.[103] Amirbeka, Ydyrysb (2014)'ın çalışmalarında bir dış politika aracı olarak eğitim ve yumuşak güç incelenmiştir. Bu çerçevede bir yumuşak güç aracı olarak üniversite eğitiminin etkinliğinin ancak uzun vadede değerlendirilebileceğini ifade etmişlerdir. Kültür ve değerlerin yayılması ve kök salmasının zaman alacağı ancak bir kez yerleştiklerinde uzun süre etkilerinin devam edeceği belirtilmiştir.[104]Açıkses ve Agar (2020)'ın çalışmalarında Amerikan "Barış Gönüllüleri Örgütü" nün dünyanın farklı ülkelerinde eğitim, sağlık ve tarım alanlarında yaptıkları çalışmalar incelenmiştir. Örgütün yaptığı bu çalışmaların Amerikan yumuşak gücüne etkileri örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.[105] Sancak (2016) çalışmasında Türkiye özelinde kültürün yumuşak güç unsuru olup olamayacağını incelemiştir. Türkiye'nin çok kültürlü yapısının özellikle tarihsel geçmişi olduğu Balkanlar ve Kafkaslarda yumuşak güce nasıl bir katkısı olacağı incelenmiştir.[106] Ünalmış (2019) Yunus Emre Enstitüsü'nün yumuşak güç oluşturmadaki etkisini incelemiştir. Araştırmasında yumuşak gücün bir unsuru olarak görülen kültür çerçevesinde Yunus Emre Enstitüsü'nün Türkiye'nin kamu diplomasisine yaptığı katkılar ele alınmıştır.[107] Bayezid (2017) Türkiye için yumuşak güç unsuru olarak uluslararası imam hatip liselerini incelemiştir. Yumuşak güç oluşturma kapsamında Türkiye'de dil ve kültür öğretimi bakımından yeni uygulamalardan biri olan uluslararası imam hatip liselerinin kamu diplomasisine katkıları incelenmiştir.[108]

2.2. Yumuşak Güç Teorisinde Eğitim

[103] Tonia Bieber, Kerstin Martens, "The OECD PISA Study as a Soft Power inEducation? Lessons from Switzerland and the US, *European Journal of Education*, Volume:46, No: 1, 2011, Part I, ss.101-102.
[104] Aidarbek Amirbeka, Kanat Ydyrysb, "Education And Soft Power: Analysis As An Instrument Of Foreign Policy", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2014, 143, ss.514-516.
[105] Erdal Açıkses, Ömer Ağır, "Eğitimin Dış Politikada Yumuşak Güç Olarak Kullanılması Örneği: Amerikan Barış Gönüllüleri Örgütü", *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 2020, s.210.
[106] Kadir Sancak, "Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Kültür ve Türkiye'nin Yumuşak Gücünde Kültür Faktörü", *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 02 (04), 2016.
[107] Ahmet Nafiz Ünalmış, "Yumuşak Gücün Tesis Edilmesinde Kültürel Diplomasinin Önemi ve Bir Uygulayıcı Olarak Yunus Emre Enstitüsü", *bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 91, 2019, s.137.
[108] Fatih Bayezit, "Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası İmam Hatip Liseleri", *Talim: Journal Of Educatıon In Muslım Socıetıes And Communıtıes*, 2017.

Kamusal tartışmalarda çok popüler olan yumuşak güç kavramı kuramsallaştırılmamakta ve sıklıkla sezgisel olarak kullanılmaktadır. İlk olarak 1990 yılında Nye tarafından kullanılmış ve daha sonraki çalışmalarında (2004, 2008, 2011) kavramı genişletmiştir. Nye, daha önce de tanımladığımız şekliyle yumuşak gücü zorlama veya ödemeler yerine cazibe yoluyla istediğinizi elde etme yeteneği olarak tanımlamıştır. Yumuşak güç bir ülkenin kültürünün, siyasi ideallerinin ve politikalarının çekiciliğinden kaynaklanır ve bir dereceye kadar bir tür sosyal sermaye olarak anlaşılır.[109] Yumuşak güç kavramı çekici ve popülerdir, ancak yazılı ve görsel basında, politika yapıcılarının konuşmalarında ve sosyal medyada sıkça yer almasına rağmen, Uluslararası İlişkiler literatüründe bu kavramın işlevselleştirilmesinde bir eksiklik bulunmaktadır.[110] Yumuşak güç akademisyenler arasında tartışılmış ve tartışılan bir kavram olmaya devam etmektedir.

Yumuşak gücün ölçülmesinde kullanılan popüler endekslerinin eğitim konularını nasıl kapsadığına da bakmak gerekmektedir. Yumuşak gücün eğitsel yönleriyle ilgili göstergeler analiz edilirken her bir endeksin yumuşak gücün farklı yönlerini vurguladığını, ancak hiçbirinin eğitimi ikna edici bir şekilde kapsamadığı görülmektedir. İlgili endekslerde sunulan ayrıntılı göstergelerden yalnızca altısı yumuşak güçle ilgili eğitim konusuna başvurmuştur. Tablo 5 de bu durum ayrıntılı olarak verilmiştir.

[109] Robert D. Putnam, *Makıng Democracy Work Cıvıc Tradıtıons in Modern Italy*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1993, s.163.
[110] Jean-Marc F. Blanchard, Fujia Lu, "Thinking Hard About Soft Power: A Review and Critique of the Literature on China and Soft Power", *Asian Perspective*, 2012, s.570.

Tablo 5. Yumuşak güç değerlendirme raporlarının karşılaştırması

	Gösterge/İndeks	Yumuşak gücün eğitimsel yönleriyle ilgili ayrıntılı göstergeler		Kaynak	Güçlü yönleri	Zayıf yönleri
Ulusal gücün ölçülmesi (RAND)	Yumuşak güç	Yok		Yok	Yumuşak gücün ölçümünün farklı olasılıklarına dikkat çekmek için ilk girişim	Herhangi bir ampirik doğrulama olmaksızın yalnızca varsayımsal bir yöntem
Asya'da yumuşak güç (The Chicago Council)	Siyasi yumuşak güç	Yok		Sadece Asya ile sınırlı olan kamuoyu araştırması sonuçları	Belirli bir anda ülkenin yumuşak güç seviyesini gösterir	İşlenmiş sonuçların ve verilerin olasılığı hızla güncelliğini yitiriyor
	Kültürel yumuşak güç	Yok				
	Diplomatik yumuşak güç	Yok				
	Ekonomik yumuşak güç	Yok				
	İnsan sermayesi yumuşak güç	Ülkenin eğitim seviyesi; Ülkenin üniversite kalitesi				
Anholt-GfK Roper ulus markaları endeksi (GfK Roper Public Affairs & Media)	İhracat endeksi	Yok		Kamuoyu araştırması sonuçları	Yıllık olarak gerçekleştirilir; ülkenin algısında dinamik değişiklikleri gösterebilir	İşlenmiş sonuçların ve verilerin olasılığı hızla güncelliğini yitiriyor
	Yönetim endeksi	Yok				
	Kültür indeksi	Yok				
	Kişiler dizini	Yok				
	Turizm endeksi	Yok				
	Göç/yatırım endeksi	Yok				
Yeni İkna Ediciler: Uluslararası bir yumuşak güç sıralaması (Institute for Government)	İş gelişimi	Yok		Farklı kaynaklardan yumuşak güçle ilgili bilimsel literatürün ve mevcut verilerin değerlendirilmesi	Sübjektif ve objektif ölçümlerin kombinasyonu içermekte	Olayların ilk çıkış noktasını gerçek zamanlı olarak yakalama yeteneğinin olmaması
	Kültür	Yok				
	Devlet	Yok				
	Diplomasi	Yok				
	Eğitim	Üniversitelerin kalitesi; Yabancı öğrenci sayısı				
Elcano küresel varlık endeksi (Elcano Royal Institute)	Ekonomi	Yok		Bilimsel literatürün gözden geçirilmesi ve ayrıca ülkenin iç durumunun değerlendirilmesi ve nicelleştirilmesi	Yalnızca nesnel, somut verilere dayanan titiz metodoloji	Endeks kesinlikle yumuşak gücün ölçülmesine yönelik değildir
	Savunma	Yok				
	Göç ve turizm	Yok				
	Kültür ve bilim	Bilimsel araştırma (araştırma alanındaki üniversite faaliyeti: sanat ve beşeri bilimler, sosyal bilimler ve bilimalanlarında yayınlanan makale sayısı); Eğitim desteği (seçilen ülkelerin her birinde bulunan toplam yabancı öğrenci sayısı)				
	Kalkınma yardımı	Yok				

Kaynak: Anna Wojciuka, Maciej Michałekb, Marta Stormowskac, *European political science*, 2015, s.302

Bilgi ekonomisine geçiş bağlamında eğitim daha da önemli hale gelmekte ve sözde orta gelir tuzağından kaçınmak için bunu gerekli bir koşul haline getirmekte; ekonomik büyümenin ve ekonomik rekabet gücünün yoğun faktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Eğitim aynı zamanda devlet inşasının önemli ancak nadiren

tartışılan bir unsurudur.[111] Kaliteli eğitim sadece küresel ekonomik rekabet için önemli bir faktör olmakla kalmaz, aynı zamanda fırsat eşitliği, dezavantajlı toplumların ve bireylerin güçlendirilmesi gibi değerlerin desteklenmesinde de önemli bir rol oynar. Özellikle küreselleşen dünyada bilginin önemi arttıkça eğitim giderek daha önemli hale gelmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojisi, bilimsel ilerlemeler ve bilginin sınırların ötesindeki önemine ilişkin farkındalığın genel olarak yayılması veriliyken, bilginin kendisi daha ulus ötesi hale gelmektedir. Bilgi sadece katlanarak büyümekle kalmamakta, aynı zamanda küresel olarak da hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Bu küresel bilgi yarışında yetişmek için eğitim gereklidir. Son olarak, işgücü piyasası gereksinimlerinin ötesine geçen eğitim, postmateryalist değerlere geçişi yansıtmaktadır.[112] Bu etkiler, bir ülkenin diğer devletler için çekiciliğinin kaynağı olabilir, dolayısıyla yumuşak gücünü de inşa edebilir niteliktedir.

Sosyal hayatın çeşitli yönlerinde açıklanan dönüşüm göz önüne alındığında, eğitimin uluslararası ilişkilerde giderek daha önemli bir faktör haline geldiği ve bir ülkenin yumuşak gücüne dönüştüğü iddia edilmektedir. Buna karşın literatürde yumuşak güç içerisinde eğitimi ele alan çalışmalar popüler olmakla birlikte yeterli olmadığı da görülmektedir.

Yapısal bir yaklaşımla, yükseköğretimin yumuşak gücü sadece bir ülkenin kültürüne, değerlerine ve politikalarına dayanmaz, aynı zamanda uluslararası eğitim normları, kuralları ve kurumlarından oluşan uluslararası eğitim sisteminin yapısına da bağlıdır. Bu nedenle ülkeler için en önemli yetenek, potansiyel kaynaklarını yumuşak güce kaydırabilme becerisidir. Başka bir deyişle, uluslararası normu oluşturmak, kurumları faaliyetlerini yönlendirmek veya sınırlamak için destekleyebilen toplumla tutarlıdır.[113]

Yükseköğretimin yumuşak gücünün değişebilirliği ışığında yükseköğrenimin etkileri dört boyutta ele alınabilir. İlk olarak, yükseköğretimin yumuşak gücü, bir ülkenin eğitim geleneklerinin evriminde derinden kök salmıştır ve etnik, dini ve

---

[111] Andy Green, *Education and State Formation Europe, East Asia and the USA*, 2nd Edition, Palgrave Macmıllan, 2013, ss.330-333.
[112] Ronald Inglehart, Chrıstıan *Welzel, Modernization, Cultural Change,and Democracy The Human Development Sequence*, Cambridge Universty Press, 2005, s.118.
[113] Joseph, S. Nye Jr, Soft Power The…, s.113.

kültürel gelenekler buna katkıda bulunurlar. İkinci olarak, yükseköğretimin yumuşak gücü, zamanın ana akımını temsil ederek bilginin zamanında, sosyal ve teknolojik olarak ilerlemesine odaklanır. Üçüncü olarak, yükseköğretimin yumuşak gücü, yayılma ve rekabet etme konusunda güçlü bir yeteneğe sahip olmalı ve coğrafi sınırların, ulusal etnisitenin ve kültürel farklılıklarının sınırlarının ötesine geçmelidir. Son olarak, yükseköğretimin yumuşak gücünün gelişimi, dünya çapında eğitim sisteminde büyük bir belirsizlik ve hareketlilik içeren dinamik bir süreci ifade eder.[114]

2.3. Uluslararası İlişkilerde Eğitsel Yumuşak Gücün Kavramsal Çerçevesi

Geniş anlamda, Uluslararası İlişkiler disiplini, devletler içindeki ve devletler arasındaki ilişkileri anlamak ve açıklamakla ilgilenmektedir. Her uluslararası ilişkiler kuramı, savaşın nedenleri, barış koşulları, devletlerarası ilişkiler, uluslararası örgütler, kurumlar, küresel güç ilişkileri, küresel ısınma, göç, dünya düzeni ve yoksulluk gibi küresel kalkınma sorunları gibi öne çıkan konuların açıklanması için farklı anlatılar ve kavramsal çerçeveler sunmaktadır. Normal olarak, eğitim ve uluslararası ilişkilerdeki rolü, genellikle uluslararası ilişkilerde çatışmayı önleme ve barışı koruma ile ilgilidir ve bununla sınırlıdır. Eğitim, özellikle kırılgan durumlarda gerekli olduğu için, çatışma olmadan önce ona karşı kullanıldığı varsayılmaktadır. Çatışma gerçekleştikten sonra eğitim, barışı inşa etmek, sürdürmek ve devlet inşası veya yeniden inşası için kullanılabilmektedir.[115]

Eğitim, çoğunlukla devletlerin teknoloji, ekonomik büyüme ve kalkınma yoluyla yurtiçinde önem kazanabilir ve dolayısıyla güç birikimi ve güç ilişkilerinde bir rol edinebilmektedir. Bunun yanı sıra, ülkeler arasındaki ilişkilerde ülkelerin askeri ve güvenlik çıkarlarının yanında eğitimin insani faaliyetler içindeki yerinin,

---

[114] Jian, Li, *Conceptualizing Soft Power of Higher Education Globalization and Universities in China and the World*, Springer, 2018, s.7.

[115] Lynn Davıes, "Overview One: Context and Substance of the Book", içinde, Zehavit Gross, Lynn Davies (Edt.), *The Contested Role of Education in Conflict and Fragility*, Sense Publishers, 2015, ss.3-4.

realist bir dünyada sıklıkla atıfta bulunulan güvenlik çalışmalarının önemli bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Eğitim, barış inşası ve devlet inşasında önemli bir role sahipken, çatışmanın temel nedenlerini ortaya çıkmadan önce ele almaya yardımcı olabilir. Çatışma ve çatışma sonrası eğitim programları, hegemonik güçler tarafından toplumun tutumunu kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmek için oluşturulurlar. Liberal perspektifte eğitim, karşılıklı anlayış, barış inşası ve devlet inşasında güçlü bir role sahiptir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dünyada eğitim politikası yapımı tamamen küresel yönetişimdeki kurum ve rejimlerin uluslararası eğitim faaliyetleri üzerindeki etkisinin esas olduğu liberal dünya düzeninin etkisi altına girmiştir. Gelişime katkısı açısından, birçok liberal teorisyen ve uluslararası örgüt, eğitim ve kalkınma arasındaki doğrusal etkileşimi gösterdiğinden, resmi eğitimin devlet inşası ve barış inşasındaki etkisi liberalizmde son derece önem verilen bir konu olmuştur. Eğitim uygulamalarını içeren uluslararası kalkınma ve yardım programları, liberal Batılı devletlerin yumuşak güç etkisini genişletmenin araçları olarak görülmektedir. Başta Batı dünyası olmak üzere, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği uluslararası toplum tarafından çatışmalardan etkilenen devletlerdeki eğitim politikaları ve programları genellikle Batı'nın liberal imajını taşımaktadır.[116]

Konuyla ilgili kavramsal çerçeve özetlenecek olursa, yumuşak güç kavramında normların rolünün demokratik barış, kurumsalcılık ve yapılandırmacılık ile örtüştüğünü iddia edilmektedir. Benzer bir bakış açısıyla Nye, yumuşak gücün bir teoriden ziyade analitik bir araç olduğunu ve gerçekçi, liberal ve yapılandırmacı tüm bakış açılarına uyduğunu iddia etmektedir. Bununla birlikte, yumuşak güç fikri, bir aracı olarak ülkenin imajı ve markalaşması için bir yapı olduğunu öne sürmektedir. Yapı, uluslararası bir sistem, bir topluluk veya bir dünya sistemi olabilmektedir. Bir ajan (ülke veya yapı) uluslararası siyasi ve ekonomik düzen içinde etkileşime girer ve kimliğine ve çıkarlarına göre diğerlerini kamu diplomasisi çabalarıyla ikna etmek ve etkilemek için imajlar ve anlatılar oluşturur.[117]

---

[116] Chrıstıne Monaghan, "Changıng The Prısm", içinde, Zehavit Gross, Lynn Davies (Edt.), *The Contested Role of Education in Conflict and Fragility*, Sense Publishers, 2015, ss.64-73.

[117] Chrıstopher Layne, "The unbearable lightness of soft power", içinde Inderjeet Parmar, Michael Cox (Edt.), *Soft Power and US Foreign policy: Theoretical, historical and contemporary perspectives*, Routledge, 2010, ss.63-69.

2.4. Ulusal Eğitim ve Yumuşak Güç

Bir ülkenin kalkınması için o toplumda eğitim kalitesinin yükseltilmesi zorunlu bir sorumluluk olarak görülmektedir. UNESCO'nun 128 yılında yayınladığı bir raporda ulusal eğitimde tam ve eşit fırsatlar sağlanması gerekmektedir. Herkes için, eğitim bir ülkenin dilsel ve kültürel çeşitliliğini ifade etmek ve aynı zamanda ekonomik kalkınmasını ve sosyal uyumunu beslemek için hayati bir araç olarak görülmektedir. Değişen şartlarla rapor güncellenerek bunlara ek olarak 2030 sürdürülebilir kalkınma gündeminin uygulanmasını ve izlenmesini desteklemek ve sürdürülebilir kalkınma için eğitimin yaygınlaştırılması ve küresel vatandaşlık eğitimi hakkında ilgili araştırmalar yapılmasına karar verilmiştir.[118]

Eğitim ve onun siyaset üzerindeki etkisi bilim adamları ve düşünürler arasında uzun zamandır tartışılmaktadır. Antik Yunan döneminde Platon ve Aristoteles, daha yakın yüzyıllarda Rousseau ve Dewey tarafından tartışılmıştır. Bu tartışmaların ortak özelliği ise eğitimin daha iyi olması gereğidir. Eğitim politikası oluşturma, toplumdaki yönetici seçkinler arasında iç politikadan ve egemen siyasi ideolojilerden ayrılamayan oldukça politik bir çaba olarak kabul edilmektedir. Diğer kamu politikaları gibi, eğitim politikası oluşturmanın da siyasi sonuçları vardır ve genellikle ülkeler için modernleşme, ekonomik büyüme, demokratikleşme ve kalkınma ile ilgili ulusal öncelikleri yansıtmaktadır. Ulusal ölçekte ve siyasi boyutta bu, eğitimin kendine özgü "depolitizasyon siyasetini" desteklediği anlamına gelir. Devletlerin geleneksel sorumluluklarının birçoğu ve sosyal işlevlerinin birçoğu kişisel sorunlar ve sorumluluklar olarak yeniden tanımlanmıştır.[119]

2010 yılında yapılan bir çalışmaya göre, eğitimin ekonomik büyümeyi etkileyebileceği en az üç mekanizma vardır. Birincisi, eğitim emeğin üretkenliğini artırarak, üretimin emek faktöründe somutlaşan insan sermayesini geliştirebilir. İkincisi, eğitim, yenilikler, yeni süreçler ve yeni teknolojiler yoluyla sermayenin

[118] UNESCO, General Conference, Paris, 2021, s.3.
[119] Tomasz Szkudlarek, *Education and the Political: New Theoretical Articulations*, Sense Publishers, Roterdam, 2013, s.1.

kapasitesini artırabilir. Üçüncüsü, eğitim teknoloji veya yeni üretim yolları hakkındaki bilgileri insanlara daha hızlı yayabilir ve iletebilir.[120]

Literatürdeki çalışmalar göstermektedir ki eğitim hem bireye hem de topluma bir bütün olarak ekonomik ve sosyal açıdan fayda sağlar. Beşeri sermaye teorisi ile uyumlu olarak eğitim, istihdam, üretkenlik ve kazanç becerilerini artırmanın yanı sıra ekonomik büyümeye katkıda bulunur. Modernleşme teorisine göre eğitim, modern bir toplumda ve sürdürülebilir demokratik siyasi sistemde gerekli olan katılımcı bir siyasi kültürde demokratik ve sosyal davranışların oluşmasına yardımcı olabilir. Daha yüksek okuryazarlık ve eğitim düzeyi ile hızlanan modernleşme sürecinde toplumun siyasal sosyalleşmesi ve katılımı arttıkça, teorik olarak demokratikleşme kesintisiz bir şekilde büyür ve kurumların verimliliği, daha yüksek siyasal kültür düzeyleri ile birlikte yükselir ve bu da genel olarak ülkenin büyümesi ve gelişmesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bir ülkede ekonominin gelişmesi, kültür düzeyinin yükselmesi ülkenin yumuşak gücüne önemli katkılar sağlamaktadır. Ülkeler ekonomik ve kültüler gelişimlerini belirli bir düzeye getirdiklerinde bunları diğer ülkelere doğru aktarma eğilimindedirler. Konuyu eğitim özelinde ifade edecek olursak eğitimde uluslararasılaşma gündeme gelecektir.

2.5. Eğitimde Uluslararasılaşma

Bir devletin yumuşak gücünü yükseltmenin hayati bir parçası, öğrencilerin ve akademisyenlerin uluslararası değişimlerini içermektedir. Belirli koşullar altında, özellikle uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapmanın, öğrencilerin menşe ülkesinde bir politika değişikliğine katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Aynı zamanda çok sayıda uluslararası öğrenciye sahip olmak eğitimsel yumuşak gücün en görünür etkilerinden biridir. Hareketlilik, yüksek eğitim sisteminin uluslararasılaşmasının ana itici gücüdür. Bu kapsamda uluslararasılaşma, yüksek eğitimin küreselleşen dünyaya iyi uyum sağlaması için gerekli bir koşul olduğu ifade

[120] Osman Gültekin, *Internatıonal Educatıon And Soft Power: The Case Of Turkey*, (Bahçeşehir Unıversıty The Graduate School Of Socıal Scıences Polıtıcal Scıence And Internatıonal Relatıons Phd Program, Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019, s.15.

edilmektedir. Bu nedenle, uluslararasılaşma yalnızca değişim sonucu öğrenciler ve akademisyenler arasındaki kişisel temaslar yoluyla olmamaktadır. Aynı zamanda değişim, gönderen ülkenin bilgi ithal etmesinden dolayı sistemi daha iyi hale getirerek yumuşak gücü oluşturması beklenmektedir. Bu çerçevede eğitimin uluslararasılaşma biçimleri Tablo 6 da tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6. Eğitimin uluslararasılaşma biçimleri

Uluslararası öğrenci hareketliliği	**Personel hareketliliği**	**Evde uluslararasılaşma**
Öğrenci değişimi	Personel değişimi	Sanal hareketlilik
Pratik eğitim	Ücretli izinler	Yerel çok kültürlü gruplarla etkileşim kurmak
Gönüllü çalışma	Burslar	Kapsayıcı pedagoji
Çalışma gezileri	Uluslararası işbirliği	Yerli ve yabancı öğrenciler arasındaki etkileşim
Uluslararası konferanslar	Konferanslar	
Alan kursları, geziler	Gönüllü çalışma	Dil eğitimi

Kaynak: Irma Garam, *Internationality as a Part of Higher Education Studies*, Faktaa, 2012, s.16.

2.5.1. Uluslararası Eğitimin Evrimi

Uluslararasılaşma yeni bir terim olmadığı gibi tanımı üzerindeki tartışmalar da yeni değildir. Ancak eğitim sektöründeki popülaritesi 1980'lerin başından beri giderek artış göstermiştir. 1980 öncesi dönemde, "uluslararası eğitim" ve "uluslararası iş birliği" tercih edilen terimlerdi ve hala bazı ülkelerde bu şekilde kullanılmaktadır. 1990'larda tartışma, "uluslararası eğitimi", "karşılaştırmalı eğitim", "küresel eğitim" ve "çok kültürlü eğitim" gibi birbiriyle örtüşen terimlerden ayırt etmeye odaklanmıştır. Ulusal, sınırsız ve uluslararası eğitim biçimleri kafa karışıklığına neden olmaktadır. Tablo 7 de yükseköğretimin uluslararası boyutuyla ilgili terimlerin evriminin boylamsal bir görünümünü sunmaktadır.[121]

[121] Jane Knight, *Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization*, SENSE Publıshers, 2008, s.2.

Tablo 7. Uluslararası eğitim terminolojisinin evrimi

Yeni Terimler (1990'lardan beri)	**Mevcut Terimler**	**Geleneksel terimler**
Genel Terimler		
Küreselleşme	Uluslararasılaşma	Uluslararası eğitim
Sınırsız eğitim	Çok kültürlü eğitim	Uluslararası kalkınma işbirliği
Sınır ötesi eğitim	Kültürlerarası eğitim	Karşılaştırmalı eğitim
Ulusötesi eğitim	Küresel eğitim	Yazışma eğitimi
Sanal eğitim	Uzaktan eğitim	
Uluslararasılaşma "yurtdışında"	Offshore/denizaşırı eğitim	
Uluslararasılaşma "evde"		
Spesifik Elemanlar		
Eğitim sağlayıcıları	Uluslararası öğrenciler	Yabancı öğrenciler
Kurumsal üniversiteler	Yurtdışında eğitim	Öğrenci değişimi
Eğitim hizmetlerinin serbestleştirilmesi	Kurum anlaşmaları	Geliştirme projeleri
Networkler	Ortaklık projeleri	Kültürel anlaşmalar
Sanal üniversiteler	Alan çalışmaları	Dil çalışmaları
Şube kampüsler	Çift/ortak derece	
Eşleştirme ve franchise programları		
Küresel Eğitim Endeksi		

Kaynak: Knight, a.g.e., s.2.

1960'larda, en sık kullanılan terimler, genellikle yurtdışında eğitim, dil çalışmaları, kurumsal anlaşmalar ve alan çalışmaları gibi faaliyetlerle tanımlanan "uluslararası iş birliği", "uluslararası ilişkiler" ve "uluslararası eğitim" kavramlarıydı. Bununla birlikte, 21. yüzyılın ilk on yılında, gelişim faaliyetlerine daha az vurgu yapılırken, öğrencileri, araştırmaları, programları ve sınırları aşan sağlayıcıları içeren akademik hareketliliğe daha fazla önem verilmiştir. Ayrıca bu aşamayı karakterize eden, ticari ve pazar odaklı faaliyetlere yönelik daha büyük bir yönelim olmuştur. Üçüncü bir tanımlayıcı özellik, uluslararası akademik ağlarda ve karşılıklı yarar ve iş birliğine dayalı ortaklıklarda önemli bir büyümedir. Başka bir deyişle, eğitimin uluslararasılaşmasının kâr amaçlı ve kâr amacı gütmeyen yönleridir.[122] Uluslararası boyut, tüm dünyadaki ülkelerde yükseköğretim sektörünü şekillendiren ve zorlayan kilit bir faktör haline gelmiştir. 1990'lardan itibaren, değişim için zorlu bir güç, belki de yükseköğretim sektörünün temel özelliği haline gelmiştir. Bu değişimde birçok etken faktör vardır. Bu faktörlerin çoğalmasıyla

[122] Simon Marginson, Sawir Erlenawati, "Interrogating global flows in higher education", *Globalisation, Societies and Education*, 3(3), 2005, s.306.

birlikte yükseköğretimin uluslararası boyutu, önemi, kapsamı ve karmaşıklığı istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Aktörlerin, sağlayıcıların ve paydaşların çeşitliliği, uluslararası yükseköğretimin sağlanmasına ve politikalarına yeni inovasyon dalgaları, etki ve rekabet getirmektedir.

21. yüzyılın ilk on yılında yükseköğretimin uluslararası boyutuna, küreselleşmenin değişen ortamının eğitimi etkilediği ve aynı zamanda uluslararasılaşmanın kendisinin bir değişim aracı haline geldiği gibi ortaya çıkan çevre gerçeklerini göz önünde bulundurmadan bakmak imkânsızdır. Bu zorlukların çoğu sekiz alanda gruplanmaktadır. Bunlar; küreselleşme, bölgeselleşme, bilgi ve iletişim teknolojileri, yeni sağlayıcılar, alternatif finansman kaynakları, sınırsız sorunlar, yaşam boyu öğrenme ve aktörlerin sayı ve çeşitliliğindeki büyümedir.[123]

Çeşitli nedenlerle, yükseköğretimin uluslararası boyutunun teşvik edilmesi, sağlanması ve düzenlenmesinde yer alan farklı düzey ve türdeki aktörlerin incelenmesi önemlidir. Birincisi, uluslararasılaşmanın artık yeni aktörleri devreye sokan çok çeşitli programları ve faaliyetleri kapsadığı gerçeğidir. İkincisi, bu faaliyetlerin ve konuların uluslararası, bölgesel ve yerel düzeylerdeki politikalar ve düzenlemeler üzerinde etkileri vardır. Üçüncüsü, bu farklı seviyeleri ayıran çizgiler veya sınırlar giderek daha bulanık ve gözenekli hale gelmektedir.[124]

Yükseköğretimle ilgili olarak uluslararası boyutta ilgilenen paydaşların sayısındaki ve çeşitliliğindeki artış Tablo 8'de gösterilmiştir. Tablo aktörlerin birçok farklı türü içerdiğini göstermektedir. Burada sadece eğitim kurumları ve sağlayıcılarının kendileri değil, aynı zamanda devlet daireleri ve kurumları, sivil toplum kuruluşları ve yarı resmi kuruluşlar, özel ve kamu vakıfları, sözleşmeler ve antlaşmaları içermektedir. Aktör kategorileri, misyonlarının doğası dikkate alınarak daha fazla analiz edilebilir. Örneğin politika oluşturma, düzenleme, finansman, programlama, savunuculuk ve ağ oluşturma gibi. Aktörlerin genellikle birden fazla

[123] Jane Knight, a.g.e., s.4.
[124] Jane Knight, a.g.e., ss.9-10.

rol üstlendiğini ve bu kategorilerin bu nedenle birbirini dışlamadığını belirtmek önemlidir.[125]

Tablo 8. Yükseköğretimin uluslararasılaşmasında aktörler ve rolleri

Aktör Tipi	Seviye/Kapsam	Rol	Tipik Aktiviteler
Devlet daireleri veya kurumları	Ulusal	Poılitika oluşturma	Burslar
Sivil (veya yarı) sivil toplum kuruluşları	İkitaraflı	Düzenleme	Akademik hareketlilik
Meslek birlikleri veya özel ilgi grupları	Altbölge	Avukatlık	Araştırma
Vakıflar	Bölgesel	Finansman	Müfredat
Eğitim kurumları ve sağlayıcıları	Bölgeler arası	Programlama	Kalite güvencesi
	Uluslararası	Network	Bilim ve teknoloji
		Yayma	
		Bilgi verme	

Kaynak: Jane Knight, a.g.e., s.10.

Bu aktörlerin faaliyetleri çeşitlidir; bunlar, öğrenci hareketliliği, araştırma ve geliştirme, müfredat, burslar ve kalite güvencesini içerir. Aktörlerin seviyeleri göz önüne alındığında analiz daha karmaşık hale gelmektedir: Ulusal, ikili, alt-bölgesel, bölgesel, bölgelerarası ve uluslararası. Ayrıca, birçok durumda, her düzeydeki aktörün, politika, program ve uluslararası yükseköğretim düzenlemelerinin geliştirilmesi ve uygulanmasına dâhil olabileceğini veya bunları etkileyebileceğini belirtmek de önemlidir.

2.5.2. Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Yumuşak Güç

Eğitim politikası oluşturma ulusal düzeyde gerçekleşse de eğitim doğası gereği uluslararası bir olgudur. Uluslararası alanda 1970'li yıllardan beri kullanılan uluslararası eğitim kavramı ilk olarak "karşılıklı uluslararası anlayış, iş birliği ve barış için standartlaştırılmış ulusal eğitim" olarak yer almıştır. Uluslararası eğitimin

[125] Isabel Cristina Jaramillo, Jane Knight, "Key actors and programs: Increasing connectivity in the region", içinde Hans De Wıt, Isabel Cristına Jaramıllo, Jocelyne Gacel-Ávıla, Jane Knıght (Edt.), *Higher education in Latin America: The International Dimension*, Washington, DC: World Bank, 2005, s.302.

farklı tanımlamaları olmasına karşılık bazı çalışmalarda kavramın çerçevesi tam tanımlanmamış olduğundan yanlış bir isimlendirme yapıldığı belirtilmektedir.[126] Uluslararası eğitim, öncelikle "yabancı eğitim almak için başka bir ülkeye taşınan uluslararası öğrencilerin" faaliyetini ifade eder. Uluslararası öğrenci, kendi ülkesinden farklı bir ülkeye eğitim amacıyla seyahat eden kişidir. Uluslararası öğrencilerin veya akademisyenlerin uluslararası akademik veya eğitim amaçlı hareketi, "uluslararası öğrenci hareketliliği" veya "uluslararası akademik hareketlilik" olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası öğrenci veya akademik hareketlilik, bir ülkenin uluslararası eğitime katılımı için yaygın olarak belirtilen bir göstergedir. Uluslararası eğitimle ilgili olarak kullanılan başka terimler de vardır. Sıklıkla aynı veya benzer fenomenleri ve faaliyetleri ifade etmek için kullanılsalar da biraz farklı anlamları vardır. Sınır ötesi eğitim, ulus ötesi eğitim, küresel eğitim, sınırsız eğitim, denizaşırı eğitim, karşılaştırmalı ve uluslararası eğitim, bazen "uluslararası eğitim" ile birbirinin yerine ve hatta yanlışlıkla kullanılmaktadır. [127]

Uluslararası öğrenci hareketliliğinin boyutlarına anlamak açısından dünyada öğrenci hareketliliği sayılarına bakmak faydalı olacaktır. Bu kapsamda en geniş veri Uluslararası Eğitim Enstitüsü (iie) tarafından yayınlanan Project Atlas'ta yer almaktadır. Project Atlas, karşılaştırılabilir öğrenci hareketliliği verilerini yayan, akademik göç ve yükseköğretimin uluslararasılaşması üzerine çalışmalar yürüten ve dünya çapında hareketlilik verilerinin toplanmasını güçlendirmek için özelleştirilmiş atölye çalışmaları ve araştırmalar sağlayan küresel bir araştırma girişimidir.[128] Grafik 1'te 2000-2020 arasında uluslararası öğrenci hareketleri ve destinasyonlar görülmektedir.

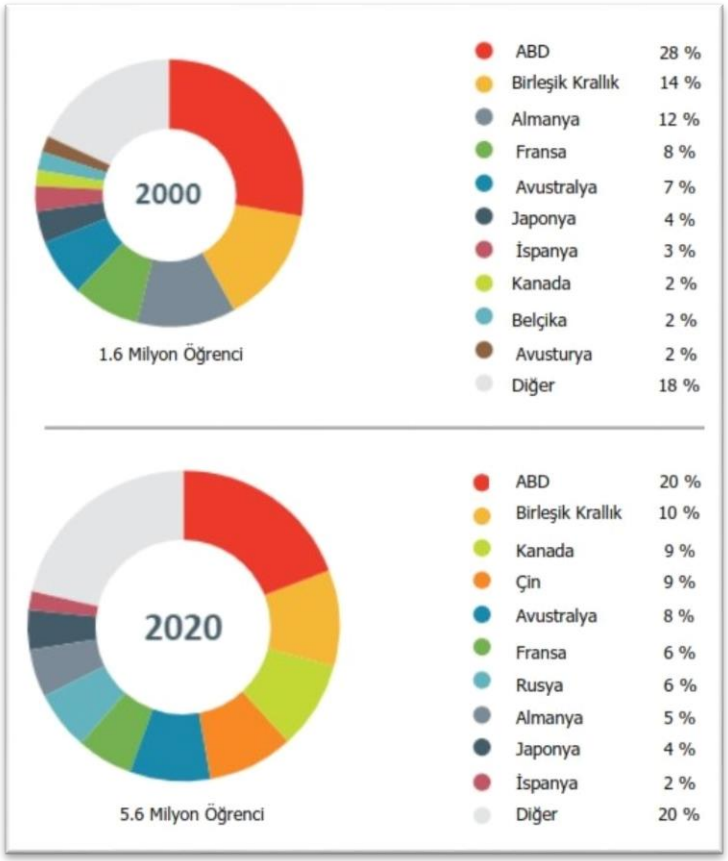
---

[126] Kieran James, "International Education: The concept, and its relationship to intercultural education", *Journal of Research In Internatıonal Educatıon*, 2005, s.314.

[127] Jane Knight, "Crossborder Educatıon: An Analytıcal Framework For Program And Provıder Mobılıty", içinde John C. Smart (Edt.), Hıgher Educatıon: Handbook of Theory and Research Volume XXI, Springer, 2006, s.347.

[128] Project Atlas, *Global Mobility Trends*, IIE, 2020, s.1.

Grafik 1: En önemli destinasyonlar 2000-2020

Kaynak: https://www.iie.org/research-and-insights/Project-Atlas (13.01.2023)

Grafik1'de en çok tercih edilen destinasyonlar gösterilmiştir. Öğrenci sayılarına baktığımızda 2000-2020 arasında uluslararası öğrenci hareketliliği artmıştır. 2000 yılında 1,6 milyon öğrenci iken 2020 yılında bu sayı 5,6 milyona çıkmıştır. Bu artışın teorik anlamda bazı temelleri bulunmaktadır. Beşeri sermayesi teorisi, bireylerin daha yüksek kazanç, statü ve güce ulaşmak için eğitime yatırım yaparak becerilerini, yeteneklerini ve bilgilerini geliştirebileceklerini öne sürmektedir. İnsanlar daha iyi eğitime yurt içinde ulaşamıyorlarsa, uluslararası eğitimden daha fazla getiri ararlar. Ülkeyi terk etmeden denizaşırı eğitim almak bir seçenektir, ancak bir araştırma denizaşırı (offshore) ve uluslararası (international) eğitimin birbirinin yerini tutamayacağını göstermiştir. Her biri, farklı uluslararası

öğrenci segmentlerini içine almaktadır.[129] Uluslararası eğitim ve öğrencilerin fiziksel hareketleri sayesinde, bireyler daha güçlü kültürlerarası iletişim ve dil becerileri kazanabilir ve küresel sorunları daha iyi anlayabilirler. Uluslararası konaklama deneyimi, onların uyum becerilerini, kendini keşfetmelerini ve farkındalıklarını, dayanıklılıklarını ve becerikliliklerini artırır. Seyahatin dönüştürücü bir gücü vardır. ERASMUS Etki araştırmaları, hareketli öğrencilerin yüksek kültürlerarası iletişim becerilerine ek olarak daha yüksek istihdam edilebilirlik oranlarına sahip olduğunu göstermektedir.[130]

Uluslararası ilişkilerle ilgili öğrenci hareketliliği eğilimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında uluslararası eğitim hareketleri ve öğrenci hareketliliği sayıları büyük ölçüde ülkelerin uluslararası ilişkilerine bağlı olduğu görülmektedir. Öğrenci hareketleri, ikili devlet ilişkileri tarafından büyük ölçüde şekillenmekte ve bu ilişkilere karşı oldukça duyarlı hale gelmektedir. Genel olarak, ülkeler arasındaki olumlu ikili ilişkiler ve anlaşmalar, öğrenci değişim programlarının büyümesine ve her iki ülkede de okuyan öğrenci sayısının artmasına yardımcı olurken; ülkeler arasındaki siyasi gerilimler öğrenci hareketliliğini olumsuz etkilemektedir.[131]

Uluslararası öğrenci hareketliliği ve uluslararası ilişkiler kapsamında iki karakteristik ve temel eğilim vardır. Birincisi, bölgesel merkezlerin ve Güney öğrenci akışlarının ortaya çıkmasıyla hız kazanan uluslararası öğrenci hareketlerinde artan bir bölgeselleşme eğilimi vardır. Ortaya çıkan bölgesel merkezler, yurtdışındaki geleneksel Batı eğitimi destinasyonlarına ve coğrafi yakınlıklarına en iyi ikinci alternatif olarak hizmet etmektedir. İkincisi ise yumuşak güç rekabeti, ulus devletlerin bütünleşik ve yoğun çabalarıyla daha üst seviyelere taşınmasıdır. Ulus devletler bir ulus olarak uluslararası eğitim ihracat işinden ekonomik faydalarını artırmak için merkantilist bir şekilde hareket etmeye alışkınken, aynı zamanda eğitim değişimleri yoluyla uluslararası eğitimden yararlanarak ulusal çıkarlarını geliştirmek istemektedirler. Devletlerin uluslararası eğitimi kamu diplomasisi ve yumuşak güç

---

[129] Antonina Levatino, "Transnational higher education and international student mobility: determinants and linkage: A panel data analysis of enrolment in Australian higher education", *Higher Education,* Vol:73, No:5, 2017, s.650.
[130] Uwe Brandenburg, Obdulia Taboadela, Mihaela Vancea, "Mobility Matters: the ERASMUS Impact Study", *International Higher Education,* 2015, s.6.
[131] Osman Gültekin, a.g.e., s.48.

çabalarının önemli bir parçası olarak gördükleri açık bir bilgidir. Uluslararası eğitim, ülkelerin küresel güç rekabetinde veya hibrit savaşta stratejik bir unsur haline gelmiştir. Yeni yükselen güçler, küresel alanda ülkelerinin yumuşak güç faaliyetleriyle giderek daha fazla ilişki kurmaktadırlar.[132]

2.6. Türkiye'de Yüksek Öğretimin Uluslararasılaşma Çabaları

Türkiye'de eğitimin uluslararasılaşması oldukça eskiye dayanmaktadır. Öğrenci hareketliliğinin ilk örnekleri Selçuklular ve Osmanlı Devleti dönemine kadar gitmektedir. Osmanlı Döneminde Müslüman coğrafyadan eğitim amacıyla imparatorluğa gelen öğrenciler vardı. Cumhuriyet döneminde ise öğrenci hareketliliği 1990'lı yıllarda artış göstermeye başlamıştır. 2000'li yıllarda ise yükseköğretimde uluslararasılaşma faaliyetleri daha planlı olarak YÖK tarafından planlanmaya başlamıştır. YÖK'ün 2014 yılında hazırladığı bir raporda yükseköğretim stratejilerini, akademik personelin niteliğinin arttırılması, üniversitelerde niteliksel gelişmenin sağlanması ve yükseköğretimin uluslararasılaşması olarak belirlemiştir.[133] YÖK Üniversite İzleme ve Değerlendirme Raporu 2021'de uluslararasılaşma temel alanında üniversiteleri değerlendirmek için 6 gösterge belirlemiştir. Bu göstergeler yabancı akademik personel sayısı, uluslararası öğrenci sayısı, uluslararası değişim programları kapsamında gelen ve giden akademisyen sayısı, uluslararası değişim programları kapsamında gelen ve giden öğrenci sayısı, uluslararası proje sayısı ve yurtdışı kuruluşlarla yürütülen proje sayısı olarak belirlenmiştir.[134]

YÖK'ün yapısal değişim alanlarından biri de uluslararsılaşma konusunda olmuştur. Bu kapsamda "Hedef Odaklı Uluslararasılaşma" çalışması yapılmıştır. Yeni YÖK çalışmaları içerisinde hedef ülkelerin belirlenmesinde Dışişleri Bakanlığı,

---

[132] Robin Shields, "Globalization and International Student Mobility: A Network Analysis", *Comparative Education Review*, 2013, s.5.
[133] Gökhan Çetinsaya, Büyüme, *Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası*, Eskişehir, Haziran 2014.
[134] Yükseköğretim Kurumu, *Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu 2021*, Ankara, 2022, s.86.

Milli Eğitim Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, AB Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı ve Ekonomi Bakanlığı ortak çalışmaktadır. Bunun yanında üniversitelerin kendi uluslararasılaşma stratejilerini süre ve hedef olarak belirlenmesi istenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda Uluslararasılaşma Strateji Belgesi yayımlanarak gelecek projeksiyonu oluşturulmuştur.[135]

YÖK ayrıca dünyaya Türk yükseköğretimini tanıtmak amacıyla çalışmalar da yapmaktadır. Bu kapsamda yapılan en önemli çalışma "Study in Turkey" programıdır. YÖK bu kapsamda Türkiye yükseköğretim sistemini, Türkiye'de eğitim imkânlarını ve üniversiteleri etkin bir şekilde tanıtmak amacıyla www.studyinturkey.gov.tr internet portalını kurmuştur. Bu portalda Türkiye'deki bütün üniversitelerin programları yanında öğrencilere sunulan tüm imkânlar uluslararası öğrencilere duyurulmaktadır. Portal içerisinde uluslararası öğrenciler için kolay tercih ve başvuru imkânları sunulmaktadır.[136]

Uluslararası eğitimde uluslararasılaşma çabaları kalkınma planlarına da yansımıştır. 2014-2018 dönemini kapsayan onuncu kalkınma planında yükseköğretimde dünyadaki uluslararası öğrenci havuzundan alınan payın arttırılması hedeflenmiştir. Ayrıca yükseköğretim kurumları çeşitlendirilerek öğrenciler ve akademisyenler için çekim merkezi oluşturulması hedeflenmiştir.[137] On birinci kalkınma planında ise onuncu kalkınma planlarındaki hedefler doğrultusunda yükseköğretimde uluslararasılaşmada hedeflere yaklaşıldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte yükseköğretimde kontenjanların arz-talep dengesi, eğitim-istihdam bağlantısı dikkate alarak belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Uluslararası rekabet gücünün arttırılması ve hesap verebilirliğin güçlendirilmesinin sürdürülmesi hedeflenmiştir. Planda somut olarak "*Ülkemizin yükseköğretim alanında uluslararasılaşma düzeyi artırılacaktır*." ifadesi yer almıştır. Bunun sağlanması için sisteme uluslararası erişimin kolaylaştırılması, nitelikli uluslararası öğrenci sayısının

---

[135] Hürriyet, "Uluslararası öğrenci sayısı 200 bini aştı", *https://www.hurriyet.com.tr/egitim/uluslararasi-ogrenci-sayisi-200-bini-asti-41806787,* (02.04.2022).
[136] TGSP, *Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler,* Türkiye Gençlik STK'ları Platformu, Ankara, 2021, s.26.
[137] Kalkınma Bakanlığı, *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018,* Ankara, 2013, ss.32-33.

arttırılması, nitelikli yabancı akademisyen sayısının arttırılması ve yabancı dilde eğitim veren program sayısının arttırılması hedeflenmiştir.[138]

Ülkemizde yükseköğretimin uluslararasılaştırılması çalışmalarında üzerinde durulan ana konular akademik gelişim ve iş birlikleri, ekonomik gelişme ve buna bağlı iş birlikleri, sosyo-kültürel etkileşim ve uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi olarak sıralanmıştır.[139] Bunun sağlanmasında yükseköğretim kurumlarının bireysel performanslarındaki yetersizlik kurumları iş birliklerine yönlendirmiştir. Bu kapsamda Silikon Vadisi Kuluçka Merkezi projesi beş üniversite ve bir teknopark konsorsiyumu tarafından hazırlanmış ve Starcamp Uluslararası Kuluçka Merkezi 2016 yılında kurulmuştur. Ayrıca Bahçeşehir Üniversitesi Washington'da, Okan Üniversitesi Florida'da üniversite açmıştır. Yine Bahçeşehir Üniversitesi Berlin, Batum, BAU Silikon Vadisi Kampüsü, Köln Eğitim Akademisi, Hong Kong, Roma, Toronto ve Japonya'da değişik isimlerle üniversiteler açmıştır.[140]

Yükseköğretimin uluslararasılaşmasına katkı amacıyla yapılan bir diğer faaliyet de uluslararası öğrencilere yönelik burs faaliyetleridir. Bu çerçevede Büyük Öğrenci Projesi, Hükümet bursları ve Türkiye bursları gibi programlar geliştirilmiştir. Uluslararası öğrencilerin verilen burslarla birlikte öğrenci hareketliliğini arttırmaya yönelik programlar da uygulanmaya başlamıştır. Bu programlardan önemli olanlar, Mevlana değişim programı, Bologna süreci ve Erasmus+ olarak sayılabilir.[141]

Hedefler ve politikalar pratikte iyi görünse de uygulamada aynı etki yakalanamamıştır. Yükseköğretim genel olarak iyi bir performans gösterse de uluslararası tanınırlık açısından yeterli olmamıştır. Yükseköğretim kurumlarının uluslararası sıralamaları da bunu göstermektedir. Bununla birlikte yükseköğretim kurumları uluslararası sıralamalarda istenilen seviyeye ulaşamasa da Türkiye'ye

---

[138] Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, *Onuncu Kalkınma Planı 2019-2023*, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ankara, 2019, ss.25,131.
[139] YTB, "Uluslararası Öğrenci Hareketliliği", *https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliligi,* (1.04.2022).
[140] Esra Merve Çalışkan, *Yumuşak Güç Bağlamında Türkiye'de Yükseköğretimin Uluslararasılaşması,* (İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019, s.38.
[141] Esra Merve Çalışkan, a.g.e., ss.40-45.

gelen uluslararası sayısı yıllar itibarıyla artmıştır. Tablo 9'da yıllar itibarıyla uluslararası öğrenci sayılarında artış görülmektedir.

Tablo 9. Yükseköğretimdeki uluslararası öğrenci sayıları

2001	16.656	**2012**	31.933
2002	16.328	**2013**	43.251
2003	15.719	**2014**	51.997
2004	15.298	**2015**	79.308
2005	15.428	**2016**	96.957
2006	16.059	**2017**	117.435
2007	16.455	**2018**	135.419
2008	17.389	**2019**	154.509
2009	18.720	**2020**	185.047
2010	21.948	**2021**	224.053
2011	27.329	**2022**	260.286

Kaynak: https://www.studyinturkey.gov.tr/StudyinTurkey/_PartStatistic (10.01.2023)

2.7. Dış Politika Aracı Olarak Eğitim

Eğitim, kalkınma yardımları yoluyla eğitim hizmetleri ve rehberlik sağlayarak doğrudan dış politikada bir araç olarak kullanılabilir. Bu durumda, yumuşak güç, eğitimden değil, esas olarak seçilen politikadan elde edilir. Aynı zamanda, yüksek kaliteli eğitim ve belirli bir eğitim modelinin teşvik edilmesi bir ülkenin imajını güçlendirebilir.

Uluslararası eğitim ve uluslararası ilişkiler ile küresel güç düzeni arasındaki bağlantıda yumuşak güç kavramı çok önemli bir rol oynamaktadır. Yumuşak güç, doğrudan liberal dünya düzeniyle ilgili olarak düşünülmektedir. Yumuşak güç argümanları, genellikle, dünyadaki hâkim hegemonik liberal dünya düzeninin norm

ve değerlerinden referans alır ve yargılar çıkarır. Benzer bir bakış açısıyla, yumuşak güç teorisi, uluslararası eğitim ve uluslararası öğrenci hareketliliğini dünya düzeniyle ilişkilendirir. Uluslararası eğitimin, UNESCO tarafından tanımlandığı ilk zamanlarda bile, küresel toplumda küresel barışı ve güvenliği teşvik etmek için kabul edildiği açıktır.[142]

Eğitim diplomasisi, uluslararası eğitim ve uluslararası eğitim değişim faaliyetlerini kapsar. Değişim diplomasisi, bir ülkenin vatandaşlarını yurtdışına göndererek ve karşılıklı olarak yurtdışından yabancı vatandaşları bir süre eğitim veya kültürel deneyim için kabul ederek uluslararası ortamı yönetme girişimidir. Uluslararası eğitim değişimi, karşılıklı ikili temelde akademik değişim programları, seminerler, çalıştaylar ve konferanslar gibi eğitimle ilgili tüm faaliyetler için kişilerin her türlü hareketini kapsar. Değişim programları, hükümetler arasındaki ikili veya çok taraflı anlaşmalarla desteklenebilir.[143]

Uluslararası eğitim değişimlerini kamu diplomasisi ve dış politika ile ilgili yapan üç yönü vardır. Birincisi, karşılıklılık, hükümetler arası bir diplomatik faaliyet olarak hükümetler arasında iki yönlü bir ilişki ve diyalog gerekmektedir. İkincisi, eğitim değiş tokuşlarındaki müzakereler, devletlerin diplomatik hedeflerine uygun olarak belirli çıkarlarını yansıtmaktadır. Üçüncüsü, kültürler arası etkileşim, yumuşak güç ve kamu diplomasisinin kültürel çekicilik yönü ile ilgilidir. Uluslararası eğitim değişim diplomasisi, vatandaştan vatandaşa kamu diplomasisinde önemli role sahiptir, çünkü farklı ülke vatandaşları arasında yüz yüze temas en etkili olanıdır. Kişisel temaslar, kültürler arası iletişimi arttırırken stereotip ve önyargı algısını azaltabilir.[144]

2.8. Yüksek Eğitimde Yumuşak Güç

[142] Osman Gültekin, a.g.e., s.65.
[143] Antonio F. de Lima Jr, "Students' Corner The role of international educational exchanges in public diplomacy", *Place Branding and Public Diplomacy*, 2007, s.237.
[144] Antonio F. de Lima Jr, a.g.e., s.238.

Yapısal bir yaklaşımla, yükseköğretimin yumuşak gücü sadece bir ülkenin kültürüne, değerlerine ve politikalarına dayanmaz, aynı zamanda uluslararası eğitim normları, kuralları ve kurumlarından oluşan uluslararası eğitim sisteminin yapısına da bağlıdır. Bu nedenle ülkeler için en önemli yetenek, potansiyel kaynaklarını yumuşak güce kaydırabilme becerisidir. Başka bir deyişle, uluslararası normu oluşturmak, kurumları faaliyetlerini yönlendirmek veya sınırlamak için destekleyebilen toplumla tutarlıdır.[145] Bu nedenle, yükseköğrenimin yumuşak gücü fikri, uluslararası ilişkiler tanımlarının doğal uzantısından daha fazlasıdır. Kavramsallaştırması için geleneksel gücü tanımlayan yaklaşımlarım birleştirilmesi gerekmektedir. Yükseköğretimin yumuşak gücünün değişebilirliği ışığında, bunun gerekçelerini anlamak için konuya dört açıdan bakmak gerekmektedir. İlk olarak, yükseköğretimin yumuşak gücü, bir ülkenin eğitim geleneklerinin evriminde derinden kök salmıştır ve etnik, dini ve kültürel gelenekler tarihsel bir gelişimle eğitim gücünün en derin kaynaklarını inşa etmede buna katkıda bulunur. İkinci olarak, yükseköğretimin yumuşak gücü, zamanın ana akımını temsil ederek bilginin zamanında, sosyal ve teknolojik olarak ilerlemesine odaklanır. Üçüncü olarak, yükseköğretimin yumuşak gücü, yayılma, rekabet etme ve coğrafi sınırların, ulusal etnisitenin ve kültürel farklılıkların sınırlarının ötesine geçme konusunda güçlü bir yeteneğe sahip olmalıdır. Son olarak, yükseköğretimin yumuşak gücünün gelişimi, dünya çapında eğitim sisteminde büyük bir belirsizlik ve hareketlilik içeren dinamik bir süreci ifade eder.[146]

Bilgi ekonomisinin yükselişi ve küresel rekabet ortamındaki hızlı değişimler, en gelişmiş ulusların birçoğundaki üniversitelerin artan siyasi, kültürel ihtiyaçlar için bölgesel veya ulusal ihtiyaçları karşılamaya yönelik geleneksel rollerini değiştirmesiyle yükseköğretimin doğasını değiştirerek dünya çapında ekonomik bir etki yaratmıştır. Önde gelen bir ulusal üniversite olmak artık yeterli değildir. Bu anlayışta önde gelen üniversiteler artık önemli bir küresel erişim de gösterme ihtiyacı duymaktadırlar.[147]

[145] Joseph Nye Jr., Soft Power…,s.132.
[146] Jian Li, a.g.e., s.7.
[147] Joseph Stetar, a.g.e, s.191.

Kolej ve üniversiteler, yumuşak gücün daha iyi anlaşılmasını savunarak gelişmiş dış politika düzeyini destekleyebilirler. Yükseköğrenim, birbirine bağlı küresel toplumda çok önemli bir yumuşak güç üretir. Yükseköğretimin, uluslararası öğrencileri etkileyen ve onlardan öğrenen kaliteli bir yükseköğrenim arayan yetenekli uluslararası öğrencileri çekmek için etkili bir yol olarak görüldüğü savunulmaktadır. Artan küreselleşme ve uluslararasılaşma eğilimiyle karşı karşıya kalan yükseköğretim kurumları, sosyal değişim için dönüşümü kolaylaştırmaya ve teşvik etmeye giderek daha fazla vurgu yapmaktadır.[148]

Yükseköğretimde sosyal sınıfın tabakalaşması, güç için eğitimle tutarlıdır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yükseköğrenim bir pazar olarak kabul edilir. Yükseköğretimde bir derece elde etmek, kaliteli işlere ve ekonomik fırsatlara erişim için bir gerekliliktir. Yükseköğretim, kişinin sosyal sınıfını ve sosyal hareketliliğini değiştirmesi için kuşkusuz iyi bir araçtır. Yükseköğretimin gücü, meşru bilgiye ve onun toplumda bir güvenilirlik kaynağı olarak işlevine hâkimdir. Üniversiteler ve kolejler, bilgiyi bir bilim ve bilgi otoritesi olarak, bir iktidar söylemi olarak kurmayı amaçlamaktadır.[149] Diğer bir çalışma, eğitimin amacının egemen kültürün gücünü korumak için onun değerlerini ve beklentilerini üretmek olduğunu savunmaktadır. Yükseköğretim profesyonelleri, toplumu kontrol eden gerçekleri genişletmek için orta ve üst sınıf kültürlerin sistemik yeniden üretimine odaklanmaktadır.[150]

Sosyal perspektif yanında kültür ve eğitim, en etkili yumuşak güç araçları olarak kabul edilmektedir. Küresel rekabeti hedefleyen yenilikçi yüksek teknoloji ekonomisinin gereksinimlerini karşılamak için, giderek daha fazla üniversite ve kolej, yetenekli uluslararası öğrencileri çekmeye vurgu yapmakta ve yükseköğretim, uluslararası toplumun yumuşak gücünün en önemli araçlarından biri olarak kabul edilmektedir.[151] Farklı uluslardan uluslararası öğrencileri, entelektüelleri ve teknisyenleri çekmek, yükseköğrenim bağlamında çok önemli bir yumuşak güç

---

[148] Jian Li, a.g.e., s.19.
[149] Teresa Cordova, "Power and Knowledge: Colonialism in the Academy" içinde, Edt., Carla Mari Tutujillo, Living Chicana Theory, Third Woman Press, 1998, s.17.
[150] Paulo Freire, *Pedagogy of the Oppressed, 30th Anniversary Edition*, The Continuum International Publishing, NewYork, 2000, s.58.
[151] Geoffrey Cowan, Amelia Arsenault, "Moving from monologue to dialogue to collaboration: The three layers of public diplomacy", *In The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 2008, s.10.

biçimidir. Artan sayıda uluslararası öğrenci de ulusların yumuşak gücünü teşvik edebilir.

Genel olarak bakıldığında, yükseköğretim her zaman ulusların yumuşak gücünü şekillendirmenin önemli bileşenlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Yükseköğretimin yumuşak gücü terimi başlangıçta küresel eğitim bağlamında eğitim gücünün giderek daha önemli bileşenleri olarak eğitim çekiciliği ve rekabet gücü olarak tanımlanmıştır. Diğer bir deyişle, eğitimin çekiciliğini ve rekabet edebilirliğini geliştirmek, uluslararası yüksek öğretime entegre bir ulusal sistemle mümkündür.

3. BÖLÜM

EĞİTİM ALANINDA YUMUŞAK GÜÇ, ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ VE BALKAN POLİTİKALARI

Yumuşak güç olarak tanımlanan olgu, sert gücün askeri ve ekonomik gücünden ziyade, dış politika hedeflerine ulaşmak için olumlu çekim ve ikna kullanımını ifade etmektedir. Bu kapsamda eğitim, cazibe ve fikirlerin gücüyle başkalarının davranışlarını veya düşüncelerini etkileme yeteneğine sahiptir. Uluslararası öğrenci ve yabancı öğrenci tanımları her ülkenin kendi ulusal eğitim sistemine göre değişiklik göstermektedir. Bazı ülkelerde göçmen olmayıp geçici vizeyle ülkeye gelen ve ortaöğretim sonrası akademik eğitim yapan bireyler olarak tanımlanmıştır. Avrupa Birliği'nde ise öğrenci değişim programıyla eğitim amaçlı ülke değiştirenler bu kapsamda değerlendirilmiştir. Bazı ülkeler ise uluslararası öğrenciyi kalıcı ikamet olmaksızın ülkeye eğitim amacıyla gelenler olarak kabul etmektedir.

Uluslararası alanda yumuşak gücün önemli bir unsuru da uluslararası öğrencilerdir. Uluslararası öğrenciler hangi kapsamda olursa olsun eğitim amacıyla geldikleri ülkelerde etkileşim içinde olurlar. Bu etkileşim sonucunda eğitim amacıyla geldikleri ülke(ler) hakkında edindikleri izlenimler eğitim sonrası dönemde etkisini göstermektedir. Bu etkiler kişinin kendi yaşamında bazı değişimlere yol açmakla birlikte kendi ülkesinde etkileşim içinde olduğu kişilere de aktarılmaktadır. Bu kapsamda bir program çerçevesinde ya da kendinden gelişen bir durum olarak, eğitim yoluyla, ülkeler başka ülkeleri etkilemekte ve onları kendi çıkarlarına uygun olarak yönlendirmek istemektedirler. Türkiye de tarihsel bağlarının olduğu bölgelerle ve yakın ilişkiler içinde olduğu ülkelerle ilişkilerini güçlendirme ve devam ettirme çabası içindedir. Bu çerçevede Türkiye'nin ilişkili olduğu bölgelerden biri de Balkanlardır.

Balkanlar veya Balkan Yarımadası, Avrupa kıtasının güneydoğu kesiminde, İtalya Yarımadası'nın doğusu, Anadolu'nun batısı ve kuzeybatısında yer alan coğrafi

ve kültürel bölgedir. Bölge için bazı yayınlarda Güneydoğu Avrupa terimi de kullanılmaktadır. Balkanlar Türkiye'de Rumeli olarak da bilinmektedir. Bölgedeki Türk etkinliği ekonomik ve siyasi olarak 600 yılı aşkın bir geçmişe sahiptir. Balkan ülkeleri artık Türkiye sınırları içinde olmasa da geçmişten gelen ilişkilerin gelecekte de devam etmesi istenmektedir.[152]

Eski çağlardan itibaren Balkanlar hep kavimlerin hareket yolları üzerinde olmuştur. Asya'dan gelen Avarlar, Hunlar, Bulgarlar, Macarlar, kuzeyden gelen Slavlar, batıdan gelen Cermenler, Venedikli Tacirler, Katolik Haçlılar Balkanlar üzerinden geçerek yollarına devam etmişlerdir. Bu geçişler esnasında bölgede birçok farklı iz bırakmışlardır. Her geçiş bölgede farklı izler bırakmış ve bunun sonucu bölgede çok katmanlı bir kültür ve etnik yapı ortaya çıkmıştır. Günümüzde (2022) Balkanların çok kültürlü ve etnik yapısında çeşitlilik olmasına rağmen Balkanlar'a ismini Türkler vermiştir.[153]

Türkiye'nin Balkan politikası içinde yumuşak güç açısından etkin olabilecek kurumlardan birisi de Trakya Üniversitesi'dir. Trakya Üniversitesi 1982 tarihinde kurulmuştur. Üniversitenin vizyonunda Balkanlara olan ilgi açık olarak belirtilmiştir. Bu vizyon "*Türkiye, Balkanlar ve uluslararası alanda yaptığı çalışmalar ile tanınırlığı yüksek, saygın bir üniversite olmak*." tır.[154]

3.1. Türkiye'nin Eğitim Alanında Balkanlardaki Yumuşak Güç Politikası

Türkiye'nin yumuşak gücünün ana kaynakları arasında komşularıyla olan tarihsel ilişkileri, ülke dışında büyük bir coğrafyada Türkçenin yaygın kullanımı,

[152] İrfan Kalaycı, Barış Aytekin, "Türkiye-Balkan İlişkileri Üzerine (Geçmişten Geleceğe) Ekonomi-Politik Notlar", *Avrasya Etüdleri*, 2016, s.101.
[153] Zülküf Oruç, *Balkanlarda Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk Çerçevesinde Balkan Türklerinin Kimlik ve Yönetim Sorunları (Kosova Ve Makedonya Örneği*), (Sakarya Üniversitesi SBE, Kamu Yönetimi Bölümü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mart, 2011, s.14.
[154] Trakya Üniversitesi, Misyon ve Vizyon, https://www.trakya.edu.tr/misyon-ve-vizyon, (18.04.2022)

ülkenin stratejik konumu, uluslararası alanda uygulanan barışçıl politikalar, ülkelerle yapılan ekonomik iş birlikleri, sivil toplum kuruluşlarının ülke dışı faaliyetleri ve coğrafi konumu vardır.[155] Eğitim sosyal yapı, siyasal yapı, kültür, ekonomik ve teknoloji gibi birçok alanla ilgilidir. Bu açıdan insanın her yaş döneminde etkisi olan bir olgudur. Balkanlar'ın multi-etnik yapısı düşünüldüğünde bu bölgede eğitimin ne kadar önemli olduğu görülmektedir.[156] Türkiye'nin eğitim faaliyetleri kapsamında Balkanlar'daki politika ve uygulamaları aşağıdaki gibidir.

Balkanlarda bulunan Arnavutluk, Makedonya, Kosova, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Macaristan, Sırbistan, Slovenya, Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan'da belirli oranlarda Türk nüfus bulunmaktadır. Türkler Osmanlı Dönemi'nden itibaren bu bölgedeki varlıklarını devamm ettirmektedirler. Her ülkede aynı olmamakla birlikte azınlıklara sağlanan haklar çerçevesinde Türkler, Türkçe eğitim alabilmektedir Ayrıca bu coğrafyada bulunan Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri'nde Türk olmayanlar için Türkçe dersleri verilmektedir.[157]

Balkanlarda eğitim faaliyetleri öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Bakanlıkça bu bölgede açılan eğitim kurumları ve dil kursları mevcuttur. 2021 istatistiklerine göre bu bölgede açılan okullarda 403 öğrenci ve 9 yönetici vardır. Türkiye'de bakanlığa bağlı okullarda bu bölgeden gelen öğrenci sayısı 1307'dir. Türkiye'den eğitim amaçlı bu bölgeye giden öğrenci sayısı ise 13'tür.[158]

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumlarını kendi bünyesinde toplamıştır ve yükseköğretimden sorumlu tek kurum konumundadır. YÖK Türkiye'deki üniversitelerin yabancı öğrenci kabul şartlarını belirlemekte ayrıca farklı programlar çerçevesinde yurtdışına öğrenci ve akademik personel göndermektedir. YÖK bu faaliyetleriyle daha çok yabancı öğrencilerin

---

[155] Mehmet Çamır, a.g.e., s.4-22.
[156] Emin Emin, "Balkanlar'da Ortak Bir Geleceğin Mimarı Olarak Eğitim", *İNSAMER*, Temmuz 2018, s.2.
[157] Nuray Kayadibi, "Balkanlarda Türkçe Eğitimi ve Öğretimine Genel Bir Bakış", *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi,* Bildiriler Kitabı II, Bosna Hersek, 2003, s.129.
[158] T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, *Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2020-21*, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2021, ss.241-244.

Türkiye'deki üniversitelere gelmesini teşvik etmekte ve bu şekilde yumuşak güce katkı sağlamaktadır.

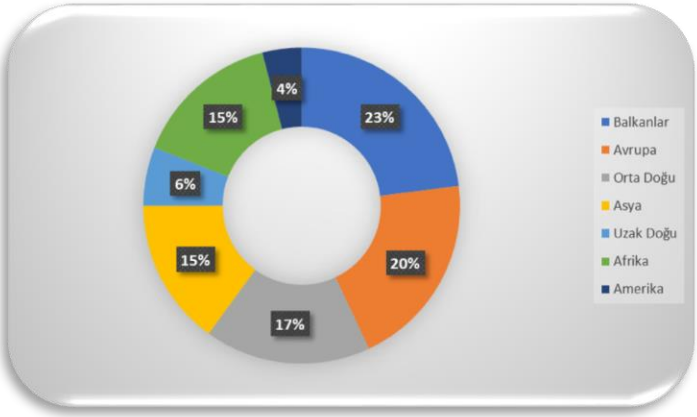
Eğitim alanında yurtdışında faaliyet gösteren bir diğer kamu kurumu da TİKA'dır. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı ya da kısaca TİKA, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak yurt dışı ofisleri aracılığıyla Türkiye'nin dış yardımlarını organize eden bir kurumdur. Restorasyon, sağlık, eğitim, tarım ve hayvancılık, idari ve sivil altyapıların geliştirilmesi gibi birçok alanda faaliyet göstermektedir.[159] Balkanlarda ilk TİKA ofisi 1996 yılında Arnavutluk'ta açılmıştır. Arnavutluk dışında Balkanlarda Hırvatistan, Kosova, Modova, Sırbistan, Bosna Hersek, Karadağ, Macaristan, Makedonya, Romanya ve Ukrayna'da çalışmalar yapmaktadır.

Yunus Emre Enstitüsü yurtdışında faaliyet gösteren kurumlardan birisidir. Enstitünün kuruluş amacı itibarıyla Türkiye'nin yumuşak gücüne katkı amacıyla Balkanlar'da da faaliyet göstermektedir. Enstitünün vizyonu "*Dünyanın her yerinde Türkiye ile bağ kuran ve Türkiye'ye dost insan sayısını artırmak*." iken misyonu "*Türkiye'nin uluslararası alanda bilinirliğini, güvenilirliğini ve itibarını artırmak*." şeklindedir.[160] 2009 yılında Saraybosna ve Tiran'da ilk faaliyetlerine başlayan enstitü günümüzde 53 ülke 64 şehirde faaliyetlerine devam etmektedir. Kültür merkezlerine bakıldığında en fazla merkezin Balkanlarda olduğu görülmektedir. Grafik 2'de toplam dağılım yer almaktadır.

[159] TİKA, *2021 Yılı Performans Programı*, Ankara, 2020, s.26.

[160] Yunus Emre Enstitüsü, *Vizyon – Misyon*, https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon, (19.04.2022).

Grafik 2. Yunus Emre Enstitüsü Kültür Merkezleri-2021

Kaynak: Yunus Emre Enstitüsü, 2021 yılı faaliyet raporu, Ankara, 2021, s.6

Yunus Emre Enstitüsü ayrıca YÖK'le ortaklaşa olarak "Türkoloji" projesini yürütmektedir. Bu kapsamında Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Romanya, Sırbistan ve Moldova'da bulunan 16 üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri kurulmasına ve teknik destek verilmesine yönelik faaliyetleri yürütmektedir.[161]

Yumuşak güç kapsamında faaliyet gösteren kurumlardan biri de TÖMER'dir. TÖMER'in misyonu "*dünyanın dört bir yanından gelen öğrencilerimizin Türk dili, lehçeleri ve işaret dili ile yabancı dilleri (İngilizce, Almanca, Rusça, Arapça, İtalyanca, İspanyolca, Korece, Çince Fransızca, Japonca, Bulgarca, Yunanca) iş ve sosyal yaşamlarında etkin bir biçimde kullanabilmelerini sağlamak, dil öğrenim yöntem ve yaklaşımlarına çağın gereksinimlerine uygun yenilikler getirmek ve sosyokültürel faaliyetler düzenleyerek iletişim kanallarını yenilikçi ve verimli kullanabilen bireyler ve toplumlar yetiştirmek*" olarak belirlenmiştir.[162]

Yurtdışında eğitim faaliyetleri yürüten bir diğer kurum da Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)'dır. Başkanlık 2010 yılında kurulmuş olup Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak yurtdışındaki vatandaşlar ile ülkemizde eğitim gören uluslararası öğrencilere yönelik çalışmaları düzenleme ve geliştirmeyi

[161] Yunus Emre Enstitüsü, 2020 Yılı…, s.149.
[162] TÖMER, "Misyon ve Vizyon", *http://tomer.ankara.edu.tr/misyon-ve-vizyon/*, (22.04.2022)

amaçlamaktadır.[163] Başkanlığa bağlı Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı, öğrencilerin öğrenimleri süresince ve sonrasında, Türkiye'yi daha iyi tanımalarına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca öğrencilerin mezuniyet sonrası geldikleri ülkelerle ilişkilerinin devamını sağlamayı amaçlamaktadır. Çeşitli alanlarda eğitim-öğretime yönelik faaliyetler yapmak, uluslararası öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik destek vermek, uluslararası öğrencilere konaklamadan sağlığa farklı alanlarda destek sağlamayı amaçlamaktadır.[164] Ayrıca yükseköğrenimin uluslararasılaşması ve Türkçe'nin yaygınlaşması amacıyla oluşturulan "Büyük Öğrenci Projesi" 2012 yılında hükümet burslarıyla birleştirilerek YTB'ye devredilmiştir.[165]

Balkanlarda devlet kuruluşları yanında vakıf, dernek ve ticari işletmeler de eğitim faaliyetinde bulunmaktadır. Bu sınıflandırma içerisinde en önemli kurum Maarif Vakfıdır. Millî Eğitim Bakanlığı dışında yurtdışında doğrudan okul açma yetkisine sahip tek kurum Maarif Vakfı'dır. Vakfın kuruluş amacı, "*kültür ve medeniyet etkileşimini ortak iyiye ulaştıracak bir yol olarak gören Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısı*" olarak tanımlanmıştır. Vakıf, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Makedonya, Macaristan ve Romanya'da 29 kurumla eğitim faaliyetinde bulunmaktadır.[166]

Yurtdışında eğitim faaliyetlerinde bulunan diğer bir vakıf ise Türkiye Diyanet Vakfı'dır. Vakıf yurtdışından gelen öğrenciler için ülke içerisinde eğitim faaliyetleri yürüttüğü gibi yurtdışında da eğitim faaliyetlerinde bulunmaktadır. Vakfın Bulgaristan'da 3 lise ve 1 enstitüsü ve Romanya'da eğitim desteğinde bulunduğu bir kolej vardır.[167]

---

[163] YTB, "Başkanlığımız", *https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2i* (26.03.2022).
[164] YTB, Faaliyet Raporu 2021, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara, 2021, s.10.
[165] Sahar Keykavosiiranagh, *Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Hegemonya*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bılımler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2015, s.105.
[166] Türkiye Maarif Vakfı, "Kuruluş Amacı", *https://turkiyemaarif.org/page/524-Turkiye-Maarif-Vakfi-12,* (22.04.2022).
[167] Türkiye Diyanet Vakfı, "Eğitim / Kültür", *https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/egitim-kultur/*, (27.03.2022).

İngilizce konuşulan ülkeler hala uluslararası öğrencilerin ana hedefi olsa da bu öğrenciler için yeni yerler olarak çeşitli bölgesel merkezler ortaya çıkmıştır. Türkiye'ye gelen öğrenci sayısına bakıldığında Türkiye'nin bu yeni ortaya çıkan bölgesel merkezlerden biri olduğu görülmektedir. Özellikle Balkanlar'dan gelen öğrenciler yurtdışında eğitim için Türkiye'yi tercih etmektedirler. Öğrencilerin Türkiye'yi seçmesinde sosyo-kültürel yakınlık yanında ekonomik ve akademik nedenler etkilidir.[168]

Türkiye'nin eğitim alanında Balkanlardaki yumuşak güç politikasının potansiyeli çok farklı kaynaklardan gelmektedir. Bu potansiyelin ortaya çıkmasında öncelikle bölgede yaşayan Türk nüfusu etkilidir. Balkan ülkelerinde anadilinin Türkçe olduğunu ve etnik kökeninin Türk olduğunu ifade eden kişilerin yanısıra Balkan ülkelerinden gelip Türkiye'de ikamet eden kişiler de vardır. Türkiye'de ikamet eden Balkan ülkeleri vatandaşları da ülke kültürünü ve dilini kendi ülkelerine aktarmada bir etkendir. Tablo 10'da Balkanlarda yaşayan Türklerin sayısı gösterilmiştir.

Tablo 10. Balkanlardaki Türk Nüfusu

Arnavutluk	714
Bulgaristan	648514
Hırvatistan	367
Karadağ	104
Kosova	18738
Macaristan	2500
Kuzey Makedonya	77959
Romanya	48690
Sırbistan	647
Slovenya	259
Yunanistan	180000

Tabloda görüldüğü üzere Balkan ülkelerinden Yunanistan'da 180000, Karadağ'da 104, Slovenya'da 259, Hırvatistan'da 367, Kosova'da 18738, Romanya'da 48690,

[168] Yaşar Kondakçı, Ömer Çalışkan, Betül Bulut Şahin, Mehmet Ali Yılık, Cennet Engin Demir, "Regional Internationalization in Higher Education between Turkey and The Balkans", *bilig,* 2016, s.287.

Makedonya'da 77959, Bulgaristan'da 648514[169], Macaristan'da 2500[170], Arnavutluk'ta 714[171], Sırbistan'da ise 647[172] Türk yaşamaktadır.

Türkiye'nin eğitim alanında Balkanlardaki yumuşak güç politikasının potansiyeli içinde bölgeyle olan tarihsel ilişkiler de önemlidir. 1361 yılında Edirne'nin alınması ve başkent yapılmasıyla birlikte Balkanlarla olan tarihi ilişkiler başlamış oldu. Balkan ülkelerinde Osmanlı döneminden kalma 170.856 tarihi eski yapı mevcuttur. Ayrıca cami, mescit, köprü, hamam, kaplıca, saat kulesi, çeşme ve benzeri 30.175 eser bulunmaktadır. Bunların yanında ticarethane olarak kullanılan 12.805 yapı bulunmaktadır.[173] Ülkenin tanınırlığının artmasında etken unsur olarak büyükelçilik, başkonsolosluk, askeri ataşelik, ticaret müşavirliği, eğitim müşavirlikleri ve din hizmetleri ataşelikleri ve benzeri kurumlar sayılabilir. Bu çerçevede Balkanlarda faaliyet gösteren 12 büyükelçilik, 10 başkonsolosluk, 3 silahlı kuvvetler ataşeliği, 10 ticaret müşavirliği, 4 kültür ataşeliği ve 3 tanede din işleri ataşeliği bulunmaktadır. Benzer şekilde Balkan ülkelerinin de Türkiye'de faaliyet gösteren kurumları mevcuttur.

Balkanlar ve Türkiye arasında tarihten gelen ve halen devam eden bağlar, eğitim alanında yumuşak güç oluşturulmasında oldukça önemlidir. Türkiye'nin Balkanlara olan coğrafi yakınlığı da bu etkinin arttırılması açısından bir potansiyel teşkil etmektedir. Ulaşım imkânları açısından bakıldığında bölge başta karayolu olmak üzere hava ve demir yolu ulaşım alternatiflerine sahiptir. Bölgeyle turistik ve ticari seyahat dışında akrabalık ilişkisine dayalı bir seyahat de mevcuttur. Sayılar kesin olmamakla birlikte Balkanlarda 1,5-2 milyon kadar Türk nüfusu yaşarken

---

[169] Ali BİLGİN, Balkan Yarımadası'nın Beşeri Coğrafya Özellikleri ve Türk ve/veya Müslüman Nüfus Varlığı, Yeni Türkiye 66/2015, s.943-971

[170] Hürriyet Gazetesi, "Macaristan Türk yatırımcı bekliyor" https://web.archive.org/web/20190425071712/http://www.hurriyet.com.tr/avrupa/macaristan-turk-yatirimci-bekliyor-30287589 (02.02.2023)

[171] Arnavutluk Cumhuriyeti İstatistik Müessesesi 2011 nüfus ve hâne sayımı s. 72, https://web.archive.org/web/20170808015849/http://www.instat.gov.al/media/177354/main_results__population_and_housing_census_2011.pdf (02.02.2023)

[172] Sırbistan Cumhuriyeti 2011 Nüfus, Hane halkı ve Mesken Sayımı, Uyruğa Göre Nüfus - 2.000'den az üyesi olan ve ikili olarak beyan edilen "diğer" etnik topluluklar, https://web.archive.org/web/20160417175637/http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/userFiles/file/Aktuelnosti/Etnicke_zajednice_sa_manje_od_2000_pripadnika_i_dvojako_izjasnjeni.pdf (02.02.2023)

[173] Rumeli Balkan Dernekleri Federasyonu, "Balkanlardaki Osmanlı Mimari Eserleri", *http://www.rubafed.org/?pnum=29&pt=Balkanlardaki*, (26.03.2022)

Türkiye'de 4 milyonun üzerinde Balkan ülkeleri vatandaşları yaşamaktadır.[174] Türkiye'den Balkanlara düzenli kara yolu, demiryolu ve hava yolu seferleri vardır. Ayrıca Yunan adalarına feribot seferleri yapılmaktadır.

Yukarıda anlatılan eğitimle doğrudan ilgili faaliyetler, bölgeyle olan tarihi ve kültürel geçmiş, bölgenin coğrafi yakınlığı ve ulaşım imkânlarının çeşitliliği Türkiye için bir avantaj teşkil etmektedir. Türkiye'nin Balkanlarda eğitim üzerinden bir yumuşak güç politikası uygulaması açısından birçok araca sahip olduğu görülmektedir. Türkiye uyguladığı ve uygulayacağı eğitim politikalarıyla bölgedeki yumuşak gücünü arttırmak istemektedir. Bu çerçevede Trakya Üniversitesi eğitim alanında bölgeye yakın bir kurum olarak kendi bünyesinde Balkanlarla ilgili birimler oluşturmakta, bu bölgeden öğrenci almakta, bölge üniversiteleriyle iş birliği yapmakta ve farklı birçok alanda çalışmalar yapmaktadır.

3.2. Trakya Üniversitesinin Balkanlar Üzerindeki Yumuşak Güç Potansiyeli

Üniversiteler, akademik ve araştırma kurumları olmanın yanı sıra, ev sahibi ülkeler için önemli yumuşak güç kaynaklarını oluşturmaktadır. Yükseköğrenim ve yumuşak güç arasındaki mantık basittir. Ülkelerin eğitim sistemini daha sempatik, ülke çıkarlarına göre davranmaya daha istekli, geleceğin politika yapıcılarından oluşan küresel bir nesil yetiştirmek, öğrencileri/akademisyenleri ülkeye çekerek ve onları ülkenin değerlerine ve kültürüne maruz bırakarak yumuşak güce katkı sağlayabilir. Uluslararası arenada böyle bir topluluğu yetiştirmek amacıyla hükümetler üniversiteleri etkin kullanmak için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Üniversiteler de kendi başlarına çeşitli girişimlerde bulunarak bu çabalara katkıda bulunabilirler.[175] Üniversitelerin yumuşak güce katkı sağlayabilmesi için ilgi çekici

[174] Türk Dünyası, "Balkanlarda 2 milyon Türkçe konuşan insan var", *https://old.qha.com.ua/tr/turk-dunyasi/quot-balkanlarda-2-milyon-turkce-konusan-insan-var-quot/176665/,* (26.03.2022)
[175] Utku Ali Riza Alpaydin, "How can universities contribute to the "soft power" of their states?", *https://runinproject.eu/how-can-universities-contribute-to-the-soft-power-of-their-states/,* (22.04.2022).

bir profil ve itibarlarının olması, ülkenin kültürünü iyi bir şekilde tanıtması, üniversite içi yapılanmaların etkin kullanılması, bürokratik işlemleri kolaylaştırmaları ve bunların hepsini birleştirecek bir çabanın olması gerekmektedir.

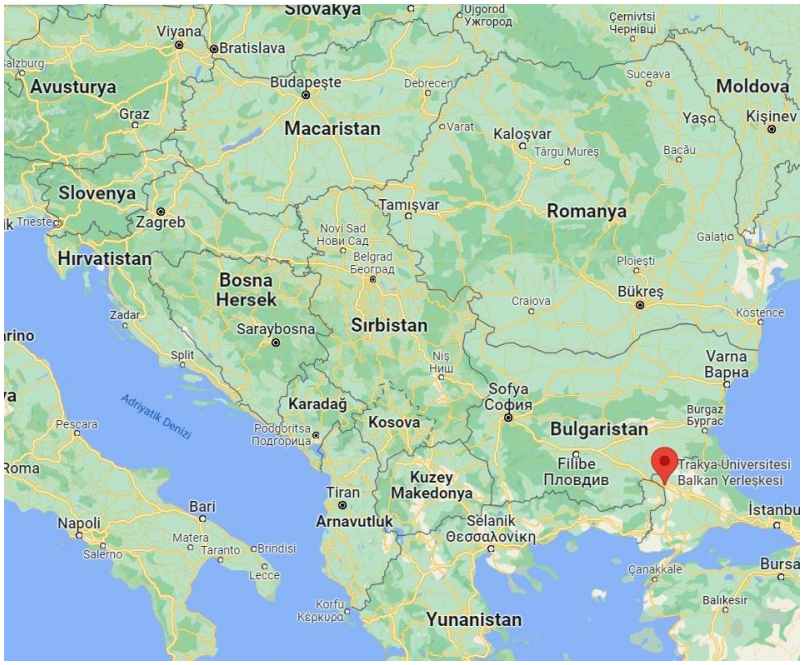
Üniversitelerin yumuşak güç açısından bir rol oynayabilmesi için öncelikle uluslararasılaşması gerekmektedir. Üniversitelerin uluslararasılaşması içinse bazı amaçlarının olması gerekmektedir. Bunları özet olarak şu şekilde sıralayabiliriz. Öncelikle yabancı öğrenci, araştırmacı ve akademisyenleri kendisine çekebilmelidir. Üniversiteler, uluslararası tanınırlık elde etmek için profil oluşturmaya, ek olarak markalaştırma ve pazarlama çabalarına yatırım yapabilirler. Üniversiteler zorlamaya dayanmayan iyi bir kültürel eğitim vermelidir. Bununla birlikte, geleneklerini, adetlerini, yaşam biçimini ve günlük işlerini kapsayan dil derslerinin ve kültürel eğitimlerinin sağlanması iyi bir girişim olabilir. Üniversiteler öğrenci kulüplerini aktif olarak kullanmalı ve uluslararası öğrencilerin katılımını teşvik etmelidir. Üniversite yönetimleri de, spordan kültürel etkinliklere, sosyal toplantılara vb. geniş bir yelpazede kültürlerarası etkinlikler düzenlemek için öğrenci kulüplerinden yararlanabilirler. Üniversiteler yabancı öğrenci ve akademik personeli bürokratik işlerle uğraştırmak yerine üniversitede kaldıkları sürenin tadını çıkarmalarına izin vermelidir. Son olarak üniversiteler tüm birimleriyle ortak bir çaba içinde olmalıdır. Yapılan çalışmaların nihai amacı uluslararası öğrencilerin, akademisyenlerin ve araştırmacıların güzel anılarla ayrılmalarını ve döndüklerinde ülkelerinde gönüllü elçi olmalarını sağlamaktır. Üniversiteler, bu önerileri uygulayarak, fikirlerin ve bilgilerin zenginleştirilmesine ve çapraz bilgi akışına katkılarıyla benzersiz uzmanlıklarını da beraberinde getiren ziyaretçilerden daha iyi bir konumda olacaklardır. Aynı zamanda, dünya çapında bir insan kaynakları ağı aracılığıyla devletlerinin değerli bir yumuşak güç varlığına ulaşmalarına yardımcı olacaklardır.[176]

Trakya Üniversitesi 1982 yılında Edirne'de kurulmuştur. Üniversite bünyesinde 14 fakülte, 10 meslek yüksekokulu, 4 yüksekokul, 5 enstitü, 1 konservatuvar ve 38 merkez bulunmaktadır. Üniversitenin 40.000'in üzerinde öğrencisi bulunmaktadır. Bu öğrencilerden 4430'u uluslararası öğrencidir.

[176] Utku Ali Riza Alpaydin, a.g.e.

Üniversite konum olarak Balkanlara oldukça yakındır. Grafik 3'de üniversitenin konumu gösterilmektedir. Trakya Üniversitesi'nin Balkan ülkelerine uzaklığı, Türkiye içindeki birçok şehre olan mesafeden daha kısadır. Üniversite'ye Bulgaristan (Sofya) 325km, Romanya (Bükreş) 410km, Makedonya (Üsküp) 580km, Kosova (Priştine) 669km, Sırbistan (Belgrad)726km, Arnavutluk (Tiran) 840km, Yunanistan (Atina) 937km, Karadağ (Podgoritsa) 995km, Bosna-Hersek (Saraybosna) 1042km, Macaristan (Budapeşte) 1100km, Hırvatistan (Zagrep) 1116km ve Slovenya (Lubliyana) 1252km'dir.

Grafik 3. Trakya Üniversitesi'nin Konumu

Kaynak: https://www.google.com/maps/place/Trakya+%C3%9Cnv.+Balkan+Yerle%C5%9Fkesi, (13.01.2023)

Trakya Üniversitesi coğrafi konum olarak Balkanlara yakınlık açısından oldukça elverişli bir konumda bulunmaktadır. Üniversitenin bu elverişli konumu bölgeyle olan ilişkileri de etkilemiş ve bölgeye yönelik faaliyetler üniversite bünyesinde yer almıştır. Üniversite bünyesindeki farklı enstitü ve merkezler bölgeyle ilgili çalışmalar yapmaktadır. Bu merkezler ve çalışma alanları alt başlıklarda açıklanmaktadır.

3.2.1. Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi

13 Mayıs 1994 tarih ve 21933 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan yönetmelik ile Trakya Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı olarak Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Merkezin kuruluş amacı; *"Balkan ülkelerinin ortak tarihi geçmişini, sanatsal ve kültürel varlıklarını, sosyal, siyasal ve ekonomik benzerliklerini araştırmak; bu alanda yurtiçinde ve yurtdışında kamu, özel ve tüzel kişi ve kuruluşlarla iş birliği yapmak; ekip çalışmalarını takip ve teşvik etmek;*

konferans, seminer ve paneller düzenlemek; sonuçları iç ve dış kamuoyuna makale, dergi ve kitaplar vasıtasıyla duyurmak"[177] olarak belirlenmiştir.

Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi, Balkanlara yönelik üniversitede atılan ilk somut adımlardan birisi olmuştur. Balkanlar üzerine sosyal bilimler alanında çalışmalara yer veren, yayın kurulu başkanlığı Prof. Dr. Toktamış Ateş tarafından yapılan, Balkan Araştırmaları Dergisi (ISSN 1301-9147) Nisan 1998 de yayınlanmıştır. Merkez akademik çalışmaların yanısıra Balkanlar konusunda sosyal ve kültürel faaliyetlerde de bulunmuştur.

20 - 21 Nisan 2000 tarihleri arası Türkiye'de ilk defa Uluslararası Balkan Sempozyumu düzenlenmiş, sempozyumda Balkan ülkelerinin beklentileri ve Avrupa Birliği' ne entegrasyon ana temaları işlenmiştir. Başbakan Eski Yardımcısı, Dışişleri Eski Bakanı ve Dışişleri Komisyonu Eski Başkanı Murat KARAYALÇIN, Trakya Üniversitesi Rektörü Osman İNCİ, Düzenleme Kurulu Başkanı Prof. Dr. Murat Tuğrul, Edirne Belediye Başkanı Cengiz VARNATOPU, Yükseköğretim Kurumu Yürütme Kurulu Üyesi Durmuş YALÇIN, Dış işleri Komisyon Üyesi ve Afyon Milletvekili Müjdat KARAYERLİ ve Edirne Valisi Mehmet CANSEVEN tarafından yapılan açılış konuşmalarından sonra ilk konferans "Balkanlar, Avrupa Birliği Ve Güvenlik" konusunda Büyükelçi Ali Hikmet Alp tarafından verilmiştir. [178]

Üniversitemizin 20. Kuruluş Yıldönümü Etkinlikleri çerçevesinde önemli bir rol üstlenmiş, 29 Mayıs 2003 tarihinde "Geçmişten Günümüze Türk- Bulgar İlişkileri" konulu bir uluslararası panel de düzenleyerek Balkan ülke üniversiteleri ile olan ilişkilerin geliştirilmesinde öncü birim olmuştur. Merkez Müdürü Doç. Dr. Sibel TURAN koordinasyonunda düzenlenen panele dönemin Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hasan Hayri TOK başkanlık etmiş, Bulgaristan Bilimler Akademisi Balkan Araştırmaları Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Agop GARABEDYAN, Prof. Dr. Cengiz

---

[177] Beyhan Karamanlıoğlu, *Trakya Üniversitesi: 30. Yılında Bir Balkan Üniversitesi (1982-2012),* Edirne, 2012, s.486.

[178] Trakya Üniversitesi, Haberler https://web.archive.org/web/20010111034700/http://www.trakya.edu.tr/Haberler/25.htm (08.02.2023)

HAKOV, Doç. Dr. Yordanka BİBİNA, Kalina PEYAVA ve Doç. Dr. İbrahim YALIMOV katılmışlardır.[179]

Günümüzde Edirne Karaağaç Semtinde bulunan, Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi alanı içerisinde yer alan, Karaağaç'ın tekrar Türk sımırlarına dahil edilmesini ve Lozan Anlaşmasında elde edilen diplomatik zaferi temsil eden Lozan Anıtının yapılması kararı Trakya Üniversitesi senatosunun 27.11.1996 tarihinde yapmış olduğu 7. toplantısında Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüklerinin ortaklaşa yaptıkları öneri sonucunda alınmıştır. Edirne'nin en çok ziyaret edilen noktalarından olan Lozan Anıtı, Kurtuluş Savaşımızın bir özeti, gururumuzun ve barışa dönük çağrımızın göstergesidir. Toplam 110 günde tamamlanan anıtın açılışı 19 Temmuz 1998 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından yapılmıştır. [180]

Fotoğraf 1. Lozan Anıtı

Kaynak: İnönü Vakfı, *https://www.ismetinonu.org.tr/trakya-universitesi-lozan-aniti-meydani-ve-muzesi/*, (06.04.2022).

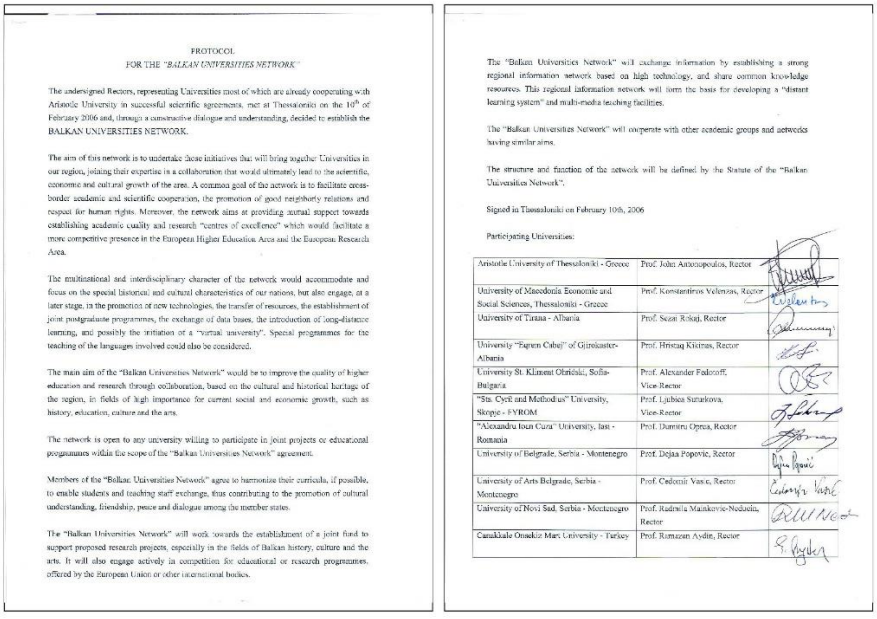
[179] Trakya Üniversitesi Rektörlüğü, https://web.archive.org/web/20040224014441/http://www.trakya.edu.tr/Haberler/060602_4.htm (30.06.2022)

[180] İsmet İnönü Vakfı, *https://www.ismetinonu.org.tr/trakya-universitesi-lozan-aniti-meydani-ve-muzesi/ (* 04.06.2022)

3.2.2. Balkan Üniversiteler Birliği (BUA)

Balkan coğrafyasında bulunan ülke üniversitelerinin bir birlik çatısı altında toplayarak ortak bilimsel ve kültürel etkinlikler gerçekleştirme fikrine yönelik ilk çalışmalar 11 üniversitenin (University of Tirana - Albania, University "Eqrem Cabej" of Gjirokaster - Albania, University St. Kliment Ohridski, Sofia - Bulgaria, "Ss. Cyril and Methodius" University, Skopje – Republic of North Macedonia, Aristotle University of Thessaloniki - Greece, University of Macedonia Economic and Social Sciences, Thessaloniki - Greece, "Alexandru Ioan Cuza" University, Iasi - Romania, University of Belgrade - Serbia, University of Arts Belgrade - Serbia, University of Novi Sad - Serbia, Canakkale Onsekiz Mart University - Turkey) imzaladıkları protokolle, 10 Şubat 2006 yılında Yunanistan, Selanik Aristoteles Üniversitesi ev sahipliğinde Balkan Üniversiteler Ağı adı altında (Balkan Universities Network) gerçekleşmiştir.[181]

Belge 1. Balkan Üniversiteler Ağı (BUN) Protokolü

PROTOCOL
FOR THE "BALKAN UNIVERSITIES NETWORK"

The undersigned Rectors, representing Universities most of which are already cooperating with Aristotle University in successful scientific agreements, met at Thessaloniki on the 10th of February 2006 and, through a constructive dialogue and understanding, decided to establish the BALKAN UNIVERSITIES NETWORK.

The aim of this network is to undertake those initiatives that will bring together Universities in our region, joining their expertise in a collaboration that would ultimately lead to the scientific, economic and cultural growth of the area. A common goal of the network is to facilitate cross-border academic and scientific cooperation, the promotion of good neighborly relations and respect for human rights. Moreover, the network aims at providing mutual support towards establishing academic quality and research "centres of excellence" which would facilitate a more competitive presence in the European Higher Education Area and the European Research Area.

The multinational and interdisciplinary character of the network would accommodate and focus on the special historical and cultural characteristics of our nations, but also engage, at a later stage, in the promotion of new technologies, the transfer of resources, the establishment of joint postgraduate programmes, the exchange of data bases, the introduction of long-distance learning, and possibly the initiation of a "virtual university". Special programmes for the teaching of the languages involved could also be considered.

The main aim of the "Balkan Universities Network" would be to improve the quality of higher education and research through collaboration, based on the cultural and historical heritage of the region, in fields of high importance for current social and economic growth, such as history, education, culture and the arts.

The network is open to any university willing to participate in joint projects or educational programmes within the scope of the "Balkan Universities Network" agreement.

Members of the "Balkan Universities Network" agree to harmonize their curricula, if possible, to enable students and teaching staff exchange, thus contributing to the promotion of cultural understanding, friendship, peace and dialogue among the member states.

The "Balkan Universities Network" will work towards the establishment of a joint fund to support proposed research projects, especially in the fields of Balkan history, culture and the arts. It will also engage actively in competition for educational or research programmes, offered by the European Union or other international bodies.

The "Balkan Universities Network" will exchange information by establishing a strong regional information network based on high technology, and share common knowledge resources. This regional information network will form the basis for developing a "distant learning system" and multi-media teaching facilities.

The "Balkan Universities Network" will cooperate with other academic groups and networks having similar aims.

The structure and function of the network will be defined by the Statute of the "Balkan Universities Network".

Signed in Thessaloniki on February 10th, 2006

Participating Universities:

Aristotle University of Thessaloniki - Greece	Prof. John Anninopoulos, Rector
University of Macedonia Economic and Social Sciences, Thessaloniki - Greece	Prof. Konstantinos Velenzas, Rector
University of Tirana - Albania	Prof. Skoti Rokaj, Rector
University "Eqrem Cabej" of Gjirokaster-Albania	Prof. Hristaq Kikitas, Rector
University St. Kliment Ohridski, Sofia-Bulgaria	Prof. Alexander Fadoroff, Vice-Rector
"Ss. Cyril and Methodius" University, Skopje - FYROM	Prof. Ljubica Sunakova, Vice-Rector
"Alexandru Ioan Cuza" University, Iasi - Romania	Prof. Dumitru Oprea, Rector
University of Belgrade, Serbia - Montenegro	Prof. Dejaa Popovic, Rector
University of Arts Belgrade, Serbia - Montenegro	Prof. Cedomir Vasic, Rector
University of Novi Sad, Serbia - Montenegro	Prof. Radmila Mainkovic-Nedeolic, Rector
Canakkale Onsekiz Mart University - Turkey	Prof. Ramazan Aydin, Rector

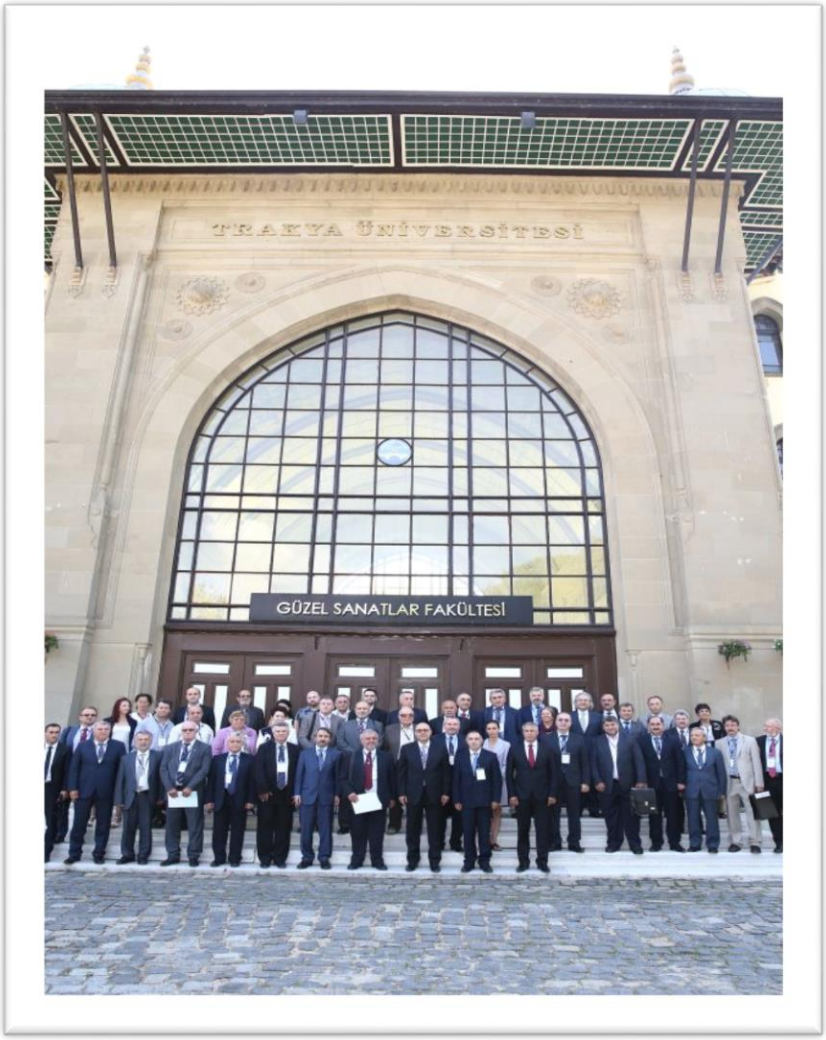
Kaynak: Selanik Aristoteles Üniversitesi, BUN, *https://www.auth.gr/en/networks-en/ (12.12.2019)*

[181] Selanik Aristoteles Üniversitesi, BUN, *https://www.auth.gr/en/networks-en/ (12.12.2019)*

Ancak birliğin ömrü uzun olmamış, günümüze ulaşamamıştır. Balkanlarda böyle bir birliğin eksikliğinin bilincinde olan Trakya Üniversitesi, 2014 yılında 31 üniversitenin katılımıyla, günümüzde 87 üyesi ile faaliyetlerini etkili bir şekilde sürdüren Balkan Üniversiteler Birliği'nin (BUA) kurulmasına öncülük etmiş, kalıcı sekretaryası Trakya Üniversitesi'nde kalmak üzere kurucu başkanlığını üstlenmiştir. Birliğin temel amacı, Balkan bölgesindeki üniversiteler, kütüphaneler, araştırma merkezleri aracılığıyla ortak küresel değerler temelinde, çağın gereklerini göz önünde bulundurarak geleceğe yön veren bir vizyon belirlemektir. Ayrıca dil, kültür, sanat, tarih, ekonomi, eğitim ve spor alanlarında bilimsel bir ağ oluşturmak ve bu alanlarda ortak bilimsel çalışmalar yapmak birliğin amaçları arasındadır.[182] Kurulduğu günden bu yana birincisi 11 Eylül 2014 ve ikincisi 8 Ekim 2015 tarihlerinde Trakya Üniversitesi ev sahipliğinde, Üçüncüsü 24-25 Mart 2017 tarihleri arası Bulgarsitan'da Sofia St. Kliment Ohridski Üniversitesi ev sahipliğinde, dördüncüsü 30-31 Mart 2018 tarihleri arası Makedonya'da Tetova Üniversitesi ev sahipliğinde, beşincisi 16 – 18 Nisan 2019 tarihleri arası Yunanistan'da Selanik Aristoteles Üniversitesi ev sahipliğinde ve son olarak 12-15 Ekim 2022 tarihlerinde Romanya'da Bükreş Üniversitesi ev sahipliğinde olmak üzere toplam 6 toplantı düzenlenmiştir.

[182] BUA, *http://www.baunas.org/content/aims-and-objectives.html*, (04.04.2022)

Fotoğraf 2. Balkan Üniversiteler Birliği, Birinci Toplantısı

Kaynak: Balkan Üniversiteler Birliği, *https://baunas.trakya.edu.tr/pages/photos-from-the-first-meeting-of-bua* (06.02.2023)

30 üniversiteden 116 katılımcıyı buluşturan, Bükreş Üniversitesi ev sahipliğinde Karadeniz Üniversiteler Ağı (BSUN) ile ortaklaşa "Karadeniz ve Balkan Bölgelerinde Diyalog ve İşbirliği" başlığı altında yapılan ortak kongrede ve altıncı toplantıda alınan karar ile yedinci toplantının 2023 yılında dönem başkanı seçilen Bosna Hersek - Tuzla Üniversitesi'nde yapılması kararlaştırılmıştır.[183]

[183] Balkan Üniversiteler Birliği, Altıncı Toplantı Faaliyet Raporu, *https://bys.trakya.edu.tr/file/open/28270768* (05.02.2023)

Fotoğraf 3. Balkan Üniversiteler Birliği, Altıncı Toplantı

Kaynak: Balkan Üniversiteler Birliği, *https://baunas.trakya.edu.tr/pages/photos-from-the-sixth-meeting-of-bua* (06.02.2023)

Günümüzde 87 üyesi bulunan, şu ana kadar 26 Elektronik Bülten yayınlayan Balkan Üniversiteler Birliği kültürel akademik ve sosyal faaliyetlerine giderek çoğalan üye sayısı ile devam etmektedir.

Birlik yukarıda sayılan amaçlara ulaşmak için bazı hedefler belirlemiştir. Bu hedefler;

- *Bölgenin önemini göz önünde bulundurarak kültürlerarası diyaloğu geliştirmek,*
- *Geçmişten geleceğe kalıcı ve sağlam bilimsel iş birlikleri oluşturmak,*
- *Bilim ve akademik dünyada aktif, tanınan, takip edilen ve tercih edilen üniversitelerle küresel ölçekte bir dernek kurmak,*
- *Ortak bilimsel çalışmalar, araştırmalar ve yenilik çalışmaları yapmak,*
- *Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin etkinliğinin artırılmasına yönelik yöntem, teknik ve işbirliği imkânları sağlamak,*
- *Ortak kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler düzenlemek,*

- *Akademik personel için değişim programları düzenlemek (Erasmus ve Mevlana Değişim Programları gibi),*
- *Öğrenciler için değişim programları düzenlemek (Erasmus ve Mevlana Değişim Programları gibi),*
- *Karşılıklı akreditasyon sürecini yürütmek,*
- *Ortak diploma programları düzenlemek,*
- *Balkan Dillerinde eğitim düzenlemek,*
- *Akademisyenler arasında bilgi alışverişini sağlayacak bir iletişim ağı oluşturmak,*
- *Sanal uzmanlık rezervleri oluşturmak için Ortak bilimsel araştırma projeleri hazırlamak, yürütmek ve uygulamalarını yapmak olarak sıralanabilir.*[184]

3.2.3. Balkan Kütüphaneler Birliği (BLU)

Balkan Kütüphaneler Birliği Trakya Üniversitesi'nin çabalarıyla 2009 tarihinde kurulmuştur. Birliğin genel amacı, "*Balkan kültürel mirasının korunmasını sağlamak, Balkan kütüphanelerindeki koleksiyonlara erişimi iyileştirmek ve daha verimli kütüphane bilgi hizmetleri sağlamak için Balkan'daki her tür kütüphanenin ulusal sınırları aşan işlevsel bir ağ haline gelmesine yardımcı olmak*" olarak açıklanmıştır.[185]

Trakya Üniversitesi belirlemiş olduğu misyon ve vizyon gereği ve sahip olduğu coğrafi konum itibarıyla, Balkan üniversiteleriyle iş birliği çabaları içerisindedir. Bölgedeki birçok üniversiteyle iş birliği içinde olan üniversite bu iş birliklerine paralel olarak kütüphanecilik alanında da iş birliği yapmıştır. Üniversite Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nca 2008 yılında kütüphanecilik ile ilgili bir sempozyum düzenlenmiş bu sempozyumun akabinde 6 ülkeden 10 kurum (Trakya Üniversitesi Kütüphanesi, Edirne Halk Kütüphanesi, Türkiye Kütüphaneler

[184] Balkan Üniversiteler Birliği, *http://www.baunas.org/content/aims-and-objectives.html*, (04.04.2022)
[185] Balkan Üniversiteler Birliği, BLU, *http://balkanlibraries.org/Default.aspx?sec=2*, (07.04.2022).

Birliği, Marmara Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü İstanbul/Türkiye, St. Kliment Ohridski Sofya Üniversitesi Kütüphanesi Sofya/Bulgaristan, Kütüphane Çalışmaları ve Bilgi Teknolojileri Üniversitesi Sofya/Bulgaristan, Tarım Bilimleri ve Veterinerlik Üniversitesi Ion Ionescu de la Brad İaşi/Romanya, Belgrade Üniversitesi Svetozar Marković Kütüphanesi Belgrad/Sırbistan, Kosova Ulusal ve Üniversite Kütüphanesi Priştine/Kosova, Derviš Sušić Halk ve Üniversite Kütüphanesi Tuzla/Bosna Hersek) 2009 yılında Balkan Kütüphaneler Birliği'ni (Balkan Libraries Union-BLU) kurmuşlardır.[186] Birliğin halen 26'sı Türkiye, 8'i Bulgaristan, 7'si Romanya, 3'ü Kuzey Makedonya, 2'si Sırbistan, ve birer tane Moldova, Kosava, Bosna Hersek ve Arnavutluk'ta olmak üzere 50 üyesi bulunmaktadır.[187]

3.2.4. Balkan Araştırma Enstitüsü

Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü 26 Şubat 2010 tarihinde kurulmuştur. Balkan Araştırma Enstitüsü bünyesinde Balkan Tarihi, Balkan Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler, Balkan Dilleri ve Edebiyatları ile Balkan Müzik Kültürleri Anabilim Dalları açılmıştır.

Sosyal Bilimler alanında, Balkanlar üzerine özgün çalışmalara yer veren ve uluslararası hakemli bir dergi olan Balkan Araştıma Enstitüsü Dergisi (ISSN: 2147-1371) enstitü tarafından yayınlanmaktadır. Günümüzde 19 yayını bulunan Enstitü, vizyonu ve misyonu çerçevesinde, 6 Sempozyum, 10 panel, 1 toplantı, 7 Çalıştay, 8 Balkan Öğrenci Çalıştayı, 27 Konferans, 6 Sergi ve Müzik Dinletisi düzenlemiş, bir defa da Türkçe Yaz Okulu açmıştır.[188] Ayrıca balkanlarda yaşanan önemli gelişmelerin, öne çıkan haberlerin yer aldığı haftalık Balkan Raporunu yayınlamaktadır.[189]

[186] Recep Zago, "Balkan Kütüphaneler Birliği", *Türk Kütüphaneciliği*, 28, 2, 2014, s.211.
[187] Balkan Üniversiteler Birliği, BLU, *http://balkanlibraries.org/Default.aspx?sec=5* (06.2.2023)
[188] Balkan Araştırma Enstitüsü, https://bae.trakya.edu.tr/pages/faaliyetlerimiz, (07.02.2023)
[189] Balkan Araştırma Enstitüsü, Balkan Raporları https://balkanraporu.trakya.edu.tr/ (07.02.2023)

Enstitünün misyonunu "*Evrensel nitelikte bilgi ve teknoloji ile donanmış; Cumhuriyet'in temel değerlerine bağlı; araştırmacı, katılımcı ve paylaşımcı; Türkiye'nin ve insanlığın sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişimi için bilgiye ulaşmayı, bilgi üretmeyi ve yaymayı görev edinmiş; kültürel birikime ve iletişim becerisine sahip, millî ve evrensel değerlere saygılı bireyler yetiştirerek dünya ve Balkan halklarının barış ve kardeşliğine katkıda bulunmaktır. Balkan Araştırmaları Enstitüsü yapacağı bilimsel araştırma ve çalışmalarla Türkiye'de Balkan devletlerinin siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal yapılarının daha iyi anlaşılmasını sağlamak suretiyle Ankara'nın Balkanlara yönelik isabetli politikalar üretmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Enstitümüz diğer yandan da Balkan ülkelerine yönelik yüksek lisans ve doktora programları yürüterek Türkiye'de Balkan araştırmaları alanındaki akademik boşluğu doldurmayı hedeflemek*" olarak belirlenmiştir.

Enstitünün vizyonu olarak "*Geleceğe uzanan bir köprü olma hedefi ile ulusal ve uluslararası düzeyde bilim, sanat ve kültür alanlarında lider, tercih edilen ve saygınlığı olan bir üniversite olan Trakya Üniversitesinin bu vizyonunu özümseyerek, ülke ve üniversitemizin Balkanlarla olan ilişkilerini önemseyen ve bu anlamda üreteceği bilgi ve gerçekleştireceği projelerle Balkanlara ait dil, tarih, kültür, sanat, sosyal ve ekonomi konularında güçlü, güvenilir, saygın bir eğitim ve araştırma kurumu olmaktır. Özellikle Trakya Üniversitesi ve Balkan ülkelerinin üniversiteleri ve akademik kuruluşları arasında hâlihazırda mevcut olan ikili ilişkileri akademik alanda somutlaştırarak Türkiye ile bölge ülkeleri arasındaki akademik ilişkilere ivme kazandırmak istiyoruz*" olarak belirlenmiştir.[190]

3.2.5. Balkan Arboretumu ve EDTU Herbaryumu Uygulama ve Araştırma Merkezi

[190] Balkan Araştırma Enstitüsü, "Vizyon ve Misyon", *https://bae.trakya.edu.tr/pages/misyon-ve-vizyon*, (04.04.2022).

Merkez 2014 yılında kurulmuştur. Trakya Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü içerisinde yer almaktadır. Kuruluş Amacı;

"a) Küreselleşme ile nüfus, üretim, çevre kirliliği ve yenilenebilir olmayan doğal kaynakların tüketiminin doğal büyümenin önüne geçmesinin engellenmesi amacıyla başta bölge yaşayanlarının yaşam kalitesinin arttırılması için biyoçeşitliliğin korunarak gen bankası oluşturulmasına yönelik Üniversite yerleşkesinde iklim flora özelliği açısından fırsatları barındıran yirmi hektarlık alanda Balkan Arboretumu kurularak ***yerel, bölgesel, ülkesel ve küresel kişi ve kuruluşların dikkat ve erişilebilirliğini sağlayarak sürdürülebilir kalkınmaya katkı vermek***.

b) EDTU Herbaryumunun fiziki alanının görünürlüğünün ve tüm ilgili kişi ve kurumların yararlanma alanını geliştirmek, arboretum kurulması ve gelişim sürecinde materyallerinin kaynak olarak değerlendirilmesini sağlamak, yeni materyallerin sağlanması için fiziki ve insan kaynakları donanımını güçlendirmek.

c) Balkan Arboretumu ve EDTU Herbaryumunun bir bütün olarak küresel ağlar ilişkilerinin sağlanarak küresel kurumsallaşmasını sağlamak."

olarak açıklanmıştır.[191]

3.2.6. Dış İlişkiler Araştırma ve Uygulama Merkezi

Trakya Üniversitesi Dış İlişkiler Uygulama ve Araştırma Merkezi 2017 yılında kurulmuştur. Merkezin amacı; *"Üniversitenin uluslararası platformlarda tanıtımını yapmak, kültürel ve bilimsel konularda uluslararası ilişkileri geliştirmek, öğrenciler ve akademik personelin entelektüel, kültürel, kişisel deneyimlerini zenginleştirmek, geliştirmek ve Üniversitenin yurt dışına açılma stratejisi çerçevesinde çeşitli faaliyetlerle destek olarak dünya standartlarında bilimsel faaliyet üretilmesi ve*

[191] Trakya Üniversitesi, Balkan Arberetumu EDHU Herbaryumu Uygulama ve Araştırma Merkezi, Hakkımızda. *https://tubahem.trakya.edu.tr/pages/hakkimizda (07.02.2023)*

eğitim–öğretim sunulmasına katkıda bulunmak."[192] olarak tanımlanmıştır. Bünyesinde Erasmus Kurum Koordinatörlüğü, Mevlana Kurum Koordinatörlüğü, Farabi Kurum Koordinatörlüğü, Balkan Üniversiteler Birliği Sekretaryası, Balkanlar politikasına paralel olarak işlevini sürdüren Dış İlişkiler Koordinatörlüğünü ve Uluslararası Öğrenci Ofisini barındırmaktadır.[193]

Uluslararası Öğrenci Ofisi üniversiteye gelecek uluslararası öğrencileri bilgilendirmek, başvuru, tercih ve kayıt işlemleri konusunda yardımcı olmaktadır. Üniversitede eğitim gören uluslararası öğrencilere eğitim süreleri boyunca destek olmak amacıyla kurulmuştur.[194]

Birim üniversitemizin Balkan Politikası kapsamında, gelen öğrencilerin motivasyonlarının artması, uyum süreçlerini hızla tamamlamaları ve kendi kültürlerini tanıtma fırsatı sunmak amacıyla etkinlikler düzenlemekte, Bulgaristan Türkleri Öğrenci Topluluğu, Uluslararası Kültürel Etkileşim Topluluğu gibi öğrenci topluluklarının düzenledikleri etkinliklere de destek sağlamaktadır. Şu ana kadar uluslararası öğrencilere yönelik 67 sosyal ve kültürel etkinlik düzenlemiş, 4 Elektronik Bülten yayınlamıştır[195][196] Aynı zamanda öğrenim gören uluslararası öğrencilerin katkılarıyla hazırlanan kurumsal iletişim ve kültür sanat dergisi olan Rumeli Köprüsü'nü yayınlamaktadır.

3.2.7. Rumeli İslam ve Sanatları Uygulama ve Araştırma Merkezi (RUMİSAM)

2020 yılında kurulan merkezin amacı; "Balkan toprakları ve bu toprakların kapsadığı alan olan Rumeli bölgesinin tarih içerisinde ve günümüzde oynadığı siyasi,

---

[192] Resmi Gazete, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/03/20170319-2.htm (07.06.2022)
[193] Trakya Üniversitesi Dış İlişkiler Uygulama ve Araştırma Merkezi, "Hakkımızda", *https://disiliskiler.trakya.edu.tr/pages/hakkimizda,* (04.04.2022).
[194] Trakya Üniversitesi, "Uluslararası Öğrenci Ofisi", *https://student.trakya.edu.tr/pages/hakkimizda*, (05.04.2022).
[195] Trakya Üniversitesi, Dış İlişkiler Araştırma ve Uygulama Merkezi, Etkinliklerimiz, https://disiliskiler.trakya.edu.tr/ (07.02.2023)
[196] Trakya Üniversitesi, Dış İlişkiler Araştırma ve Uygulama Merkezi, E-Bülten, https://disiliskiler.trakya.edu.tr/(07.02.2023)

stratejik ve kültürel hayatı etkileyen İslam'ın ilim, düşünce ve sanat yönüne ilişkin, bölgesel ve küresel ölçekte çalışma yapmak ve yapılacak çalışmaları teşvik etmek" olarak belirlenmiştir.[197]

Misyonu *"Balkanlardaki Osmanlı mirasına katkıda bulunmak üzere paydaş olarak kabul ettiği tüm kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmak, öz kaynaklarını üreterek araştırmalar yapmak ve mevcut alt yapımız ile hizmet vermek."* olarak belirleyen merkezin vizyonu ise *"Ülkemizin ve bölgemizin dini, tarihi ve estetik şuurunun gelişmesine öncülük eden bir merkez olmak."' tır.*[198]

Merkez ayrıca Balkan Üniversiteler Birliğini oluşturan Üniversitelerin İlahiyat Fakülteleri tarafından çıkarılan Rumeli İslam Araştırmaları Dergisinin (ISSN: 2564-7903) yayın işlerini de yürütmektedir. Selimiye Konuşmaları ve Rumeli Konuşmaları başlığı altında ikisi yüz yüze, beşi dijital ortamda toplam 7 konferans ve Gençlik - İyilik Temalı Hüsn-i Hat Sergisi düzenlemiştir.[199]

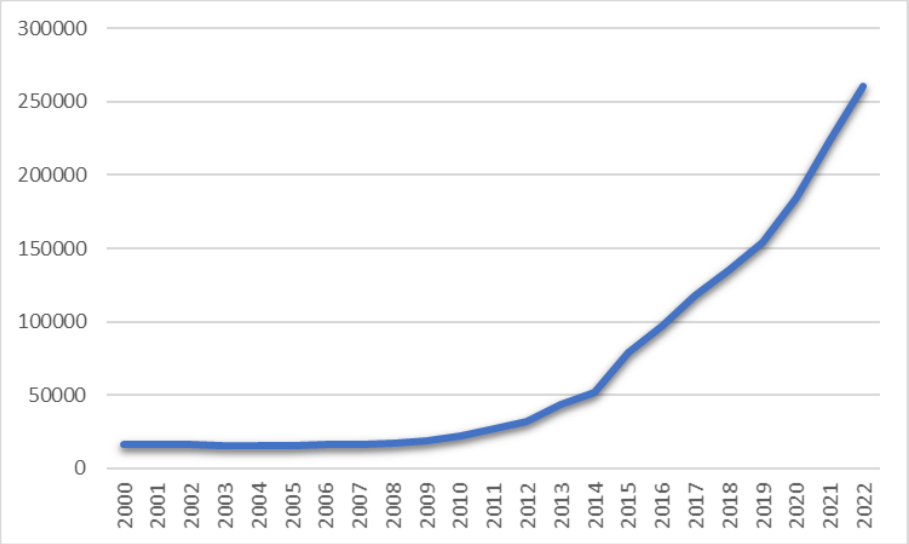
3.3. Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler

Uluslararası eğitime katılımın en doğrudan göstergesi, bir ülkede gelen ve giden uluslararası öğrencilerin varlığı olarak algılanmaktadır. Uluslararası eğitim için seyahat eden öğrenci sayısı ülkenin ne kadar uluslararasılaştığının önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Genel olarak, ülkeler arasında hareket eden öğrenciler yükseköğrenim için başka bir ülkeye giden ve ev sahibi ülkede bir yıldan fazla kalan kişiler olarak kabul edilmektedir. Bu öğrenciler ev sahibi ülkede öğrenci vizesine sahiptirler ve yerleşik olmayan statüsündedirler. Bu öğrencilerle, kısa süreli değişim programları ve yurt dışı eğitim gezilerinde bulunan öğrenciler aynı kapsamda değerlendirilmemektedir. Türkiye'de uluslararası öğrenci "her derece ve daldaki eğitim kurumlarında öğrenim gören veya Türkçe kurslarına katılan T.C.

[197] Resmi Gazete, *https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200316-7.htm* (07.02.2023)
[198] Trakya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, RUMİSAM, https://bys.trakya.edu.tr/file/open/19083150 (07.02.2023)
[199] Trakya Üniversitesi, Merkezler, Rumeli İslam ve Sanatları Uygulama ve Araştırma Merkezi, *https://ilahiyat.trakya.edu.tr/staff_group/rumisam* (07.02.2023)

uyruğunda bulunmayan kişi…" olarak kabul edilmiştir.[200] Grafik 4'de yıllar itibarıyla Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayılarını gösterilmektedir.

Grafik 4. Türkiye'deki Uluslararası Öğrenci Sayıları (2000-2022)

Kaynak: https://www.studyinturkey.gov.tr/StudyinTurkey/_PartStatistic (10.01.2023)

Grafik 4'de açık olarak görüleceği gibi Türkiye'de uluslararası öğrenci sayısı 2010 yılına kadar yatay bir seyir izlemiştir. Yani yıllar itibarıyla Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında belirgin bir değişme olmamıştır. 2010 sonrası dönemde ise Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenci sayısında hızlı bir artış görülmektedir. Bu artışta kurum ve kuruluşların uyguladığı programlar yanında Türkiye'deki üniversite sayısının artışı da etkilidir. 2023'te Türkiye'ye gelecek uluslararası öğrenci sayısının 300.000'i aşması beklenmektedir. Türkiye 2010 yılında dünyadaki uluslararası öğrencilerin %0,55'ini ağırlarken bu rakamın 2023 yılında %1,5'e yükseleceği hesaplanmıştır. Bu oranlarda göstermektedir ki Türkiye yıllar itibarıyla uluslararası öğrencilerin tercih ettiği bir lokasyon olmaya başlamıştır.

Türkiye Avrupa'daki ülkelerle karşılaştırıldığında nüfusa göre en fazla üniversite öğrencisine sahip ülkedir. Ancak uluslararası yükseköğretim öğrencisi

[200] Erdem Yıldız, *Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Dönemlerinde Yumuşak Güç Olarak Üniversiteler ve Trakya Üniversitesi Örneği*, (Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 2019, s.33.

oranında OECD üyeleri içinde sondan dördüncü sırada yer almaktadır. Türkiye'de 100 yükseköğretim öğrencisi içerisinde uluslararası öğrenci sayısı 2 iken bu oran İngiltere'de 19, Almanya'da 10, Yunanistan'da ise 4'tür. Türkiye'de yaklaşık olarak 1000 kişiden 95'i üniversite öğrencisi iken Avrupa ülkelerinde bu oran yaklaşık 40'tır. Oranın yüksek olmasına rağmen Türkiye burs ve benzeri imkânlarla ülkeye uluslararası öğrenci çekmeye de çalışmaktadır. Her düzeyde çalışma yapılmasına rağmen uluslararası öğrenci sayısı açısından istenilen seviyeye gelinememiştir.[201]

3.4. Trakya Üniversitesi'nde Uluslararası Öğrenciler

Trakya Üniversitesi 1982 yılında kurulmuş bir üniversitedir. Üniversitenin Edirne merkezde 7 yerleşkesi (Balkan Yerleşkesi, İsmail Hakkı Tonguç Yerleşkesi, Ayşekadın Yerleşkesi, Makedonya Yerleşkesi, Ahmet Karadeniz Yerleşkesi, Sarayiçi Yerleşkesi, Karaağaç Yerleşkesi) dışında Keşan (Hersekzade Yerleşkesi), Uzunköprü (Mimar Muslihiddin Yerleşkesi), Havsa (Hakan Okursoy) ve İpsala'da (Evrenos Gazi Yerleşkesi) yerleşkeleri bulunmaktadır. Üniversitenin Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı 2022-23 verilerine göre üniversitenin 41.973 öğrencisi bulunmaktadır.[202] 2023 yılı Ocak ayı itibari ile aktif olarak üniversitede öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı 4.430 olup uyruklarına ve kayıt yıllarına göre Tablo 11'de gösterilmiştir.

[201] EURONEWS, "Türkiye'de ne kadar yabancı öğrenci var, uluslararası öğrenci sayısı kaç?", *https://tr.euronews.com/2022/02çşlp0/14/turkiye-uluslararas-ogrenci-oran-nda-oecd-de-sondan-4-s-rada*, (05.04.2022)

[202] Trakya Üniversitesi, "Öğrenci Sayıları", *https://oidb.trakya.edu.tr/pages/ogrenci-sayilari#.WTf4hWiLS71*, (12.01.2023).

Tablo 11. Aktif uluslararası öğrenci sayıları

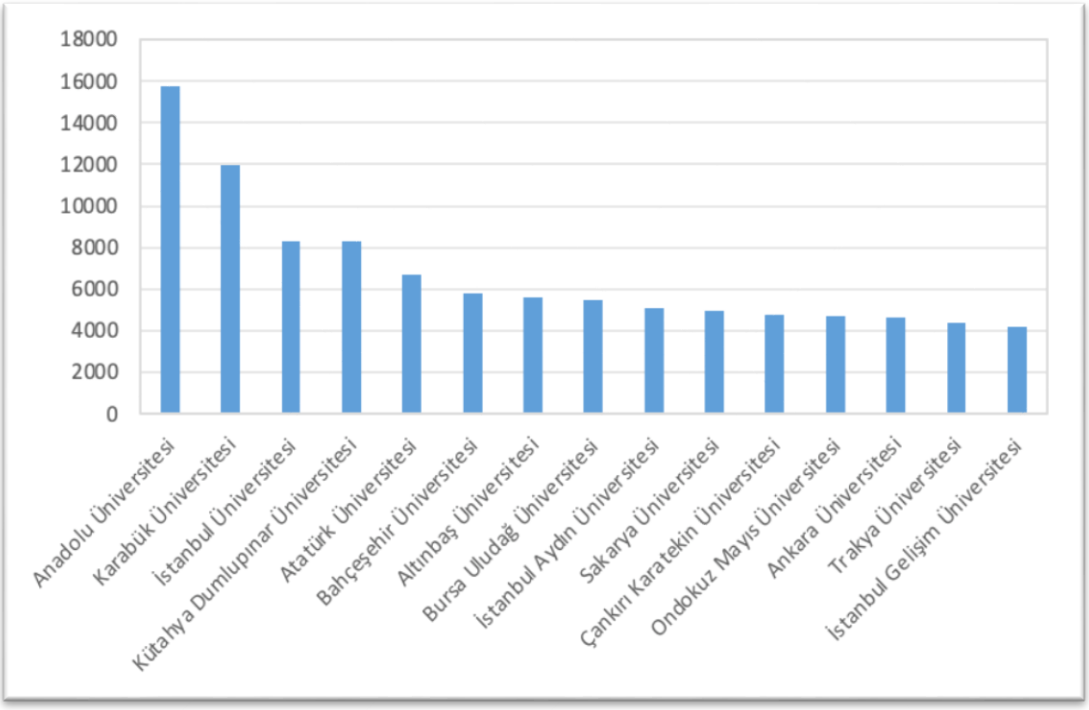
UYRUK	Öğrenci Sayısı	Kayıt Yılı														
		2006	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ABD	4													1		3
AFGANİSTAN	81						1	1	1	1		3	24	11	26	13
ALMANYA	60										1	7	11	12	13	16
ARNAVUTLUK	158								1	7	11	26	30	25	29	29
AVUSTRALYA	1															1
AVUSTURYA	5												2		2	1
AZERBAYCAN	107		1					1			6	13	46	18	11	11
BELÇİKA	4												2	1		1
BELİRTİLMEMİŞ	1															1
BENİN	1															1
BOSNA-HERSEK	15								1			5	2		7	
BREZİLYA	1												1			
BULGARİSTAN	1109				1	2	1	2	9	22	42	118	261	263	170	218
CAD	1														1	
CEZAYİR	3					1								1		1
ÇİN	7											1	4	1		1
DANİMARKA	2											2				
ENDONEZYA	26													2	8	16
ETİOPYA	11														3	8
FAS	1															1
FİLİSTİN	9											1	2		4	2
FRANSA	4												2		2	
GAMBİA	7											5	2			
GANA	1															1
GİNE	1														1	
GİNE BİSSAU	2												1		1	
GKRY	1												1			
GÜRCİSTAN	2												1		1	
HOLLANDA	3											1		1	1	
IRAK	11										1		3	2	2	3
İNGİLTERE	2														1	1
İRAN	55				1				1				3	8	30	12
İRLANDA	2													2		
İSPANYA	1														1	
İSVİÇRE	4												1	1	1	1
İTALYA	2													1		1
JAPONYA	1															1
KAMERUN	6												1		1	4
KANADA	1														1	
KARADAĞ	28					1	1		1	1	3	4	7	2	3	5
KAZAKİSTAN	36											3	1		23	9
KIRGIZİSTAN	6												4	1	1	
KONGO	1											1				
KOSOVA	466		1		3			3	3	8	26	42	88	109	104	79
KUVEYT	1												1			
KKTC	17				1							1		2	5	8
KUZEY MAKEDONYA	156				1		1		4	9	14	16	31	26	27	27
LİBYA	2														2	
MALAWİ	1				1											
MISIR	62										1	1	17	9	26	8
MOGOLİSTAN	1												1			
MOLDOVA	22											2	4	7	5	4
MORİTANYA	6												1		5	
NİJERYA	4													2	2	
ÖZBEKİSTAN	26												5	7	5	9
PAKİSTAN	1															1
POLONYA	1												1			
ROMANYA	16									1	3	1	5	3	2	1
RUSYA	25							1					3	5	9	7
SIRBİSTAN	58					1				1	3	5	19	10	11	8
SOMALİ	62											2	33	5	20	2
SUDAN	6														5	1
SURİNAM	1														1	
SURİYE	252				1						2	12	75	90	65	7
TACİKİSTAN	12						1					2	3	1	5	
TAYLAND	1														1	
TÜRKMENİSTAN	388					2			1	4	17	55	98	118	27	66
UKRAYNA	14											1		1	9	3
URDUN	10				1								2		7	
YEMEN	26							1	2		1			2	17	3
YUNANİSTAN	1009	1	1	2	2	2	1	1	13	14	62	140	223	152	173	222
TOPLAM	**4430**	**1**	**3**	**2**	**12**	**9**	**6**	**10**	**37**	**68**	**193**	**470**	**1022**	**902**	**877**	**818**

Kaynak: Trakya Üniversitesi, Dış İlişkiler Arş. ve Uyg. Merkezi, (13.01.2023 tarih ve 389417 sayılı yazı)

Hâlihazırda öğrenim gören uluslararası öğrenciler 69 farklı ülkeden gelmektedir. Bu ülkelerden en fazla öğrenci Bulgaristan'dan (1109) gelmekte olup bu ülkeyi 1009 öğrenciyle Yunanistan takip etmektedir. Balkan ülkelerinden gelen toplam öğrenci sayısı ise 3.015 tir. Yani üniversitedeki hâlihazırda öğrenim görmekte olan öğrencilerin yaklaşık %70 i balkan ülkelerinden gelmiştir.

Diğer taraftan Trakya Üniversitesi 4430 öğrencisi ile Türkiye'de en çok uluslararası öğrenciye sahip üniversiteler sıralamasında 14. sırada yer almaktadır.

Grafik 5. En fazla uluslararası öğrenciye sahip üniversiteler

Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi, Yükseköğretim İstatistikleri, 2021-2022 Öğretim Yılı, *https://istatistik.yok.gov.tr/* (13.01.2023)

Mezun öğrenciler açısından uluslararası öğrencilere bakıldığında 1982 yılından günümüze kadar **3352** uluslararası öğrenci mezun olmuştur. Bu öğrencilerin yıllara göre dağılımı Tablo 12'de gösterilmektedir.

Tablo 122. Mezun uluslararası öğrenci sayıları (1982-2023)

Uyruğu	Ülkere Göre Mezun	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
A.B.D.	2																																						1	1	
AFGANİSTAN	31										1													1			1				1	2			1	2	7	6	6	3	
ALMANYA	18																							1				1			2			1	1	2	3	1	2	4	
ARNAVUTLUK	77																					1	1	1		1	1	1				5	3	4	4	12	10	10	8	15	
AVUSTURYA	3																																		2					1	
AZERBAYCAN	96							1				3		5	2	2	1	2			6	5	2	1	3	3	1	2	2	3	4	3	3	3	5	5	7	16	6	
BELÇİKA	1																										1														
BOSNA-HERSEK	13																															1	1	1	2	2	3	1	2	
BOTSVANA	1																																	1						
BULGARİSTAN	738															1	2		1		1	1	4	10	9	1	7	5	6	6	13	14	29	59	70	84	65	78	115	155	2
CAD	1																																						1		
CEZAYİR	3																																	1				1	1		
ÇİN	5																														1				1	1		2		
DİĞER	34																3		2	3	4	7	5	1	2				2							5				
ENDONEZYA	2																																		1			1		
ETİOPYA	1																		1																						
FAS	1																																			1				
FİLİSTİN	9										1											1	1	1			1					1				1		1		1	
GAMBİA	2																					1													1						
GİNE BİSSAU	1																																	1						
HIRVATİSTAN	1																																						1		
IRAK	7		1													1											1				1					1	1			1	
İRAN	31		4		1	1	2	2	1	1		1					1		1		1		1	1	1				1	1		3	1	1	1	2	1	1		
İSPANYA	1																																		1						
İSRAİL	1																						1																		
KAMERUN	2																																			1				1	
KANADA	1																																				1				
KARADAĞ	28																								1		1					1		1	1	5	2	5	6	5	
KAZAKİSTAN	14												3		1	1			1			1								1			2		3		1			
KENYA	6																													1		1	2	2						
KIRGIZİSTAN	5																									1		1		1		1			1					
KOMOROLAR	2																																1				1			
KOSOVA	529																						2	12	6	4	13	7	2	11	13	29	31	36	53	49	66	48	70	77	
KUZEY KIBRIS TURK CUMHURİYETİ	155	2								1				1	2	1	8	2	6	7	8	8	10	23	8	10	3	5	1	4	3	3	1	3	7	13	4	3	4	4	
KUZEY MAKEDONYA	194																				1	1		4	1	2	3	2	3	2	4	7	8	12	15	23	24	21	36	25	
MALAWİ	2																																	1				1			
MISIR	4																																			1		3			
MOGOLİSTAN	7																					1							1	1			1			1	1	1			
MOLDOVA	23																							1	3	1		3	1	1	3	3	1	1	1	1	3				
MORİTANYA	2																																					1	1		
NAMİBİA	1																																				1				
NİJER	2																															2								
NİJERYA	1																																						1		
ÖZBEKİSTAN	5																																	1	2				2		
PAKİSTAN	2																		1																				1		
PİTCAİRN	1																																				1				
POLONYA	1																																				1				
ROMANYA	9																															1					2	3	2	1	
RUANDA	2																																		1		1				
RUSYA	10																1								1				1			1		1		1	2		2		
SIRBİSTAN	28																								1			1			1		1	3	2	2	2	1	13	1
SOMALİ	6																												1						1	1	3			1	
SUDAN	1																																					1			
SURİYE	51			1							2									1			1	1	1				2	1				2	3	6	5	11	14	
TACİKİSTAN	1																																	1						
TANZANYA	9																									2			3				3			1				
TUNUS	1																																						1		
TÜRK VE CAICOS ADALARI	7							1	1			1	2							1	1																				
TÜRKMENİSTAN	179													2	2	6	1	2	1	1			1		1					4	6	13	12	27	21	10	11	11	18	29	
UKRAYNA	6																																	1	1			2		1	1	
URDUN	5				1		1	1												1																			1		
YEMEN	1																																							1		
YUGOSLAVYA	3																		1				1				1														
YUNANİSTAN	965			1							1								5	1		5	5	4	6	6	5	6	5	13	21	47	66	80	84	97	145	97	133	132	
ZİMBABVE	1																																				1				
Yıllara Göre Mezun	**3352**	**2**	**5**	**2**	**2**	**1**	**3**	**5**	**2**	**2**	**5**	**2**	**8**	**3**	**10**	**12**	**18**	**5**	**22**	**15**	**16**	**33**	**38**	**63**	**42**	**31**	**41**	**33**	**30**	**49**	**71**	**139**	**164**	**241**	**277**	**326**	**380**	**307**	**444**	**500**	**3**

Kaynak: Trakya Üniversitesi, Dış İlişkiler Arş. ve Uyg. Merkezi, (13.01.2023 tarih ve 389417 sayılı yazı)

Mezun öğrenciler 64 farklı ülkeden (A.B.D. Afganistan, Almanya, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna-Hersek, Botsvana, Bulgaristan, Cad, Cezayir, Çin, Endonezya, Etiopya, Fas, Filistin, Gambia, Gine, Bissau, Hırvatistan, Irak, İran, İspanya, İsrail, Kamerun, Kanada, Karadağ, Kazakistan, Kenya, Kırgızistan, Komorolar, Kosova, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kuzey Makedonya, Malawi, Mısır, Mogolistan, Moldova, Moritanya, Namibia, Nijer, Nijerya, Özbekistan, Pakistan, Pitcairn, Polonya, Romanya, Ruanda, Rusya, Sırbistan, Somali, Sudan, Suriye, Tacikistan, Tanzanya, Tunus, Türk ve Caicos Adaları, Türkmenistan, Ukrayna, Ürdün, Yemen, Yugoslavya, Yunanistan ve Zimbabve) gelmiştir. En fazla mezunun olduğu ülke Yunanistan (965) iken bu ülkeyi 738 mezunla Bulgaristan takip etmektedir. Balkan ülkelerinden gelen mezun öğrenci sayısı 2.608 dir. Yani üniversiteden mezun olan uluslararası öğrencilerin yaklaşık %78'i balkan ülkelerinden gelmiştir.

SONUÇ, DEĞERLENDİRME ve ÖNERİLER

Yumuşak gücün insanlar, işletmeler ve ülkeler üzerindeki etkileri günümüzde yadsınamaz durumdadır. Yumuşak güç kavramının ortaya çıkışından itibaren bu etkileri inceleyen birçok literatür çalışması yapılmakla birlikte ayrıca yumuşak gücün gelecekte oynayabileceği roller konusunda da çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar arasında yumuşak gücün uluslararası ilişkilerde önemli bir araç olacağına yönelik beklentiler önemli bir yer tutmaktadır. Yumuşak güç askeri ya da ekonomik güçten farklı olarak insanların algılarını değiştirerek farklılık yaratmaktadır. Başka toplumlar üzerinde bu farklılaşmayı sağlayan ülkeler, askeri ve ekonomik güçten alamadıkları kazanımları bu yolla elde ederler. Bu farklı durum ülkeleri yumuşak güç üzerinde daha fazla çalışma yapmaya teşvik etmekte ve yumuşak gücü cazip hale getirmektedir. Yumuşak gücün bu özelliği kullanım alanlarının da çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu alanlardan biri de eğitimdir.

Eğitim tarihin her döneminde önem verilmiş, üzerinde durulmuş bir konu olmuştur. Her millet ürettiği, benimsediği ve geliştirdiği düşüncelerle donattığı bireyler yetiştirmek için uğraş vermiştir. İster sistematik olarak, isterse özel sınıflarda yapılsın tarihin her döneminde eğitim faaliyetleri mevcuttur. Tarihsel süreç içerisinde ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle eğitim sistemlerinin gelişmişliği arasında bir paralellik olduğu görülmektedir. Askeri güç yanında, eğitim kurumları iyi olan ülkeler dönemlerinin güçlü ülkeleri olarak karşımıza çıkmışlardır. Eğitim ve eğitim kurumları tarihin her döneminde önemlerini korumuşlardır. Eğitimin iyi yapıldığı yerler her zaman bir cazibe merkezi olmayı başarmışlardır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında özellikle üniversite eğitimi almak amacıyla ülkeler arasındaki öğrenci hareketliliği artarak devam etmektedir. İyi üniversitelere sahip ülkeler bir cazibe merkezi olarak birçok farklı ülkeden öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır. Farklı ülkelerde eğitim alan kişiler sadece yeni bilgiye ulaşmamaktadırlar; ayrıca uzun süre bulundukları bu ülkelerle kültürel etkileşim de yaşamaktadırlar. Bu etkileşimin sonucu olarak ülkelerine yeni bilgi yanında yeni bir hayat tarzı da götürmektedirler. Eğitimle birlikte kültürün de aktarılması belki ilk

başlarda üzerinde çok fazla düşünülen bir konu olmamakla birlikte yumuşak güç çerçevesinde eğitimin bu özelliği oldukça dikkat çeken bir nokta haline gelmiştir.

Ülkeler, diğer ülkelerde veya bölgelerde kendi etkilerinin yayılması amacıyla yumuşak güç kullanmaktadırlar. Bu çerçevede kullanılan araçlardan biri de eğitim, özellikle yükseköğrenim olmaktadır. Ülkelerin uluslararası ilişkiler açısından eğitimde yumuşak güçten faydalanmasında uluslararası öğrenciler önemlidir. Bu öğrencilerin eğitim sonrası kendi ülkelerindeki faaliyetleri yumuşak gücün başarısını göstermektedir. Farklı ülkelerde yükseköğretim alan kişiler ülkelerine döndüklerinde kamu ve özel sektördeki çalışmalarında aldıkları eğitim yanında o ülkelerin kültürel özelliklerini de yansıtacaklardır. Bu şekilde ülkeler eğitimde yumuşak gücü uluslararası ilişkilerin bir aracı olarak kullanmaktadırlar.

Türkiye açısından bakıldığında Balkanlar tarihsel bağlarından dolayı önemli bir bölgedir. Osmanlı egemenliğinden çıkmış olmasına rağmen bölgedeki Türk nüfusu ve kültürel miras bu bağları devam ettirmektedir. Balkan ülkelerinde Türk nüfusu ve kültürü etkisini günümüzde (2023) dahi hissettirmektedir. Bu durum yumuşak gücün kullanılması açısından oldukça önemli bir avantajdır. Türkiye, balkanlara yönelik olarak, uluslararası ilişkilerde bölgenin Türk unsuru içeren özelliklerini kullanabilir. Türkiye'nin Balkanlara yönelik dış politikası soğuk savaş sonrasında özellikle Yugoslavya'nın dağılmasıyla birlikte yoğunlaşmıştır. Bölgeye yönelik faaliyetler içerisinde eğitim faaliyetleri de önemli olmuştur. Balkanlarda bulunan Arnavutluk, Makedonya, Kosova, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Macaristan, Sırbistan, Slovenya, Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan'daki eğitim faaliyetleri öncelikle Milli Eğitim aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu bölgede Türkiye kökenli özel ve devlet kurumlarının verdiği eğitim faaliyetlerinde genellikle ülke vatandaşlarına eğitim hizmeti verilmektedir. Ayrıca bu bölgeye Türkiye'den de öğrenci gitmektedir. Eğitim kurumlarının bölgede verdikleri hizmetlerde tarihsel yapı içerisindeki ortak kültür yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Yumuşak güç açısından eğitimin bir diğer tarafı da Balkanlardan Türkiye'ye eğitim almaya gelen uluslararası öğrencilerdir. Bu öğrenciler Türkiye'de eğitim yanında Türk kültür ve geleneklerini de öğrenmektedirler. Bu açıdan bakıldığında yumuşak güce olan katkısı ve potansiyeli hiç de azımsanmayacak düzeydedir.

Türkiye'deki özel üniversiteler ve devlet üniversitelerinde çok sayıda Balkan ülkelerinden gelen öğrenci bulunmaktadır. Yükseköğretim düzeyinde Trakya'da faaliyette bulunan Trakya Üniversitesi'nin özel bir önemi vardır. Trakya Üniversitesi öncelikle bölgedeki en eski Türk üniversitesidir. Üniversite coğrafi konum açısından Balkan ülkelerine Türkiye'deki birçok bölgeden daha yakındır. Üniversitelerin yumuşak güç unsuru olabilmesinde uluslararasılaşması oldukça önemlidir. Trakya Üniversitesi toplamda 42.000 e yaklaşan öğrencisi ve 4430 uluslararası öğrencisiyle uluslararasılaşma açısından oldukça mesafe kat etmiştir.

Trakya Üniversitesi'nde 2023 Ocak ayı itibarıyla eğitim gören 4430 uluslararası öğrencinin %70 i Balkan ülkelerinden gelmektedir. Üniversiteden 2022 yılı sonu itibari ile yaklaşık 3.400 uluslararası öğrenci mezun olmuş olup bunların da yaklaşık %78 i Balkan ülkelerindendir. Bu istatistikler de göstermektedir ki Trakya Üniversitesi Balkan ülkelerinde tanınan ve tercih edilen bir üniversite konumundadır. Bu durum, yumuşak gücün eğitim üzerinde kullanılmasının oluşturduğu avantajı destekler niteliktedir.

Trakya Üniversitesi sadece sahip olduğu uluslararası öğrencilerden dolayı Balkan ülkeleriyle bir ilişkiye sahip değildir. Ayrıca Balkan ülkelerindeki üniversitelerle yapılan ortaklıklar ve projelerle de bölgede tanınırlığını arttırmaktadır. Üniversitenin bünyesinde Balkanlara yönelik birçok birim oluşturulmuştur ve bu birimler Balkan ülkelerindeki üniversitelerle çok farklı alanlarda iş birlikleri yapmaktadır. Ayrıca bu birimler Balkan ülkelerinden Trakya Üniversitesine gelen öğrencilere de farklı içeriklerde hizmetler sunmaktadır. Trakya Üniversitesi Balkan ülkeleriyle ortak geçmişi canlandırmaya yönelik projeler üretmekte ve bunları hayata geçirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Trakya Üniversitesinde 1970'li yıllardan itibaren uluslararası öğrenciler öğrenim görmekte, öğrenimlerini tamamlayanlar da ülkelerinde Trakya Üniversitesi'nin bir temsilcisi olarak hayatlarına devam etmektedirler. Üniversitenin balkanlara olan yakınlığı ve ortak tarihsel geçmiş açısından birçok faaliyetin gerçekleştirilebilmesine imkân vermektedir. Eğitim altyapısı, üretkenliği ve dinamik personeliyle sadece Türkiye'de değil, balkanlarda yaşayan öğrencilerin eğitim görmek istediği bir üniversite olarak aynı zamanda farklı coğrafyalardan da öğrenim

görmek üzere gelmiş üniversite öğrencilerine de eğitim vermektedir. Eğitim açısından yumuşak gücün daha etkin kullanılma potansiyeli mevcut olmakla birlikte henüz potansiyelinin tam olarak kullanıldığı söylenemez. Balkanlara yönelik faaliyetler daha çok dönemsel çabalarla yürütülmektedir. Balkanlara yönelik oluşturulan birimler sayı olarak yeterli gibi görünmekle birlikte etkinlik açısından daha da geliştirilebilir. Balkan ülkelerinde Trakya Üniversitesi ofislerinin açılması, gönüllülük esasına dayalı çalışma ortamının sağlanması ve Balkan ülkelerinden gelen öğrencilere yönelik faaliyet, proje ve ortaklıkların arttırılması eğitimin yumuşak güce olan katkısını arttıracaktır. Trakya Üniversitesi altyapı, akademik ve idari personel açısından bu potansiyele sahip bir eğitim kurumudur.

KAYNAKÇA

Açıkses, Erdal, Ömer Ağır, "Eğitimin Dış Politikada Yumuşak Güç Olarak Kullanılması Örneği: Amerikan Barış Gönüllüleri Örgütü", *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 2020.

Ağcan, Muhammed A., *Klasik Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Uluslararası Sistemin Doğası Sorunu: Realizm, Liberalizm ve Marksizm*, (Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2003.

Aho, Erkki, Kari Pitkänen and Pasi Sahlberg, *Policy Development and Reform Principles of Basic and Secondary Education in Finland since 1968*, Washington, The World Bank, 2006.

Aidarbek, Amirbeka, Kanat Ydyrysb, "Education And Soft Power: Analysis As An Instrument Of Foreign Policy", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 143, 2014.

Alpaydin, Utku Ali Rıza, "How can Universities Contribute to the "Soft Power" of Their States?", https://runinproject.eu/how-can-universities-contribute-to-the-soft-power-of-their-states/, (22.04.2022).

Arab News, "Italy, a Cultural Superpower", *https://www.arabnews.com/italy-cultural-superpower*, (25.04.2021).

Armitage, Richard L., Joseph S. Nye, Jr., "CSIS Commission on Smart Power A Smarter, More Secure America", *Center For Strategıc & Internatıonal Studıes*, 2007.

Arnavutluk Cumhuriyeti İstatistik Müessesesi, 2011 Nüfus ve Hâne Sayımı, s. 72,https://web.archive.org/web/20170808015849/http://www.instat.gov.al/media/177354/main_results__population_and_housing_census_2011.pdf, (02.02.2023).

Asgerzade, Murad, "Top 10 most visited countries in 2019", *https://pickvisa.com/blog/top-10-most-visited-countries-in-2019*, (25.04.2021).

Ateş, Davut, "Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivizm: Ortayol Yaklaşımının Epistemolojik Çerçevesi", *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008.

AUZEF, *Uluslararası İlişkiler Teorisi*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, https://cdn acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/21_22_Guz/uluslararasi_iliskiler_teorisi/2/index.html#:~:text=Uluslararas%C4%B1%20ili%C5%9

Fkilerde%20rasyonalist%20teoriler%20realizm,pozitivist%20ve%20rasyonalist%20yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1n%20ele%C5%9Ftirisidir, (18.12.2021).

Aydın, Mustafa, "Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51 (01), 1996.

Baldwin, David A., "Power and International Relations", *Handbook of International Relations*, Edited by Walter Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons, SAGE, 2013.

Balkan Araştırma Enstitüsü, "Vizyon ve Misyon", https://bae.trakya.edu.tr/pages/misyon-ve-vizyon, (04.04.2022).

Bayezit, Fatih, "Yumuşak Güç Unsuru Olarak Uluslararası İmam Hatip Liseleri", *Talim: Journal Of Educatıon In Muslım Socıetıes And Communıtıes*, Cilt:1, Sayı:2, 2017.

Baylis, John, Steve Smith, Patricia Owens, *The Globalızatıon Of World Polıtıcs: An Introductıon To Internatıonal Relatıons*, 8. Editions, Oxford University Press, Glasgow, 2020.

Bieber, Tonia, Kerstin Martens, "The OECD PISA Study as a Soft Power inEducation? Lessons from Switzerland and the US, *European Journal of Education*, Volume:46, No: 1, Part I, 2011.

Bilener, Tolga, "Dış Politika Analizinde Yumuşak Güç- Keskin Güç Karşılaştırması: Çin Örneği", *The Turkish Yearbook of International Relations*, Vol: 50, 2019.

Bilgin, Ali, "Balkan Yarımadası'nın Beşeri Coğrafya Özellikleri ve Türk ve/veya Müslüman Nüfus Varlığı", *Yeni Türkiye*, Sayı: 66, 2015.

Blanchard, Jean-Marc F., Fujia Lu, Thinking Hard About Soft Power: A Review and Critique of the Literature on China and Soft Power, *Asian Perspective* , No:36, 2012.

Brandenburg, Uwe, Obdulia Taboadela, Mihaela Vancea, "Mobility Matters: the ERASMUS Impact Study", *International Higher Education*, No:82, 2015.

Brooks, Rachel, Johanna Waters, *Student Mobilities, Migration and the Internationalization of Higher Education*, Great Britain, Palgrave Macmıllan, 2011.

BUA, http://www.baunas.org/content/aims-and-objectives.html, (04.04.2022).

Büyükgöze, Hilal, "Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretiminin 'Yumuşak Güç' Bağlamında İncelenmesi", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Sayı: 1, 2016.

Carlsnaes, Walter, Thomas Risse, Beth A. Simmons, *Handbook of International Relations,* First Published, SAGE Publishing, London, 2013.

Chitoran, Dumitru, Valai na Pombejr, "The Role of Higher Education in International Understanding, Co-operation, Peace, and Human Rights", *Higher Education in Europe*, Vol:9, No:2, 1984.

Chung-un, Cho, "Korea to Turn Hallyu into Industry", *The Korea Herald*, 17 Nisan 2012.

Cordova, Teresa, *Power and Knowledge: Colonialism in the Academy" içinde, Edt., Carla Mari Tutujillo, Living Chicana Theory*, Third Woman Press, Berkeley,1998.

Cowan, Geoffrey, Amelia Arsenault, "Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy*", In The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science,* Vol:616, Issue:1, 2008.

Crocker, Chester A., Fen Osler Hampson, Pamela Aall, *Leashing the Dogs of War: Conflict Management in a Divided World*, United States Institute of Peace, Washington, 2007.

Çalışkan, Esra Merve, Yumuşak Güç Bağlamında Türkiye'de Yükseköğretimin Uluslararasılaşması, (İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.

Çamır, Mehmet, *Yumuşak Güç Kavramı ve Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç*, (Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2009.

Çetinsaya, Gökhan, *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası,* Eskişehir, Haziran 2014.

Davıes, Lynn, "Overview One: Context and Substance of the Book", içinde, Zehavit Gross, Lynn Davies (Edt.), The Contested Role of Education in Conflict and Fragility, Sense Publishers, 2015.

de Lima Jr, Antonio F., "Students' Corner The role of international educational exchanges in public diplomacy", *Place Branding and Public Diplomacy*, 2007.

Demir, Vedat, *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*, Beta Yayınları, İstanbul, 2012.

DOD Dictionary of Military and Associated Terms, November, 2021.

Dowding, Keith, *Encyclopedia of POWER*, Thousand Oaks, USA: SAGE, Publications, 2011.

Elcano Royal Institute, *https://www.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/*, (25.04.2021).

Emin, Emin, "Balkanlar'da Ortak Bir Geleceğin Mimarı Olarak Eğitim", *İNSAMER*, Temmuz 2018.

Er, Sema, *Yumuşak Güç Kavramı Bağlamında Türkiye'nin Uluslararası Eğitim Faaliyetleri*, (Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Ankara, 2015.

Erguvan, Esra, *The Instruments of Soft Power Wıthın Turkısh Foreıgn Policy in The Post- Cold War Era: Turkısh Internatıonal Cooperatıon And Development Agency (TİKA) As A Case Of Turkey's Soft Power Applıcatıon*, (Marmara Üniversitesi SBE Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ABD, Uluslararası İlişkiler (Ing) Bilim Dalı Basılmamış Y.Lisans Tezi), İstanbul, 2010.

EURONEWS, "Türkiye'de Ne Kadar Yabancı Öğrenci Var, Uluslararası Öğrenci Sayısı Kaç?", https://tr.euronews.com/2022/02/14/turkiye-uluslararas-ogrenci-oran-nda-oecd-de-sondan-4-s-rada, (05.04.2022).

Fan, Ying, "Soft Power: Power of Attraction or Confusion?", *Place Branding and Public Diplomacy*, Vol: 4, 2008.

Fearon, James, Wendt, Alexander, Rationalism v. Constructivism: A Skeptical View, *Handbook of International Relations*, Edt: Carlsnaes, Walter, Thomas Risse, Beth A Simmons, SAGE, 2002.

Foreign Policy, "Germany Tops World 'Soft Power' Rankings", *https://www.thelocal.de/20131121/germany-number-one-for-soft-power/*, (25.04.2021).

Freire, Paulo, *Pedagogy of the Oppressed, 30th Anniversary Edition*, The Continuum International Publishing, NewYork, 2000.

Gallarotti, Giulio M., "Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness", *Journal of Strategic Studies*, 38:3, April, 2015.

Garam, Irma, Internationality as a Part of Higher Education Studies, *Faktaa*, 1B, 2012.

Google Maps, "Trakya Üniversitesi", https://www.google.com/maps/place/Trakya+%C3%9Cnv.+Balkan+Yerle%C5%9Fkesi,+22030+%C4%B0skender%2FEdirne+Merkez%2FEdirne/@43.3770855,20.8459071,6z/data=!4m5!3m4!1s0x14b33ab3ab80fff7:0x4315235284b19984!8m2!3d41.6373486!4d26.6112102, (30.04.2022).

Green, Andy, *Education and State Formation Europe, East Asia and the USA*, 2nd Edition, Palgrave Macmıllan, 2013.

Guy, James John, *People, Politics and Government: A Canadian Perspective*, Pearson Education Canada, 2000.

Gültekin, Osman, Internatıonal Educatıon And Soft Power: The Case Of Turkey, (Bahçeşehir Unıversıty The Graduate School Of Socıal Scıences Polıtıcal Scıence And Internatıonal Relatıons Phd Program, Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2019.

Haas, Ernst B., "The Balance of Power: Prescription, Concept, or Propaganda", *World Politics*, Vol. 5, No. 4, Cambridge University Press,1953.

Hamati-Ataya, Inanna, "Behavioralism", *Centre for Research in the Arts, Social Sciences and Humanities (CRASSH*), University of Cambridge, 2019.

Hocking, Brian, Michael Smith, *World Politics*, Routledge; 2nd edition, 1996.

Holsti, Kalevi Jaakko, "The Concept of Power in the Study of International Relations", *Background*, Vol. 7, No. 4 (Feb., 1964).

Hürriyet, "Uluslararası Öğrenci Sayısı 200 Bini Aştı", https://www.hurriyet.com.tr/egitim/uluslararasi-ogrenci-sayisi-200-bini-asti-1806787, (02.04.2022).

Hürriyet, "Macaristan Türk Yatırımcı Bekliyor", https://web.archive.org/web/20190425071712/http://www.hurriyet.com.tr/avrupa/macaristan-turk-yatirimci-bekliyor-30287589, (02.02.2023).

Inglehart, Ronald, *Chrıstıan Welzel, Modernization, Cultural Change,and Democracy The Human Development Sequence*, Cambridge Universty Press, 2005.

Institute for Government, "Foreign policy: Soft Power and National Security", *https://www.instituteforgovernment.org.uk/our-work/policy-making/foreign-policy*, (25.04.2021).

Işık, Mehmet Can, "2003-2011 Yılları Arasında Türkiye'nin Ortadoğu'da Yumuşak Güç Uygulaması ve Sonuçlar", *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, 2019.

İnönü Vakfı, https://www.ismetinonu.org.tr/trakya-universitesi-lozan-aniti-meydani-ve-muzesi/, (06.04.2022).

Jaramillo, Isabel Cristina, Jane Knight, "Key Actors and Programs: Increasing Connectivity in the Region", içinde Hans De Wıt, Isabel Crıstına Jaramıllo, Jocelyne Gacel-Ávıla, Jane Knıght (Edt.), *Higher Education in Latin America: The International Dimension*, Washington, DC: World Bank, 2005.

Kalaycı, İrfan, Barış Aytekin, "Türkiye-Balkan İlişkileri Üzerine (Geçmişten Geleceğe) Ekonomi-Politik Notlar", *Avrasya Etüdleri*, Cilt:50, Sayı:2, 2016.

Kalkınma Bakanlığı, *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018,* Ankara, 2013.

Karabulut, Bilal, "Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkilerde İdealizmin Yükselişi", *Gazi Akademik Bakış,* 2014.

Karamanlıoğlu, Beyhan, *Trakya Üniversitesi: 30. Yılında Bir Balkan Üniversitesi (1982-2012),* Trakya Üniversitesi Yayınları, Edirne, 2012.

Kayadibi, Nuray, "Balkanlarda Türkçe Eğitimi ve Öğretimine Genel Bir Bakış", *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi, Bildiriler Kitabı II*, Bosna Hersek, 2003.

Keykavosiiranagh, Sahar, Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Hegemonya, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Veuluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2015.

Kieran, James, "International Education: The Concept, and its Relationship to Intercultural Education", *Journal of Research In Internatıonal Educatıon,* Vol:4, Issue:3, 2005.

Knight, Jane, "Crossborder Educatıon: An Analytıcal Framework For Program And Provıder Mobılıty", içinde John C. Smart (Edt*.), Hıgher Educatıon: Handbook of Theory and Research,* Vol: XXI, Springer, 2006.

Knight, Jane, *Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization, S*ENSE Publıshers, 2008.

Kondakçı, Yaşar, Ömer Çalışkan, Betül Bulut Şahin, Mehmet Ali Yılık, Cennet Engin Demir, "Regional Internationalization in Higher Education Between Turkey and The Balkans", *Bilig,* Sayı:78, 2016.

Kurlantzick, Joshua, *Charm offensive: How China's Soft Power is Transforming the World,* Yale University Press, New Haven and London, 2007.

Kuzma, Lynn M., "The World Wide Web and Active Learning in the International Relations Classroom", *PS: Political Science & Politics,* Vol:31, Issue:3,1998.

Layne, Chrıstopher, "The Unbearable Lightness of Soft Power", içinde Inderjeet Parmar, Michael Cox (Edt.), *Soft Power and US Foreign policy: Theoretical, Historical and Contemporary Perspectives,* Routledge, 2010.

Leonova, Olga, “Sharp Power – the New Technology of Influence in a Global World”, *World Economy and International Relations*, Vol:63, 2019.

Levatino, Antonina, “Transnational Higher Education and International Student Mobility: Determinants and Linkage: A Panel Data Analysis of Enrolment in Australian Higher Education”, *Higher Education*, Vol:73, No:5, 2017.

Li, Jian, *Conceptualizing Soft Power of Higher Education Globalization and Universities in China and the World*, Springer, 2018.

Lijphard, Arend, “The Structure of the Theoretical Revolution in International Relations”, *International Studies Quarterly*, Vol:18, No:1, 1974.

Lord, Carnes “Public Diplomacy and Soft Power”, *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare*, Edt: Michael Waller, IWP Press, 2008.

Marginson, Simon, Sawir Erlenawati, “Interrogating Global Flows in Higher Education”, *Globalisation, Societies and Education*, 3(3), 2005.

Mattern, Janice Bially, “Why Soft Power isn't so Soft: Representational Force and the Sociolinguistic Construction of Attraction in World Politics”, *Millennium: Journal of International Studies*, Sage Publication, Vol:33, Issue: 3, 2005.

Mattern, Janice Bially, The Concept of Power and The (Un)discipline of International Relations, The Oxford Handbook of International Relations, Oxford University Press, 2008.

Mc Clory, Jonathan, *The Soft Power 30 Report*, Portland, 2015.

Meiser, Jeffrey W., “Introducing Liberalism in International Relations Theory”, *e-International Relations*, 2018.

Mercan, Gizem Nida, “Liberalizm”, *TUIC Akademi*, 2014, https://www.tuicakademi.org/liberalizm/, (16.12.2021).

Monaghan, Chrıstıne, “Changıng The Prısm”, içinde, Zehavit Gross, Lynn Davies (Edt.), *The Contested Role of Education in Conflict and Fragility*, Sense Publishers, January, 2015.

Moravcsik, Andrew, “Liberalism and International Relations Theory”, *Center for International Affairs*, Harvard University, No:6, 1992.

Morgenthau, Hans J., *Politics Among Nations*, Vanguard Book Ltd, Sixth Edition, 1991.

Nadirova, Gulnar, “Culture As A Source Of Soft Power”, *Eurasian Research Institute weekly e-bulletin*, No:287,03.01.2021.

Nye, Joseph S. “Soft Power: the Evolution of a Concept”, *Journal of Political Power*, Vol:14, Issue:1, 2021.

Nye, Joseph S. Jr, *Soft Power The Means to Success in World Politics*, New York, 2004.

Nye, Joseph S. Jr, *The Future of Power*, Public Affairs, New York, 2011.

Nye, Joseph S. Jr, *The Powers to Lead*, Portland, New York, 2008.

Nye, Joseph S. Jr. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, Basic Books, New York, 1990.

Nye, Joseph S. Jr., “Soft Power and American Foreign Policy”, *Political Science Quarterly*, Vol:119, No:2, 2004.

Nye, Joseph, “Soft Power and Higher Education”, *FORUM*, fort he Future of High Education, http://forum.mit.edu/articles/soft-power-and-higher-education/, (19.01.2022).

Oliver, Alex, “Russian Spy: How Big is the Kremlin's Diplomatic Network?”, *https://www.bbc.com/ news/world-43577958*, (25.04.2021).

Olivié, Iliana, Manuel Gracia, “Elcano Global Presence Index”, *2nd Annual Meeting of Community of Practice on Composite Indicators and Scoreboards*, Ispra, 9-10 November 2017.

Oruç, Zülküf, Balkanlarda Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk Çerçevesinde Balkan Türklerinin Kimlik ve Yönetim Sorunları (Kosova ve Makedonya Örneği), (Sakarya Üniversitesi SBE, Kamu Yönetimi Bölümü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mart, 2011.

Özdemir, Haluk, “Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2008.

Project Atlas, Global Mobility Trends, *IIE*, 2020.

Putnam, Robert D., *Makıng Democracy Work Cıvıc Tradıtıons in Modern Italy*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1993.

Roberts, Richard, *The City: A Guide to London Global Financial Centre*, Bloomberg Press, 2004.

Rumeli Balkan Dernekleri Federasyonu, “Balkanlardaki Osmanlı Mimari Eserleri”, http://www.rubafed.org/?pnum=29&pt=Balkanlardaki, (26.03.2022).

Sancak, Kadir, “Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Kültür ve Türkiye’nin Yumuşak Gücünde Kültür Faktörü”, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 02 (04), 2016.

Sergunin, Alexander, Leonid Karabeshkin, "Understanding Russia's Soft Power Strategy", *Politics*, Vol:35(3-4), 2015.

Shields, Robin, "Globalization and International Student Mobility: A Network Analysis", *Comparative Education Review,* 57:4, 2013.

Shiraev, Eric B., Vladislav M. Zubok, *International Relations*, Oxford University Press, New York, 2015.

Sırbistan Cumhuriyeti 2011 Nüfus, Mesken ve Hane Halkı Sayımı, Uyruğa Göre Nüfus, 2000'den Az Üyesi Olan ve İkili Olarak Beyan Edilen Diğer Etnik Topluluklar,https://web.archive.org/web/20160417175637/http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/userFiles/file/Aktuelnosti/Etnicke_zajednice_sa_manje_od_2000_pripadnika_i_dvojako_izjasnjeni.pdf, (02.02.2023).

Siddiqui, Ismail, "A Behavioural Approach to International Relations: The Case of China", *SSRN*, 2020.

Solomon, Ty, "The Affective Underpinnings of Soft Power", *European Journal of International Relations*, 2014.

Starkey, Brigid A., Elizabeth L. Blake, "Simulation in International Relations Education", SIMULATION & GAMING, Vol:32, No:4, 2001.

Stetar, Joseph, Colleen Coppla, Li Guo, Naila Nabiyeva, Baktybek Ismailov, "Soft Power Strategies: Competition and Cooperation in a Globalized System of Higher Education", içinde Edt. Laura M. Portnoi, Val D. Rust, Sylvia S. Bagley, Hıgher Educatıon, *Polıcy, and The Global Competıtıon Phenomenon,* Palgrave Macmillan, New York, 2010.

Szkudlarek, Tomasz, Zdenko Kodelja, Leszek Tadeusz Koczanowidz, Andre E. Mazawi, *Education and the Political*: New Theoretical Articulations, Sense Publishers, Roterdam, 2013.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, *Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2020-21*, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2021.

Tamaki, Taku, "Japan Has Turned Its Culture into a Powerful Political Tool", *The Conversation*, April 26, 2017.

TGSP, *Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler*, Türkiye Gençlik STK'ları Platformu, Ankara, 2021.

The Soft Power 30, "What is Soft Power", *https://softpower30.com/what-is-soft-power/*, (16.12.2021).

TİKA, *2021 Yılı Performans Programı*, Ankara, 2020.

TÖMER, *Misyon ve Vizyon*, http://tomer.ankara.edu.tr/misyon-ve-vizyon/, (22.04.2022).

Trakya Üniversitesi Dış İlişkiler Uygulama ve Araştırma Merkezi, "Hakkımızda", https://disiliskiler.trakya.edu.tr/pages/hakkimizda, (04.04.2022).

Trakya Üniversitesi, Dış İlişkiler Uygulama ve Araştırma Merkezi, (13.01.2023 tarih ve 389417 sayılı yazı).

Trakya Üniversitesi, "Hakkımızda", https://tubahem.trakya.edu.tr/pages/hakkimizda, (04.04.2022).

Trakya Üniversitesi, "Öğrenci Sayıları", https://oidb.trakya.edu.tr/pages/ogrenci-sayilari, (05.04.2022).

Trakya Üniversitesi, "RUMİSAM" https://bys.trakya.edu.tr/file/open/71561620, (04.04.2022).

Trakya Üniversitesi, "Uluslararası Öğrenci Ofisi", https://student.trakya.edu.tr/pages/hakkimizda, (05.04.2022).

Trakya Üniversitesi, Misyon ve Vizyon, https://www.trakya.edu.tr/misyon-ve-vizyon, (18.04.2022).

Türk Dünyası, "Balkanlarda 2 Milyon Türkçe Konuşan İnsan Var", https://old.qha.com.ua/tr/turk-dunyasi/quot-balkanlarda-2-milyon-turkce-konusan-insan-var-quot/176665/, (26.03.2022).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, *Onuncu Kalkınma Planı 2019-2023*, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ankara, 2019.

Türkiye Diyanet Vakfı, "Eğitim / Kültür", https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/egitim-kultur/, (27.03.2022).

Türkiye Maarif Vakfı, "Kuruluş Amacı", https://turkiyemaarif.org/page/524-Turkiye-Maarif-Vakfi-12, (22.04.2022).

U.S. Department of Defense, *Report of the Defense Science Board Task Force on Strategic Communication*, September 2004.

UNESCO, *General Conference*, Paris, 2021.

Ünalmış, Ahmet Nafiz, "Yumuşak Gücün Tesis Edilmesinde Kültürel Diplomasinin Önemi ve Bir Uygulayıcı Olarak Yunus Emre Enstitüsü", *Bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 91, 2019.

Vembu, Venkatesan "Indian Soft Power Sways China", *https://www.dnaindia.com/world/report-indian-soft-power-sways-china-1063542*, (25.04.2021).

Weber, Max, *The Theory of Social and Economic Organization*, Translated by A.M Henderson, Talcott Parsons, New York, 1964.

Yang, Rui, "Soft Power and Higher Education: an Examination of China's Confucius Institutes", *Globalisation, Societies and Education,* Vol:8, Issue:2, 2010.

Yee-Kuang Heng, "Three Faces of Japan's Soft Power", *Asian International Studies Review*, Vol:18 No:1, June 2017.

Yellinek, Roie, Yossi Mann, Udi Lebel, "Chinese 'Soft Power Pipelines Diffusion' (SPPD) to the Middle Eastern Arab Countries 2000-2018: A Discursive-Institutional Study", *British Journal of Middle Eastern Studies,* Vol:48:5, 2021.

Yıldız, Erdem, Recep Tayyip Erdoğan Hükümetleri Dönemlerinde Yumuşak Güç Olarak Üniversiteler ve Trakya Üniversitesi Örneği, (Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 2019.

Yılmaz, Sait, *Güç ve Politika*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2008.

Yoon, Lina, "Korean Pop, with Online Help, Goes Global", *http://www.time.com/time/world/article/0%2C8599%2C2013227%2C00.html,* (25.04.2021).

YTB, "Başkanlığımız", https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2i (26.03.2022).

YTB, "Uluslararası Öğrenci Hareketliliği", https://www.ytb.gov.tr/ uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliligi, (1.04.2022).

YTB, *Faaliyet Raporu 2021*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara, 2021.

Yunus Emre Enstitüsü, *2020 Yılı Faaliyet Raporu*, Ankara, 2020.

Yunus Emre Enstitüsü, *Vizyon–Misyon,* https://www.yee.org.tr/tr/ kurumsal/vizyon-misyon, (19.04.2022).

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, https://istatistik.yok.gov.tr/, (02.04.2022).

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ tezSorguSonucYeni.jsp, (18.01.2022).

Yükseköğretim Kurumu*, Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu 2021,* Ankara, 2022.